

ORSZÁGGYŰLÉSI BESZÁMOLÓ

a Nemzeti Emlékezet Bizottsága
2019. évi tevékenységéről

NEB
NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

ORSZÁGGYÜLÉSI BESZÁMOLÓ

A NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA
2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

BUDAPEST, 2020

Tartalom

1. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága

1.1. A Bizottság feladatai.	7
1.2. A Bizottság tagjai..	9
1.3. A Bizottság munkáját segítő Hivatal	10

2. Kiemelt kutatási programok

2.1. Törvénytörtő perek 1945 után – a kutatás lehetőségei	13
2.2. A Perek'56 adatbázis kibővítése a nagyidős perekkel	15
2.3. Vallásgyakorlás mint kulturális ellenállás a kommunista diktatúra időszakában. A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar és a NEB közös kutatási programja	16
2.4. Vallásgyakorlás mint kulturális ellenállás a kommunista diktatúra időszakában. A Károli Gáspár Református Egyetem és a NEB közös kutatási programja... ..	18
2.5. Az 1957 és 1989 közötti hálózati adatok statisztikai feldolgozása. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar és a NEB kutatási együttműködése	19
2.6. Jog- és tulajdonfosztás. a Magyar Nemzeti Levéltár és a NEB közös kutatási programja... ..	20
2.7. Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962. a 2018-ban indult országos megemlékezéssorozat 2019. évben megvalósult programjai... ..	21

2.8. Magyar gulág – a 2020. évi országos megemlékezéssorozat előkészítése	23
2.9. Magyar hősök című kötet	24

3. Vidéktörténeti kutatások

3.1. A BTK és a NEB Vidéktörténeti Témacsoport 2019. évi tevékenysége ..	25
--	----

4. Nemzetközi tudományos együttműködések

4.1. Oroszországi iratfeltárás	29
4.2. Együttműködés az Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózatával (ENRS) ..	32
4.3. Együttműködés az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platformjával (PEMC) ..	33
4.4. Együttműködés a Post Bellummal ..	33
4.5. A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában ..	34
4.6. A fogság színterei: Kazahsztán ..	37
4.7. Power seized. East Central Europe ruled by communist parties (1948–1956). The second international conference on the series: „Revolution accomplished. Communists in power” ..	41
4.8. Vajon mit védenek? A fegyveres testületek pártirányítása ..	44
4.9. Rendszerváltás. A szocializmus bukása nemzetközi nézőpontból (1989) ..	44

5. Hazai tudományos konferenciák

5.1. Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás az ÁVH felügyelete alatt. .	49
5.2. Az 1956-os forradalom utáni megtorlás vidéki áldozatai ..	54
5.3. Törvénysértő perek 1945 után – a kutatás lehetőségei ..	55
5.4. Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején.	59

6. Az állambiztonság iratainak feltárása

6.1. Iratfeltárás a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnál	65
---	----

7. Ismeretterjesztő tevékenység

7.1. Rendhagyó történelemórák	67
7.2. Együttműködés a Rubicon történelmi magazinnal	67
7.3. A NEB és az Országgyűlés Hivatala közös pedagógus-továbbképzési programja a kommunista diktatúra történetéről	68
7.4. Részvétel a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon	69
7.5. Részvétel az Ünnepi Könyvhéten	70
7.6. Részvétel a Budavári Könyvünnepen	70
7.7. Bangkok – Bonn – Róma – Újdelhi. Nagykövetek emlékeznek (kerekasztal-beszélgetés).	71
7.8. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem és a NEB együttműködése	74
7.9. A Rákóczi Szövetség és a NEB együttműködése	76
7.10. A KSH Könyvtár és a NEB együttműködése	76
7.11. Az MCC és a NEB együttműködése	77
7.12. A Történelemoktatók Szakmai Egyesülete és a NEB együttműködése	78
7.13. A Karc FM és a NEB együttműködése	78
7.14. A KAS Magyarországi Irodája és a NEB együttműködése	78
7.15. Múltidézés – '56 ma. A Magyar Kultúra Egyesület és a NEB kisplasztikai pályázata	80
7.16. Közreműködés Boldog Sándor István vértanú ereklyéinek azonosításában	82

8. A munkacsoportok keretében végzett tevékenység

8.1. A belügyi munkacsoport 2019. évi tevékenysége	85
8.2. A gazdasági munkacsoport 2019. évi tevékenysége	88
8.3. Az igazságügyi munkacsoport 2019. évi tevékenysége	89

8.4. A katonai munkacsoport 2019. évi tevékenysége.	90
8.5. A kulturális munkacsoport 2019. évi tevékenysége..	90
8.6. A külügyi munkacsoport 2019. évi tevékenysége	96

9. Függelék

9.1. A NEB 2019. évben megjelent kiadványai..	99
9.2. A Bizottság tagjainak publikációi és tudományos tevékenysége... ..	104
9.3. A NEB Hivatala munkatársainak publikációi és tudományos tevékenysége.	121
9.4. Kommunikáció, sajtóvisszhang..	153
9.5. Állampolgári megkeresések	155

10. Melléklet. Pénzügyi és gazdasági beszámoló

10.1. A költségvetési gazdálkodás alakulása..	157
10.2. Létszám- és béradatok	160

1. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága

1.1. A BIZOTTSÁG FELADATAI

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága (a továbbiakban: Bizottság) a kommunista diktatúrával kapcsolatos állami emlékezet megőrzésével, valamint a diktatúra hatalmi működésének feltárásával foglalkozó testület. A Bizottságot az Országgyűlés hozta létre az Alaptörvény U) cikk (3) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján.

Az öttagú Bizottság az elnökből, az elnökhelyettesből, a választott és a megbízott tagokból áll.

A Bizottság jogállását, valamint feladatait a Nemzeti Emlékezet Bizottságáról szóló 2013. évi CCXLI. törvény (a továbbiakban: NEBtv.) határozza meg. A Bizottság elnöke összehangolja a Bizottság tevékenységét, összehívja és vezeti a Bizottság ülését, meghatározza a Bizottság ülésezési rendjét és az ülések napirendjét. Ezenkívül a Bizottság tagjai véleményének figyelembevételével meghatározza az éves kutatási munkaterv alapján létrehozott, a Bizottság tagjai által vezetett munkacsoportok összetételét, működési rendjét és feladatait, a Bizottság és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Hivatalának (a továbbiakban: Hivatal) éves kutatási munkatervét, az egyes kutatási témacsoportokat, valamint képviseli a Bizottságot az Országgyűlés és más szervek előtt. Az elnök irányítja a Hivatalt, kiadja a Bizottság ügyrendjét és a Hivatal alapító okiratát, jóváhagyja a Hivatal Szervezeti és Működési Szabályzatát és a Bizottság pénzügyi kötelezettségvállalással járó javaslatait.

Az elnök munkáját az elnökhelyettes segíti, aki eljár helyette annak akadályoztatása esetén.

A Bizottság tagjai felelősek az éves kutatási munkatervben meghatározott kutatási feladatok koordinálásáért és elvégzéséért.

A Bizottság tevékenysége során minden más szervezettől független: kizárólag az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve.

A Bizottság törvényben előírt feladatainak ellátása érdekében tudományos kutatómunkát végez, amely egyrészt kiemelt projektek keretében, részben társintézményekkel együttműködve, részben egyetemek, szakmai, tudományos műhelyek bevonásával zajlik. A Bizottság által létrehozott munkacsoportokban pedig olyan hiánypótló alap kutatások folynak, amelyek célja a pártállam működésének, főbb szervezeteinek és vezető tisztségviselői körének feltérképezése. A belügy, a külkapcsolatok és külpolitika, a hadsereg, az igazságszolgáltatás, a gazdaság és a kultúra területén vizsgálják az intézmények történetét, az ezeket működtető apparátusok összetételét, valamint a pártirányítás formális és informális, rejtett technikáit.

A munkacsoportok egy-egy bizottsági tag irányítása alatt állnak. A bizottsági tagok önállóan vezetik az egyes munkacsoportokat, és felelnek az azokban folyó szakmai munkáért.

A munkacsoportok egyrészt a Hivatal főállású tudományos kutatóiból, másrészt külső szakértőkből állnak. A NEBtv. rendelkezése értelmében a tudományos kutatómunkában való részvételre a Bizottság elnöke, illetve a Bizottság elnöke jóváhagyásával a Bizottság külső szakértőt vehet igénybe.

A Bizottság legfontosabb feladata, hogy bemutassa a kommunista diktatúra hatalmi működését, főbb szervezeteit, intézményeit és tisztségviselőit. Ennek érdekében a Bizottság korlátlanul betekinthez a kommunista diktatúra kiépülése és működése idején, 1944. december 21. és 1990. május 2. között keletkezett dokumentumokba, továbbá minősített adatok minősítésének felülvizsgálata érdekében javaslatot tehet a feladat- és hatáskörrel rendelkező, minősítésre jogosult szervek felé.

A Bizottság a feltárt adatok felhasználásával adatbázisokat, tudástárat és digitális archívumot épít. Ezeken felül rögzíti a még élő tanúk emlékeit, ismeretterjesztő tevékenységet folytat, a felnövekvő generációk számára oktatási anyagokat készít, konferenciákat, megemlékezéseket, kiállításokat, tanulmányi versenyeket szervez, jelentéseket, jogalkotási javaslatokat készít, amelyekkel elősegíti a kommunizmus bűneinek feltárását és a diktatúra áldozatainak megbecsülését.

1.2. A BIZOTTSÁG TAGJAI

Földváryné Kiss Réka,
a Bizottság elnöke

Máthé Áron,
a Bizottság elnökhelyettese

Bank Barbara,
a Bizottság tagja

Ötvös István,
a Bizottság tagja

Soós Viktor Attila,
a Bizottság tagja

1.3. A BIZOTTSÁG MUNKÁJÁT SEGÍTŐ HIVATAL

A NEBtv. értelmében a Hivatal a Bizottság munkaszervezete, fő feladata a Bizottság tevékenységének támogatása. A Bizottság tudományos munkáját a Hivatal főállású történész és jogász munkatársai segítik. A Hivatal biztosítja továbbá a Bizottság számára a működéshez szükséges technikai és humán-feltételeket.

A Hivatal a Bizottság döntése és iránymutatása alapján tudományos konferenciákat, kerekasztal-beszélgetéseket, kiállításokat, rendhagyó történelemórákat, megemlékezéseket, tanulmányi versenyeket, könyvbemutatókat, egyéb programokat szervez, koordinálja a könyvkiadási tevékenységet, továbbá közreműködik a Bizottság nemzetközi szakmai kapcsolatainak kiépítésében és fenntartásában. A Hivatal Budapest VIII. Vas u. 10. szám alatti székhelyén a 2019. évben konferenciaterem került kialakításra, amelynek köszönhetően számos rendezvényt (konferenciák, hazai és nemzetközi workshopok, kerekasztal-beszélgetések, könyvbemutatók, belső képzések stb.) házon belül is meg lehet tartani.

A Hivatal szervezi a Bizottság sajtókapcsolatait, elvégzi a Bizottságnak címzett állampolgári megkeresésekkel, közérdekű bejelentésekkel, adatlétyénylésekkel, javaslatokkal és panaszokkal összefüggő feladatokat. A Hivatal előkészíti a Bizottság jogalkotási javaslatait, valamint ellátja a Bizottsággal és a bizottsági tagok közszolgálati jogviszonyával kapcsolatos igazgatási feladatokat, ennek keretében elkészíti a bizottsági ülések emlékeztetőit, kezeli a Bizottság működése során keletkezett iratokat, őrzi a Bizottság tagjainak vagyonynyilatkozatait, működteti a Bizottság honlapját, internetes adatbázisait.

A Hivatal jogállását tekintve központi költségvetési szerv, amelynek költségvetése az Országgyűlés költségvetési fejezetén belül önálló címet képez. A Hivatalt főigazgató vezeti a Bizottság elnökének irányításával. A főigazgató munkáját az általános főigazgató-helyettes, valamint a tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes segíti.

A Hivatal működését, szervezeti felépítését, az egyes szervezeti egységek feladatait a 2019. február 22-én hatályba lépett Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) tartalmazza. Az SZMSZ-ben megállapított létszám: 61 fő.

A Hivatal 2019. évben az alábbi szervezeti egységekre és szervezeti elemekre tagolódott:

- Főigazgató
 - Főigazgatói asszisztens
 - Humánpolitika
 - Belső ellenőr
 - Adatvédelmi tisztviselő
 - Informatikai biztonsági vezető

- Általános főigazgató-helyettes
 - Gazdasági Főosztály
 - } Pénzügyi Osztály
 - } Számviteli Osztály
 - Jogi Főosztály
 - Kommunikációs és Informatikai Főosztály
 - Titkársági és Szervezési Osztály
- Tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes
 - Kutatási és Ismeretterjesztési Főosztály
 - Nemzetközi Kapcsolatokért Felelős Főosztály
 - Tudományos főszerkesztő
 - Tipográfus, művészeti tervező

2. Kiemelt kutatási programok

2.1. TÖRVÉNYSÉRTŐ PEREK 1945 UTÁN – A KUTATÁS LEHETŐSÉGEI

A 2019. szeptember 17-én megtartott, Törvénysértő perek 1945 után – a kutatás lehetőségei címet viselő tudományos konferencián (az erről szóló beszámolót lásd az 5.3. alfejezetben) a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész és a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke szándéknyilatkozatot írt alá együttműködésük elmélyítéséről és kibővítéséről. A felek e dokumentumban „kifejezik szándékukat, hogy feltárják az 1945–1956 közötti időszak törvénysértő pereit”. A projekt a nyilatkozat aláírását követően el is kezdődött, eredményeit a 2021. év folyamán tervezzük tematikus honlap keretei között publikálni. E tárgykörben Fehérváry István *Börtönvilág Magyarországon* című, emigrációban 1978-ban először kiadott könyve a jelenleg elérhető egyetlen összefoglalás, e munka azonban több helyen is korrekcióra szorul, hiszen a szerző akkor természetesen nem férhetett hozzá a jogi eljárások elsődleges forrásaihoz.

A vizsgált időszakban lefolytatott politikai indíttatású büntetőperek száma, az eljárások szerteágazó, gyakran egymásba kapcsolódó volta (pl. a Rajk-per különböző „mellékpererei”), illetve az ezek nyomán keletkezett iratanyag hatalmas mennyisége okán teljességre nem törekedhetünk. A munka első fázisa tehát a feltárandó perek körének meghatározása volt, e tekintetben a reprezentativitás lett a központi kritérium. Az elkészítendő peradatbázis a kommunista párt totális hatalomért folytatott harcát, illetőleg a totális hatalom birtokában a vélt vagy valós ellenségeivel való leszámolását törekszik dokumentálni. Az egyes eljárások jól dokumentálják a társadalomátalakító célkitűzésekhez rendelt elnyomó módszerek alkalmazását, a szemben állók vagy másként gondolkodók megtörését célzó mechanizmusok működését.

A vizsgálandó perek körének összeállításakor tehát e folyamat dokumentálása volt a fő szempont, nem az egyes eljárásokban kiszabott ítélet súlyos-

sága (éppen ezért nem csak halálbüntetéssel végződő ügyek kerültek a vizsgálandók közé). Különböző pertípusok szerepeltetésére törekedtünk, így kutatás tárgya lesz több közismert, emblemikus ügy éppúgy, mint a „hét-köznapi sztálinizmus” mára méltatlanul elfeledett, „névtelen” áldozatok ellen lefolytatott, a korszakban tipikusnak nevezhető pereit. A megsemmisítendő „ellenség”, a perbe vont személyek köre is sokrétű: bemutatjuk a demokratikus Magyarország lehetséges elitje elleni fellépéseket éppúgy, mint a párton belüli ellenségkeresés nyomán megrendezett pereket, illetve az egyháziak vagy a kollektivizálásnak ellenszegülő parasztok meghurcolását.

E kritériumok alapján 2019-ben mintegy harminc per feltárása kezdődött meg. Az eljárások körének meghatározását a forrásanyag felkutatása, a dokumentáltság vizsgálata követte. E fázisban a fő problémát a pártállam által több lépcsőben elvégzett iratmegsemmisítés jelenti: több, alapvetően az uralkodó párton belüli személyekkel szemben lefolytatott politikai perben hiányzik az alapeljárás dokumentációja, mert párt döntés értelmében azokat 1953 vagy 1962 után megsemmisítésre ítélték. Ilyen esetekben a kutató gyakran kénytelen a megismételt (általában felülvizsgálati) eljárás iratanyagában meglevő, korábbi időkben keletkezett dokumentumokra hagyatkozni.

Az ismertetett dilemma által nem érintett, tehát többé-kevésbé dokumentált perek vonatkozásában már megkezdődött a feltáró munka, amelynek eredményeit az érdeklődő közönség a tervek szerint egy, a Perek '56 adatbázishoz hasonló struktúrájú honlapon ismerheti meg. A releváns adatok feltárása, a politikai perekben részt vett bírák, ügyészek és nyomozók életútjának, karrierpályájának rekonstruálásához szükséges adatok felkutatása jelenleg is folyik.

2.2. A PEREK'56 ADATBÁZIS KIBŐVÍTÉSE A NAGYIDŐS PEREKSEL

A Kúria elnöke, a legfőbb ügyész és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke 2014 decemberében közös kutatási programot indított az 1956-os forradalom és szabadságharcot követő megtorlás irányító és végrehajtó testületei, illetve az eljáró személyek körének feltárására. Ugyancsak 2014-ben vette kezdetét az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárával az az együttműködés, amely az 1956 novembere után újjászervezett, a megtorlás végrehajtásában kulcsszerepet kapott politikai rendőrség felépítésének és személyi állományának feltérképezésére irányult. A két kutatás eredményeit 2016 folyamán a NEB honlapján tettük közzé a Tudástár menüpont alatt (<https://neb.hu/hu/tudastar>).

E két projekt alapozta meg, hogy az 1956-os forradalom utáni megtorló perek működési mechanizmusának feltárására saját internetes adatbázist (perek56.hu) fejlesszünk, amely 2018 óta a világhálón elérhető. Jelenleg 126 büntetőper története, az egyes eljárási cselekmények egymásutánja, a bennük érintett személyek köre ismert. A kivégzett vádlottak, valamint a pártállam büntetőhatalmát érvényre juttató nyomozók, ügyészek, bírók, ülnökök, népbírók életrajza egyaránt megtalálható a honlapon.

A kutatás az 1956-ot követő megtorlás történetének pontosabb rekonstrukciója érdekében az adatbázis alapjául szolgáló büntetőeljárások körének kiterjesztésével folytatódott. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Hivatal kutatói 2018 óta dolgoznak az ún. „nagyidős” perek (tehát olyan eljárások, amelyekben legalább tízévi szabadságvesztést szabtak ki) hasonló feltárásán. Ezek között külön alcsoportot képeznek azok, amelyekben kiszabtak ugyan halálos ítéletet, annak végrehajtása azonban elmaradt – akár jogorvoslat során bekövetkezett enyhítés, akár kegyelem okán, akár azért, mert az elítélésre a vádlott távollétében került sor. Más okból, de külön kategóriába sorolhatók azok a perek, amelyek a vádlottak személye miatt érdemelnek kiemelt figyelmet, ide tartoznak pl. a munkástanácsok vezetői vagy az írók elleni eljárások.

Az előkészítő munka során támaszkodtunk az *1956 kézikönyve* című kiadvány eredményeire, de ez a projekt annál szisztematikusabban igyekszik feltárni a levert forradalom utáni megtorló pereket. Ebből és a korábban követett gyakorlatból adódóan szükséges a büntetőeljárások anyagának teljes feltárása.

A kutatás során dilemmaként merült fel, hogy mely perekre kell kiterjednie a vizsgálatnak, azaz: mi számítható az „'56-os perek” kategóriába? A szakirodalom és a publikált források áttekintéséből egyértelmű volt, hogy e kérdés sem válaszolható meg az eredeti iratanyag teljes körű áttekintése nélkül. Az eddigi munkahipotézis szerint mindazon esetekben, ahol kétely merülne fel a beso-

rolás kérdésében, az ügy összes körülményére tekintettel kell megállapítani, hogy bevonható-e az adatbázis alapjául szolgáló eljárások közé a per, vagy sem.

A kutatás szempontjából szintén kardinális módszertani kérdés a periratok hozzáférhetősége. Az adatbázis összeállításának első fázisához hasonlóan a dokumentumok hollétének megállapítása ezúttal is kutatómunkát igényelt. Alapvetően közgyűjteményekben (levéltárakban) található meg, de előfordul az is, hogy az iratokat az egykor eljáró bíróságok irattárában kell keresni. Kutatóink azzal is szembesültek, hogy bizonyos perek anyaga mindmáig lappang.

A meglevő dokumentációkat illetően folytatódik a közös munka a korábbi együttműködő partnerintézményeinkkel (a bírói és ügyészi szervezeten túl mindenekelőtt a Magyar Nemzeti Levéltárral, a Hadtörténelmi Levéltárral és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárával). Jelenleg is tart a forrásfeltárás és -feldolgozás. Mindezekből adódóan egyelőre nem áll rendelkezésre konkrét számadat arról, hogy a vizsgálat pontosan hány büntetőperre fog kiterjedni. A 2019-es adatok szerint 36 perben szabtak ki később végre nem hajtott halálos ítéletet, a vádlottak személye okán kiemelt büntetőeljárások száma pedig mintegy ötven. Az „egyéb” jogcímen (tehát a tíz évet meghaladó szabadságvesztés-büntetés kritériuma alapján) több mint négyszáz per lett kutatás tárgya.

A megtorlás végrehajtásában részt vevő személyi kör (bírák, ügyészek, politikai nyomozók) életútjainak, karrierpályáinak rekonstruálása érdekében a periratok feldolgozása mellett zajlik a bennük szereplő személyek adatainak kinyerése és ennek alapján az életpálya-kutatás. Mind a személyekre, mind az eljárási cselekményekre vonatkozó forrásfeltáró munka a perek56.hu honlapon látható struktúrát követi, az ott feltüntetett adatok kinyerésére irányul.

A kutatás eredményének publikálására várhatóan 2020–2021 folyamán kerül sor.

2.3. VALLÁSGYAKORLÁS MINT KULTURÁLIS ELLENÁLLÁS A KOMMUNISTA DIKTATÚRA IDŐSZAKÁBAN

A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar és a NEB közös kutatási programja

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2019. augusztus 21-én szándéknyilatkozatban fejezte ki akaratát a kommunista diktatúra

alatti katolikus vallásgyakorlás lehetőségeinek és a vallási ellenállás formáinak közös projekt útján való feltárására. A projekt célja a már rendelkezésre álló kutatási eredmények, forrásgyűjtemények és adatbázisok felhasználásával, valamint új kutatások megindításával bemutatni a pártállami egyházpolitikára, a kommunista rendszer vallásellenességére adott katolikus válaszkísérletet, és feltárni az értékmentés megvalósult formáit. Keressük a választ arra a kérdésre is, hogy értelmezhető-e a vallásgyakorlás a kulturális ellenállás egyik terepeként.

A projekt egyfelől – és a szándéknyilatkozat mindenekelőtt ezt hivatott szolgálni – a kérdéskört vizsgáló kutatók munkájának összehangolására, a közöttük folytatott párbeszéd intenzívebbé tételére vállalkozik, kommunikációs csatornát biztosít. Az így létrejött, intézményessé váló kapcsolat lehetővé teszi a kollégák által feltárt, eddig nem ismert elsődleges források kölcsönös megismerhetőségét. Elsődleges források alatt nemcsak a közgyűjteményben vagy magánszemélyek által őrzött iratok értendők, hanem a korszak szemtanúinak emlékezései is. Ennek megfelelően a projekt során emlékezetmentésre is törekszünk, ami oral history interjúk készítését és az egykori üldözötteknél még meglevő tárgyi emlékek összegyűjtését öleli fel.

A kutatócsoport tevékenységének végén adatbázis összeállítását tervezük, amelynek segítségével széles körben megismerhetővé válnak a projekt során elvégzett munka eredményei. Emellett bizonyos időközönként, a részeredmények bemutatása és megvitatása érdekében konferenciákon, illetve tudományos és ismeretterjesztő publikációk kiadása útján tesszük közkincsé a már feltárt tényeket, adatokat, összefüggéseket.

A résztvevők több megközelítés vegyítésével, együttes alkalmazásával igyekeznek bemutatni a kutatás tárgyát. A klasszikusan művelt egyháztörténeten túl megkísérlik kiterjeszteni vizsgálatukat a laikus személyek vallásgyakorlásának feltárására, munkájuk eredménye így társadalomtörténeti kontextusban is értelmezhetővé válhat, azaz a kutatás során feltárt források vagy összefüggések későbbi társadalomtörténeti kutatások alapjául is szolgálhatnak. Cél a vallás a diktatúra keretei között gyakorolni akaró állampolgár lehetőségeinek, meghatározottságainak és korlátainak feltárása, amin keresztül megválaszolható lehet a kérdés, hogy mennyiben volt az ellenállás formája a vallásgyakorlás.

A kutatócsoport 2019 novemberében állt fel, történészek, szociológusok, könyvtárosok és levéltárosok részvételével. A tagok több levéltárat (Magyar Nemzeti Levéltár, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Veszprémi Érseki Levéltár, Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár, Szombathelyi Püspöki Levéltár, Pannonhalmi Főapátság Levéltára), egyetemeket (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pécsi Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem) és kutatóintézeteket (Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Nemzeti Emlékezet Bizottsága) képviselnek. Ez az intézményi sokszínűség garantálja, hogy komplex, interdiszciplináris kutatások valósuljanak meg.

2.4. VALLÁSGYAKORLÁS MINT KULTURÁLIS ELLENÁLLÁS A KOMMUNISTA DIKTATÚRA IDŐSZAKÁBAN

A Károli Gáspár Református Egyetem és a NEB közös kutatási programja

A Károli Gáspár Református Egyetem és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2018. október 1-jén együttműködési megállapodást kötött a kommunista diktatúra alatti protestáns vallásgyakorlásban rejlő ellenállási lehetőségek, eszközök feltárására. A kutatás célja a pártállami korszak sajátos megértése, egy tágabb kontextusban az utóbbi években a nemzetközi tudományosságban népszerűvé vált kulturális ellenállás (*cultural opposition*) fogalom segítségével értelmezve (az Európai Bizottság Horizont 2020-as kutatási keretprogramja ebben a témakörben támogatott egy hároméves, 2016–2019 között végrehajtott nemzetközi kutatási programot). Ennek keretében a résztvevők forrásfeltáró tevékenységre, kiadványok elkészítésére és az e célokhoz kapcsolódó rendezvények együttes lebonyolítására vállalkoztak.

A felek meglátása szerint a pártállami korszakban lehetséges ellenállási formákról eddig rendelkezésre álló ismereteink nem fedik le a témában felkutatható információk teljes körét.

A Kádár-korszak évtizedeinek kezdetéről, az 1956-ot követő ellenállásról tudunk, valamint a rendszerváltást megelőző időszak ellenzéki mozgalmáról is bőséges információ áll rendelkezésre. Ami e két pólus között helyezkedik el, arról viszont igen hézagosa az ismereteink. Igaz ez főleg a „népi” kerek között zajló, alapvetően kulturális formákat öltő ellenállásra. Az egyházak viszonylatában is jobban ismertek a kollaboráció módzatai, semmint a rendszer által szabott korlátok között mégiscsak lehetséges ellenállásai. A református – és részben az evangélikus – közösséget vizsgálva a projekt mindenekelőtt két problémára fókuszál. Sarkalatos kérdés a még élő személyek emlékeinek szisztematikus összegyűjtése, hiszen sok esetben csak ők rendelkeznek információkkal az „alsó szinten” zajló, netán a hatalom vagy az egyházi vezetés előtt titokban tartott tevékenységről. Az egykori résztvevők „beszéltetése” az információs kárpótlás, az erkölcsi elégtételadás része is, ám egyúttal új, eddig ismeretlen forrásokat is felszínre hozhat a téma kutatói számára. A másik vizsgált részprobléma a reformátusok részéről megindult, nem hivatalosan szervezett Erdély-járó mozgalom, amely az 1980-as években segített az elcsatolt és az anyaországi magyarság közötti kapcsolatok intenzívebbé tételében, illetve hozzájárult a hazai közbeszédben a határon túli magyarok helyzetének megjelenítéséhez, a pártállami rendszer lépéskényszerbe hozásához.

E kutatási célok megvalósítása érdekében a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Károli Gáspár Református Egyetem Egyház és Társadalom Kutatóintézete kutatócsoportot hozott létre budapesti és vidéki egyetemek, kutatóintézetek és más műhelyek munkatársainak részvételével. A projekt végére a résztvevők egyfelől szeretnék feltárni a keresztyén/keresztény közösségek számára adott eszközöket, lehetőségeket, mozgásteret a vallásgyakorlás egyéni és közösségi formáinak megélésére, az áthagyományozott értékrend továbbadására. Másfelől, az egyházak és a pártállami rendszer közötti viszony új források segítségével történő megvilágítása útján adalékokkal szeretne szolgálni a Kádár-korszak társadalomtörténete számára is (elnyomás és „reálpolitika”, másfelől ellenállás és kollaboráció arányainak, egymáshoz viszonyulásának feltárásával).

A kiterjedt forrásfeltáráson alapuló első eredményeket a résztvevők a Károli Gáspár Református Egyetem Hagyomány, identitás, történelem című konferenciasorozatának második konferenciáján mutatták be 2019. október 21–22-én. Az előadásokból készült tanulmányok a konferenciáról készülő kötetben fognak megjelenni.

2.5. AZ 1957 ÉS 1989 KÖZÖTTI HÁLÓZATI ADATOK STATISZTIKAI FELDOLGOZÁSA

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar és a NEB kutatási együttműködése

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar Társadalom- és Kommunikációtudományi Intézete és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2019. szeptember 4-én együttműködési megállapodást kötött. A dokumentum rögzíti, hogy a három intézmény együttműködik a levéltárban őrzött hálózati statisztikai kérdőívek feltárásában és bemutatásában, a különböző időszakokban született statisztikai adatszolgáltatások számítógépes feldolgozásában, illetve a rögzített adatok elemzéséhez szükséges informatikai megoldások kifejlesztésében és alkalmazásában. A közös munka célja egy olyan egyedi adatbázis létrejötte, amely alkalmas a Kádár-rendszer idején, 1957 és 1989 között létrehozott hálózati adatok statisztikai feldolgozására és korszerű adatbányászati eszközökkel történő elemzésére. A felek a későbbiekben az adatbázist további elemzés céljából a kutatók rendelkezésére kívánják bocsátani. A megállapodás rögzíti, hogy az adatbázis létrehozásával párhuzamosan megtörténik a vonatkozó levéltári források összegyűjtése, majd a belőlük kinyerhető adatok rögzítése

az adatbázisban, illetve a források digitalizálása. Következő lépcsőben pedig megvalósulhat az adatok széles körben való közzététele egy önálló internetes tartalomszolgáltatás kialakításával.

Az egész programot egy összefoglaló tanulmány vezeti be, amely az érdeklődők számára bemutatja a diktatúra állambiztonsági szerveinek hálózati nyilvántartási iratait.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára munkatársai megkezdtek az adatok rögzítését, ezzel párhuzamosan megindult az informatikai háttér előkészítése.

2.6. JOG- ÉS TULAJDONFOSZTÁS

A Magyar Nemzeti Levéltár és a NEB közös kutatási programja

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága a kommunista diktatúra időszakát vizsgálva megalakulásától fogva nagy hangsúlyt fektet a vidéki Magyarország helyzetének és történeteinek elemzésére és bemutatására. Ezt a célt tűzte ki maga elé a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja által közösen létrehozott Vidéktörténeti Témacsoport is, amelynek munkájába az MTA különböző intézeteinek és a NEB Hivatalának munkatársai mellett levéltárosok és az egyetemi szféra kutatói is bekapcsolódtak, akik olyan jelentős tanulmánykötetekben ismertették az eredményeiket, mint a *Váltóállít* vagy a *Vakvágány I-II*. A vidéktörténeti kutatások szempontjából különösen fontosnak bizonyult a Magyar Nemzeti Levéltárral kialakított együttműködés, amely több közös kutatási program sikerének lett a záloga.

A Magyar Nemzeti Levéltárral közös projektek sorából is kiemelkedik a Jog- és tulajdonfosztás, identitástörés a vidéki Magyarországon a kommunista diktatúrában című, amelynek legfőbb célkitűzése a vidéki Magyarországon elszenvedett jog- és tulajdonfosztások feltárása és bemutatása 1944-től a kommunista diktatúrában elkövetettekig. A több korszakon átívelő kutatások alapvető célja az, hogy azonos kérdésfelvetések és forráscsoportok alapján lokálisan és regionálisan, pontosabban hét megyei helyszínen tárja fel és elemezze a második világháború végén és a kommunista diktatúrában meghozott állami döntéseket, azok hatásait, különös tekintettel a tulajdonfosztás kérdéskörére.

Az első kutatási eredmények bemutatására 2019. október 11-én került sor a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Magyar Nemzeti Levéltár közös szervezésű, Jog- és tulajdonfosztás. Identitástörés a vidéki Magyarországon műhelytanácskozásán, amelynek a levéltár Bécsi kapu téri épülete adott otthont.

A tanácskozást Czetz Balázs és Ö. Kovács József projektvezetők nyitották meg. A tudományos konferencián az alábbi előadások hangoztak el:

Hegedűs István: Föld(f)osztás vidéken (1945–1946); Husvéth András, Kovács Gergely: A zsidóság kiszakadása a vidék társadalmából; Ruzsa Éva: A bátaszéki németek tulajdonfosztásának forrásai. A rekonstruálás problematikája; Kiss Lajos: A szikszói zsidóság tulajdonfosztása; Kis József: A sajóvámosi Edelsheim-kastély és pusztulásának története; Sneff Marianna: A németbolyi Batthyány-Montenuovo-kastély története 1945 után; Gyánti István: A zsidóság tulajdonfosztása Mágocson; Bakó Zsigmond: Egy ürömi sváb család története. Egy oral history feldolgozásának módszertana; Dakó Péter: A nádasdladányi Nádasdy-kastély rövid története; Gyenesei József: „Hát a múlt szellem bujkál itt?” A kecskeméti szeszfőzde épületének 1945 utáni sorsa; Sáfár Gyula: A békési zsidó ingatlanok tulajdonváltásai 1944 után; Breuer Klára: A kitelepítettek lakhatási körülményei a hortobágyi táborok 1953. évi felszámolása és a kényszerlakhelyek megszűnése után.

2.7. SORSFORDÍTÁS. A PARASZTI TÁRSADALOM FELSZÁMOLÁSA, 1945–1962

A 2018-ban indult országos megemlékezéssorozat 2019. évben megvalósult programjai

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága szervezésében, az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóságának közreműködésével 2018-ban elindult a Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962 elnevezésű országos programsorozat. A fővédnök Kövér László, az Országgyűlés elnöke volt. A program szakmai irányítását Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke végezte.

A kollektivizálást joggal tarthatjuk számon a 20. században a magyar társadalmat békeidőben ért legnagyobb megrázkódtatásként. Az 1950-es évek második felében a parasztság volt az utolsó olyan társadalmi nagycsoport, amely még őrizte autonómiájának legtöbb elemét. A paraszti földek elvétele utolsó felvonása hatvan évvel ezelőtt, az MSZMP KB határozata alapján kezdődött meg. Az 1958 decemberében meghirdetett, majd 1959 januárjától megvalósított kollektivizálás végérvényesen felszámolta a történelmi parasztságot. Az erőszakkal teli eseménysorozat mégis a közelmúltig 20. századi történelmünk kibeszéletlen, tabusított fejezetei közé tartozott.

Az erőszakos kollektivizálás történetét bemutató, az áldozatoknak méltó emléket állító programsorozatnak számos eleme volt: országos vándorkiállítás, kiállításkatalógus, internetes honlap (www.sorsforditas45-62.hu),

A PARASZTI TÁRSADALOM FELSZÁMOLÁSA, 1945-1962

[illegible]

www.sorsfordtax45-62.hk

ismeretterjesztő rövidfilm, tudományoskonferencia- és kerekasztalbeszélgetés-sorozat, valamint a kapcsolódó rendhagyó történelemórák.

2018-ban Budapesten és közel húsz vidéki településen mutattuk be a kiállítást és a hozzá kapcsolódó programelemeket, a nagy érdeklődés azonban azt eredményezte, hogy a programsorozatot 2019-ben is folytattuk: Hatvanban, Hódmezővásárhelyen, Hajdúböszörményen, Várpalotán, Pápán és Dunaújvárosban mutattuk be a tablókiállítást.

A megemlékezéssorozat keretében országos középiskolai tanulmányi versenyt is rendeztünk, amelynek döntőjére 2019. április 23-án került sor az Országház Kossuth termében. Az elindult közel ötven csapatból a döntőbe tízen jutottak be: Kisvárdai, Hajdúböszörményi, Szombathelyi, Győri, Török-szentmiklósi, Szegedi és Kadarkúti középiskoláinak versenyző diákjai készítették a legjobb prezentációkat és kisfilmeket, felhasználva a NEB és szakmai partnerei által publikált vidéktörténeti kutatások eredményeit, saját helytörténeti kutatás nyomán bemutatva egy-egy ismeretlen sorsot, esetet lakóhelyük környékéről. A döntőt végül a kisvárdai Bessenyei Gimnázium diákjaiból álló csapat nyerte meg.

2.8. MAGYAR GULÁG – A 2020. ÉVI ORSZÁGOS MEGEMLÉKEZÉSSOROZAT ELŐKÉSZÍTÉSE

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága a Sorsfordítás megemlékezéssorozathoz hasonló, országos programsorozatot készített elő 2019-ben Magyar gulág címmel, elindítását 2020-ra, a recski kényszermunkatábor létesítésének 70. évfordulójára időzítve. A Magyar gulág programsorozat többek között tudományos konferenciákkal, kiállítással, rövidfilmmel, tematikus honlappal, tanulmányi versennyel segíti az internáltak, kitelepítettek és zárt táborokba hurcoltak sorsának megismerését és emléküket méltó ápolását.

2.9. MAGYAR HŐSÖK CÍMŰ KÖTET

A NEB, együttműködésben a Mathias Corvinus Collegiummal (MCC) és a Mandinerrel, gazdagon illusztrált, reprezentatív kötet kiadását tervezi *Magyar hősök. Elfeledett életutak a 20. századból* címmel. A hatvan személy életútját bemutató mű magvát az a közel húszrészes portrészorozat képezi, amely a Mandiner.hu internetes portálon 2017 vége és 2019 eleje között megjelent.

A válogatásba különböző karakterű emberek kerültek. Szerepelnek benne országosan ismert személyiségek, a politikai és egyházi elit tagjai, míg mások a háttérbe húzódva tevékenykedtek honfitársaik sorsának jobbra fordítása érdekében, sokakról pedig egy-egy helyi közösség történetében játszott szerepük miatt érdemes megemlékeznünk. Ami összeköti ezeket a szerteágazó életutakat, az a tragikus időkben mutatott kockázatvállalás, a határhelyzetekben tanúsított helytállás. A tervezett kötetben szereplők többsége mindkét totalitárius diktatúrával szemben fellépett, sokuk nevét a kommunista diktatúra évtizedei alatt megpróbálták kitörölni a történelemből.

Törekszünk rá, hogy összmagyar történetet írjunk, vagyis a merítés ne csak a jelenlegi országhatárokon belülre, hanem az egész Kárpát-medencére kiterjedjen. Ezt a célt szolgálja, hogy a portrék szerzői között a NEB tagjai, valamint a NEB Hivatala munkatársai mellett számos anyaországbeli és határon túli történész, fiatal, valamint a középgenerációhoz tartozó kutató egyaránt megtalálható. Emellett igyekszünk a tudományos diskurzusban és a 20. századi magyar történelemről folytatott közbeszédben kevésbé érvényesülő szempontokat is érvényre juttatni, így például Brusznai Árpádné Honti Ilona életútjának ismertetésével az 1956-os megtorlás során kivégzett forradalmárok özvegyeinek sorsára kívánjuk ráirányítani a figyelmet, de a kiadványban megtalálhatók lesznek olyan férfiéletutak is, amelyek révén az egész család sorsának alakulásába betekintést kap az olvasó.

Az előkészítő munkálatok – portrék megírása, lektorálásuk, fényképek begyűjtése – 2019 folyamán nagyrészt megtörténtek, a kötet megjelenését 2020 őszére tervezzük.

3. Vidéktörténeti kutatások

3.1. A BTK ÉS A NEB VIDÉKTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT 2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

A legvidámabb barakk? Vidéki életképek Magyarországról és Erdélyből az 1960-70-es évekből

Tudományos konferencia, Sárospatak, 2019. november 7–8.

A Sárospataki Református Teológiai Akadémián rendezték meg a Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága közös vidéktörténeti témacsoportjának A legvidámabb barakk? Vidéki életképek Magyarországról és Erdélyből az 1960–70-es évekből című konferenciáját 2019. november 7-én és 8-án.

Füsti-Molnár Szilveszter, a Sárospataki Református Teológiai Akadémia rektorának köszöntője után az első nap hat, a második nap nyolc tudományos előadás hangzott el:

Nagy Károly Zsolt (BTK Néprajztudományi Intézet, Sárospataki Református Teológiai Akadémia): „Érzem, hogy idegen vagyok...” A kulturális ellenállás formálódása egy református lelkészi csoportban az 1960-as években.

Pál János (unitárius lelkész, Homoródszentmárton): Egyházközségi élet a romániai államszocializmus idején. Esettanulmány a Homoródszentmártoni Unitárius Egyházközségről.

Völgyesi Orsolya (BTK TTI): Egy rendőrségi vizsgálat tanulságai. Mezőfalva az 1960-as években.

Kovács Áron (Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei): Egy szamizdatszerkesztő mindennapjai. Hálózatépítés és munkaszervezés dr. Nádosy Ferenc illegális lapkiadói műhelyében.

Nagy Mihály Zoltán (Román Állami Levéltár Bihar megyei kirendeltsége, Nagyvárad): A katolikus egyház normakommunikációs szerepe Romániában az államszocialista rendszer első két évtizedében és a kollektivizálás kérdése.

Horváth Gergely Krisztián (BTK-NEB Vidéktörténeti Témacsoport): A kommunista rendszer keresztény kritikájának határai az 1960–70-es években. Dr. Kőgl Lénárd homíliái.

Ö. Kovács József (PPKE BTK-MNL OL): A kollektivizálás utáni agrártársadalom adóztatása.

Oláh Sándor (KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, Csíkszereda): Munkaszervezés, köztulajdon, egyéni érdekek az Udvarhely rajoni kollektív gazdaságokban az 1960-as években.

Ritter György (Pécsi Tudományegyetem-MNL OL): Magyarországi németek az Észak-Dunántúlon a jogfosztások és a kollektivizálás után.

Czetz Balázs (MNL Fejér Megyei Levéltára): Az új gazdasági mechanizmus hatása a Fejér megyei termelészövetkezetekre.

Csikós Gábor (BTK-NEB Vidéktörténeti Témacsoport): Modernizált vagy traumatizált vidék?

Szima Viktória (MNL Fejér Megyei Levéltára): Tervek és tények. Fejér megye művelődésügye 1960 és 1980 között.

Galambos István (NEB Hivatala): Állambiztonsági játszmák kisvárosi miliőben. Az 1956-os forradalmárok megfigyelése és beszerzése Várpalotán.

Bartha Ákos (BTK TTI): A „kisegítő honvéd karhatalom” (Kiska) ellenállói-nak 1945 utáni élettörténete.

(További információk: <https://btk.mta.hu/kutatasok/videktorteneti-temacsoport/muhelyvitak-tanacskozasok-konferenciak/1355-konferenciabe-szamolo-a-legvidamabb-barakk-videki-eletkepek-magyarorszagrol-es-erdelybol-az-1960-70-es-evekbol>)

A fenti konferencia mellett két tanulmánykötet, a megszilárduló kommunista diktatúra 1948-cal kezdődő másfél évtizedét vizsgáló *Vakvágány. A „szocializmus alapjainak lerakása” vidéken a hosszú ötvenes években 2.*, illetve az erőszakos téjeszesítés folyamatát áttekintő *Magyar dúlás. Tanulmányok a kényszerkollektivizálásról* című könyvek fémjelzik a kutatócsoport tevékenységét. (A kötetekről bővebben a 9. fejezetben olvashatnak.)

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont

MEGHÍVÓ

A Sárospataki Református Teológiai Akadémia, a
Nemzeti Emlékezet Bizottsága
és a Bölcsészettudományi Kutatóközpont
tisztelettel meghívja

a BTK-NEB Vidéktörténeti Témacsoportjának
A legvidámabb barakk?
Vidéki életképek Magyarországról
és Erdélyből az 1960–70-es évekből
című konferenciájára

Sárospatak, Sárospataki Református Teológiai Akadémia,
2019. november 7–8.

PROGRAM

November 7. csütörtök

13.45 Füsti-Molnár Szilveszter, a Sárospataki Református Teológiai Akadémia rektorának köszöntője

Egyházi mozgásterek – értékváltozások a lokális társadalmakban

- 14.00–14.30 Nagy Károly Zsolt (református teológus, kulturális antropológus, PhD,
Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézete, Sárospataki Református
Teológiai Akadémia): „Érzem, hogy idegen vagyok...” A kulturális ellenállás formálódása
egy református lelkészi csoportban az 1960-as években
- 14.30–15.00 Pál János (unitárius lelkész, Homoródszentmárton, egyháztörténész, PhD): Egyházközségi
élet a romániai államszocializmus idején. Esettanulmány a Homoródszentmártoni
Unitárius Egyházközségről
- 15.00–15.30 Völgyesi Orsolya (történész, PhD, Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézet): Egy rendőrségi vizsgálat tanulságai. Mezőfalva az 1960-as
években
- 15.30–15.50 Szünet

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont

PROGRAM

- 15.50–16.20 Kovács Áron (történész, PhD, Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei): Egy szamizdatszerkesztő mindennapjai. Hálózatépítés és munkaszervezés dr. Nádosy Ferenc illegális lapkiadói műhelyében
- 16.20–16.50 Nagy Mihály Zoltán (történész, levéltáros, PhD, Bihar Megyei Levéltár, Nagyvárad): A kollektivizálás mint erkölcsi probléma. A kollektivizálás egyházi értelmezése a gyulafehérvári egyházmegyében
- 16.50–17.20 Horváth Gergely Krisztián (társadalomtörténész, PhD, BTK-NEB Vidéktörténeti Témacsoport): A kommunista rendszer keresztény kritikájának határai az 1960–70-es években. Dr. Kögl Lénárd homíliái
- 17.20–18.00 Vita

November 8. péntek

„Kalásza, virága nékünk terem...”

- 9.00–9.30 Ö. Kovács József (történész, levéltáros, DSc, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára): A kollektivizálás utáni agrártársadalom adóztatása
- 9.30–10.00 Oláh Sándor (társadalomkutató, KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, – Csíkszereda): Munkaszervezés, köztulajdon, egyéni érdekek az Udvarhely rajoni kollektív gazdaságokban az 1960-as években
- 10.00–10.30 Ritter György (történész, doktorjelölt, Pécsi Tudományegyetem, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára): Magyarországi németek az Észak-Dunántúlon a jogfosztások és a kollektivizálás után
- 10.30–10.45 Szünet
- 10.45–11.15 Czetz Balázs (történész, levéltáros, PhD, MNL Fejér Megyei Levéltára): Az új gazdasági mechanizmus hatása a Fejér megyei termelészövetkezetekre
- 11.15–11.45 Csikós Gábor (történész, PhD, BTK-NEB Vidéktörténeti Témacsoport): Modernizált vagy traumatizált vidék?
- 11.45–12.15 Vita
- 12.15–13.15 Ebédszünet

Hálók és hálózatok

- 13.15–13.45 Szima Viktória (levéltáros, MNL Fejér Megyei Levéltára): Tervek és tények. Fejér megye művelődésügye 1960 és 1980 között
- 13.45–14.15 Galambos István (történész, PhD, Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala): Állambiztonsági játszmák kisvárosi miliőben. Az 1956-os forradalmárok megfigyelése és beszerzése Várpalotán
- 14.15–14.45 Bartha Ákos (történész, PhD, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet): A „kisegítő honvéd karhatalom” (kiska) ellenállóinak 1945 utáni élettörténete
- 14.45–15.30 Vita, a konferencia zárása

4. Nemzetközi tudományos együttműködések

4.1. OROSZORSZÁGI IRATFELTÁRÁS

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága kiemelt jelentőséget tulajdonít az orosz levéltárakban található, a kutatás számára mindeddig ismeretlen dokumentumok feltárásának. Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke ezt a szándékot képviselve vesz részt az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság munkájában. Az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság 2017-ben – hatévnyi szünetet követően, a magyar fél kezdeményezésére – kezdte újra működését. A vegyesbizottság új felhatalmazással, új feladatokkal látott munkához, és éves rendszerességgel ülésezik.

A testület tagjai magyar részről:

Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója, magyar társelnök
Mikó Zsuzsanna, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgató-helyettese
Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke,
Kovács Vilmos, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnoka.

A közös munka 2019-ben elsősorban az alábbi területeken hozott eredményt:

4.1.1. A SZOVJET FOGSÁGBA KERÜLT MAGYAROK ADATAINAK FELTÁRÁSA

Табір száma: 82/5

Nemzetisége: **Magyar**
Melyik hadsereg kötelékében szolgált: **Magyar**

1. Családi név: **Gangl vagy Gangli**
2. Keresztnév: **Dénes**
3. Apja neve: **Dénes**
4. Hol és mikor született: **(Győr) Ménfőcsanak / Djermencsanak 1924 Fő utca 5.**
5. Behívás előtti lakcíme: **ugyanott**

Irattári azonosító / személyi akta száma

6. Nemzetisége vagy állampolgársága: **Magyar**
7. Párttagsága: **nincs**
8. Vallás: **Katolikus**
9. Képzések
a) Iskolai végzettsége: **6. általános**
b) Speciális képzése: **nem volt**
c) Katonai képzése: **nem volt**
10. Foglalkozása: **paraszt**

MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR

A vegyesbizottság VII. ülésére Szentpéterváron került sor 2018. szeptember 12. és 14. között. A delegációk ezen az ülésen megállapodtak a második világháború idején fogságba esett és elhurcolt mintegy hatszázezer magyar állampolgárra vonatkozó, Oroszországban őrzött levéltári dokumentumok feltárásáról. A Magyar Nemzeti Levéltár és az Orosz Állami Hadilevéltár (RGVA) 2019. április 8-án egyezményt kötött az RGVA-ban őrzött, a Vörös Hadsereg egységei által a második világháború idején foglyul ejtett, majd a Szovjetunióban hadifogolyként nyilvántartott magyar nemzetiségű személyek ún. nyilvántartó kartonjainak digitalizálásáról és a digitális másolatok átadásáról a Magyar Nemzeti Levéltár részére. Az oroszországi magyar vonatkozású levéltári iratfeltárás történetének eddigi legnagyobb mennyiségű adatátadását 2019. október 14-én, az Országgházban tartott sajtótájékoztatón jelentette be Latorcai János, az Országgyűlés alelnöke, Andrej Viktorovics Juraszov, az Orosz Levéltári Ügynökség (Roszarhiv) helyettes vezetője, Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója és Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke. A sajtótájékoztatón elhangzott: a lépés kiemelkedő jelentőségű, nagyban segíti a magyar társadalom információs kárpótlását. A nyilvántartás a magyar kutatók, majd a feldolgozás után az érdeklődők számára is elérhetővé válik. A megállapodás eredményeként 2019. december

1-jéig öt szakaszban, összesen 682 131 nyilvántartó karton másolata került a Magyar Nemzeti Levéltár őrzésébe. Az átadott iratmásolatokhoz az orosz fél egy orosz nyelvű adatbázist is készített, amely a hadifogolyként nyilvántartott személyek kartonjain szereplő legfontosabb adatokat tartalmazza. A Magyar Nemzeti Levéltár, a HM HIM Hadtörténelmi Levéltár és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága szakembereinek részvételével 2019-ben közös munkacsoport alakult, amelynek a digitalizált kartonok feldolgozása, a másolatok és az orosz nyelvű adatbázisban szereplő adatok összevetése, az esetleges hibák kijavítása, az adatbázis magyar nyelvű verziójának elkészítése, valamint a kartonokon szereplő személyek azonosítása lesz a feladata.

(További információk: <https://neb.hu/hu/hatszazezer-magyar-fogoly-a-teljes-nyilvantartas-magyarorszagra-erkezik>).

4.1.2. A KOMINTERN ÉS MAGYARORSZÁG

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Orosz Állami Társadalom- és Politikatörténelmi Levéltár (RGASZPI) egy közös kutatási programsorozat elindításában állapodott meg, amely a Komintern és Magyarország két világháború közötti kapcsolatát és az érintett magyar személyek tevékenységét szeretné kutatás tárgyává tenni. A program első állomásaként a NEB tudományos munkatársaiból és az RGASZPI levéltárosaiból álló munkacsoport egy tudományos ismeretterjesztő jellegű tablóiállítás megrendezését és egy nemzetközi kerekasztal-beszélgetés megszervezését vállalta.

4.1.3. A SZOVJETUNIÓ ÉS MAGYARORSZÁG KÖZÖTTI LEGMAGASABB SZINTŰ VEZETŐI MEGBESZÉLÉSEK ÉS TÁRGYALÁSOK, 1956-1964

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága a Magyar Nemzeti Levéltárral együttműködésben 2019. január 9-én megállapodást kötött az Orosz Állami Legújabbkori Történelmi Levéltárral (RGANI) a Szovjetunió és Magyarország között 1956-1980 közt a legmagasabb szinten létrejött szovjet-magyar hivatalos tárgyalások és lehetőség szerint a pártvezetők nem hivatalos megbeszéléseinek fennmaradt (elsősorban) orosz levéltári dokumentumait bemutató tudományos forráskiadvány közös előkészítésében és megvalósításában. A megállapodás alapján a dokumentumgyűjtemény két kötetben készül el, orosz és magyar nyelven egyaránt: az első kötet a kádári-hruscsovi időszakot (1956-1964), a második a kádár-brezsnyevi időszakot (1964-1980) öleli fel. A projektben

részt vevő intézmények felállították a kiadvány közös szerkesztőbizottságát, és megalakították a forráskiadvány összeállítását végző nemzetközi munkacsoportot is. E munka keretében a Magyar Nemzeti Levéltár gondoskodik a kötetekhez kapcsolódó magyar levéltári iratok feltárásáról, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az RGANI pedig a közös munkamegbeszélések során kidolgozták a kiadvány koncepcióját, és hozzáálltak a kötetek témájára vonatkozó orosz levéltári dokumentumok feltárásához és kiválogatásához.

4.2. EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ EMLÉKEZET ÉS SZOLIDARITÁS EURÓPAI HÁLÓZATÁVAL (ENRS)

A varsói székhelyű, 2005-ben alapított Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózata (European Network of Remembrance and Solidarity – ENRS) célja a 20. századi Európa történelmének kutatása, dokumentálása és az erre vonatkozó ismeretek terjesztése, különös tekintettel a diktatúrákra, a háborúkra és az elnyomással szemben álló társadalmakra, továbbá a múltra való emlékezés lehetőségének biztosítása. Az emberi erőforrások minisztere megbízásából Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke az Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózata Irányító Bizottságának tagja, magyarországi koordinátora.

Az ENRS 2019. május 27-e és 29-e között rendezte meg szokásos éves Európai Emlékezet Szimpóziumát Párizsban, a Sorbonne egyetemen, amelyen a NEB is képviseltette magát.

Az ENRS, a NEB és a Holokauszt Emlékközpont együttműködésének eredményeként a Holokauszt Emlékközpontban 2019. november 6-án megnyílt az ENRS Between Life and Death. Stories of Rescue during the Holocaust című utazó kiállítása.

A NEB 2019. december 3-án, az ENRS-nek a rendszerváltás 30. évfordulójára fókuszáló programsorozatába illeszkedve, az ENRS-sel (valamint az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárával és a Magyar Nemzeti Levéltárral) közösen rendezte meg a Rendszerváltás. A szocializmus bukása nemzetközi nézőpontból (1989) című konferenciáját a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen.

4.3. EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ EURÓPAI EMLÉKEZET ÉS LELKIISMERET PLATFORMJÁVAL (PEMC)

A csehországi székhelyű Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platformja (Platform of European Memory and Conscience – PEMC) létrehozásáról szóló szerződést 2011. október 14-én írták alá. A PEMC, nemzetközi ernyő- és lobbiszervezetként működve, nagy hangsúlyt fektet a totalitárius történelmi múlt kutatására, közös európai történelemszemlélet kialakítására. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2014 óta a PEMC tagja. A NEB elnöke, Földváryné Kiss Réka a PEMC Ellenőrző Bizottságának tagja.

2019 elején a NEB és a PEMC közös, két évre szóló szakmai projektben való együttműködésben állapodott meg. A projekt címe: Európai gulág. A projekt vezetője Łukasz Kamiński, a PEMC elnöke, a koordinátori feladatokat a NEB Hivatala látja el. Az együttműködés célja egy olyan utazó kiállítás megalkotása és a kapcsolódó programok megszervezése, amely rendhagyó és hiánypótló módon nemcsak a Szovjetunió büntetőtáboraira emlékeztet, hanem a kommunista uralom alatt élő közép- és kelet-európai államok hasonló céllal felállított táborrendszerét is bemutatja nemzetközi összefüggésben. A projektben a PEMC számos tagintézménye, valamint más, a huszadik századi történelem kutatására szakosodott intézmény is részt vesz.

4.4. EGYÜTTMŰKÖDÉS A POST BELLUMMAL

A cseh Post Bellum társaságot 2001-ben hozták létre Prágában. A nonprofit szervezet 2010-ben Nemzet Emlékezete-díjat alapított, amelyet minden esztendőben olyan személyeknek ítél oda egy erre kijelölt testület, akik aktívan részt vettek a nácizmussal, illetve a kommunizmussal szembeni ellenállásban, munka- vagy fogolytáborokban raboskodtak, vagy a rendszerváltozásban aktív szerepet vállaltak.

A Post Bellum társaság 2019-ben a Nemzeti Emlékezet Bizottságát kérte föl magyar részről arra, hogy jelöljön olyan magyar személyeket, akik a korábban megfogalmazott elvárásoknak megfelelnek, s közülük a nemzetközi összetételű testület kiválaszthatja a díjazottat. 2019-ben Regéczy-Nagy László egykori magyar katonatiszt, 1956-os ellenálló és politikai fogoly kapta a Nemzet Emlékezete-díjat.

A díjat a cseh Nemzeti Színházban megtartott 2019. december 17-i díjátadó ünnepségen Regéczy-Nagy László leánya, Regéczy-Nagy Enikő vett át Máthé Árontól, a NEB elnökhelyettesétől.

4.5. A MINDSZENTY-PER HETVEN ÉV TÁVLATÁBÓL. FŐPAPI SORSOK KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN

Nemzetközi tudományos konferencia, Budapest, Országház, 2019. február 13-14.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont és az Országgyűlés Hivatalának Közgyűjtményi és Közművelődési Igazgatósága 2019. február 13-án és 14-én az Országházban nemzetközi tudományos konferenciát rendezett a Mindszenty-per 70. évfordulója alkalmából. A rendezvény fővédnöke Kövér László, az Országgyűlés elnöke volt. Az első napon a Főrendiházi ülésteremben, a második napon a Delegációs teremben lehetett nyomon követni az előadásokat. A szervezők emellett – tekintettel a nagyfokú érdeklődésre – élő internetes közvetítést is biztosítottak.

1949. február 8-án a Rákosi-diktatúra kommunista népbírósága koholt vádak alapján életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte Mindszenty József bíborost, esztergomi érseket, Magyarország hercegprímását. A koncepciós per valódi célja a katolikus egyház és a hívek megfélemlítése volt. A kétnapos konferencia a meghurcolt főpapok sorsán keresztül mutatta be a kommunista egyházüldözést Magyarországon, a Kárpát-medencében és Kelet-Közép-Európában.

M E G H Í V Ó

Az Országgyűlés Hivatalának Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatósága,
a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontja

tisztelttel meghívja Önt

A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában

című nemzetközi konferenciára.

Helyszín, időpont:
Országház, Budapest V. kerület, Kossuth Lajos tér 1-3.
2019. február 13. 10.00 Főrendiházi ülésterem | 2019. február 14. 09.00 Delegációs terem

A rendezvény fővédnöke Kövér László, az Országgyűlés elnöke

A konferenciát megnyitja: Latorcai János, az Országgyűlés alelnöke

Köszöntőt mond:
Mohos Gábor, az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye segédpüspöke,
Habsburg-Lotharingiai Mihály, a Magyarországi Mindszenty Alapítvány elnöke, Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke

A konferencia előadói:
Tomislav Anić, Balogh Margit, Bukovszky László, Cúthné Gyóni Eszter, Fejérdy András, Fodor Gusztáv, Földváryné Kiss Réka, Gárdonyi Máté, Rigels Halili, Emilia Hrabovec, Kahler Frigyes, Lukasz Kamiński, Kovács Gergely, Mirák Katalin, Mózsessy Gergely, Nagy Mihály Zoltán, Somorjai Ádám, Soós Viktor Attila, Szabó Csaba, Szabó Konstantin, Olek Turiy, Cristian Vasile, Stanislava Vodičková, Voros Géza, Wirthné Diera Bernadett, Zinner Tibor

Zárszót mond: Fodor Pál, Földváryné Kiss Réka

A konferencia nyelve magyar, angol. Tolmácsolást biztosítunk.
Kérjük, részvételi szándékát 2019. február 11-ig jelezze a nemzetifotere.hu/rendezvenyek honlapon.
További információ: +36 1 441 44 79

A konferencián köszöntőt mondott Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke. A Mindszenty-per egészéről, kevésbé ismert részleteiről, valamint a magyarországi és kelet-európai egyházüldözés más aspektusairól olyan neves kutatók osztottak meg érdekfeszítő részleteket az érdeklődőkkel, mint Balogh Margit (MTA BTK TTI), Fejérdy András (MTA BTK TTI), Zinner Tibor (Milton Friedman Egyetem Magyar Zsidó Történeti Intézet), Somorjai Ádám (Pannonhalmi Főapátság), Kahler Frigyes (Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archivum), Szabó Csaba (MNL), Mirák Katalin (Magyarországi Evangélikus Egyház Tényfeltáró Bizottsága, Evangélikus Országos Levéltár) vagy Soós Viktor Attila (NEB). Előadást tartott továbbá Bukovszky László (Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja), Emília Hrabovec (Comenius Egye-

tem, Pozsony), Nagy Mihály Zoltán (Román Állami Levéltár Bihar megyei kirendeltsége, Nagyvárad), Łukasz Kamiński (Wrocławii Egyetem), Oleh Turiy (Ukrajnai Katolikus Egyetem Egyháztörténeti Intézet), Szabó Konstantin (Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye), Fodor Gusztáv (Károli Gáspár Református Egyetem), Cristian Vasile (Román Tudományos Akadémia Nicolae Iorga Történeti Intézete), Tomislav Anić (Horvátországi Katolikus Egyetem), Stanislava Vodičková (Totalitárius Rendszereket Kutató Intézet, Csehország), Kovács Gergely (Mindszenty Alapítvány) és Rigels Halili (Varsói Egyetem Kelet-európai Tanulmányok Központja).

A konferencián elhangzott előadások szerkesztett változatát kötetben jelentetjük meg.

(További információk: <https://magyarnemzet.hu/velemeney/fopapi-sorsok-kelet-kozep-europaban-2-4785260/>)

4.6. A FOGSÁG SZÍNTEREI: KAZAHSZTÁN

Nemzetközi tudományos, konferencia, Budapest, Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár, 2019. február 22.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Szovjetunióban Volt Magyar Politikai Rabok és Kényszermunkások Szervezete (Szorakész) és az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár 2019. február 22-én nemzetközi tudományos konferenciát rendezett. A konferencia apropóját az adta, hogy a kazahsztáni szovjet táborokba került magyarok sorsa a Gulag- és Gupvi-kutatás kevésbé feltárt területeinek egyike.

A konferencián előadást tartott Menczer Erzsébet (Szorakész), Murádin János Kristóf (Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem), Roza Muszabekova (Eurázsiai Nemzeti Egyetem, Asztana), Arajlim Muszgalieva (Eurázsiai Nemzeti Egyetem, Asztana), Molnár D. Erzsébet (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont) és Botos János.

(További információk: <https://ntf.hu/index.php/2019/03/05/megszoktuk-hogy-jogaink-nincsenek-magyarok-kazahsztani-szovjet-fogsagban/>)

NEB
NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

A FOGSÁG SZÍNTEREI: KAZAHSZTÁN

NEMZETKÖZI KONFERENCIA

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB), a
Szovjetunióban volt magyar politikai Rabok és
Kényszermunkások Szervezete (SZORAKÉSZ) és
az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár (EZSTT)
tisztelttel meghívja Önt

A fogság színterei: Kazahsztán

című nemzetközi konferenciára.

Helyszín

Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár

(Budapest VII., Csányi utca 5.)

Időpont

2019. február 22.

A konferencia nyelve magyar, orosz.
Tolmácsolást biztosítunk.

Kérjük, részvételi szándékát legkésőbb
2019. február 21-ig jelezze az info@neb.hu címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.
TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130
WWW.NEB.HU

PROGRAM

10.00 Köszöntő – **prof. Haraszi György**, az EZSTT igazgatója

10.10 Megnyitó – **dr. Bajkai István** országgyűlési képviselő

10.20 A szovjet fogságba került magyarok emlékezete, különös tekintettel Kazahsztánra – **Menczer Erzsébet**, a SZORAKÉSZ elnöke

10.40 Magyar hadifoglyok a „Kazzoloto” aranyérc-kitermelő bányáiban (Zsolimbet) – **prof. Roza Musabekova**, Eurázsiai Nemzeti Egyetem (Asztana)

11.00 Kávészünet

11.30 A magyar hadifoglyok sorsa a 99. számú Szpasszk táborban. Halálozási adatok és temetkezési helyek – **prof. Arajlim Musgalieva**, Eurázsiai Nemzeti Egyetem (Asztana)

11.50 Kárpátaljai magyarok a kazahsztáni lágerekben – **Molnár D. Erzsébet** egyetemi docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont

12.10 Erdélyi magyar és német nemzetiségű civilek elhurcolása a Szovjetunióba 1944-1945-ben. A fogság helyszínei, különös tekintettel a kazahsztáni táborokra – **dr. Murádin János Kristóf** egyetemi adjunktus, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

12.30 Magyar zsidók szovjet fogságban – **prof. Botos János**

12.50 Zárszó – **dr. Máthé Áron**, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnökhelyettese

4.7. POWER SEIZED. EAST CENTRAL EUROPE RULED BY COMMUNIST PARTIES (1948-1956). THE SECOND INTERNATIONAL CONFERENCE ON THE SERIES: „REVOLUTION ACCOMPLISHED. COMMUNISTS IN POWER”

Nemzetközi műhelykonferencia, Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3-4.

A Revolution Accomplished. Communists in Power elnevezésű nemzetközi tudományos konferenciasorozat második állomásának a Nemzeti Emlékezet Bizottsága adott otthont Budapesten. A sorozat első, 2018-as tanácskozása középpontjában a második világháborút követően szovjet hatalmi övezetbe került közép-európai országok kommunista pártjainak 1945 és 1948 közötti története állt. Az előadások a szatellitpártoknak a hatalom megragadására irányuló politikáját mutatták be, és ilyen módon lehetőséget adtak a „testvérpártok” stratégiai módszereinek összehasonlítására.

A 2019-es konferencia hét országot reprezentáló résztvevői elsősorban a kommunista pártok történetének következő, 1948-1956 közötti időszakát vizsgálták. Ekkor – a teljhatalom birtokában – a kommunisták rohamtempóban kezdtek hozzá országaikban a sztálini típusú diktatúra kiépítéséhez. Ennek megfelelően az elhangzott előadások a kelet-közép-európai kommunista pártok hatalomgyakorlási technikáit, a szovjetizálás módszereit és annak folyamatát mutatták be az egész közéletben.

A konferencián előadás tartott Teodora Dineva (Bolgár Tudományos Akadémia), Bank Barbara (NEB), Ö. Kovács József (Pázmány Péter Katolikus Egyetem), Luka Dániel (Pécsi Tudományegyetem), Hollósi Dániel József (NEB Hivatala), Kim Frederichsen (független kutató), Aleš Gabrič (Ljubjanai Kortárs Történelem Intézete), Arjan Shanini (Halle-Wittenbergi Martin Luther Egyetem), Rafał Latka (IPN), Krasimira Todorova (Szófia Egyetem), Soós Viktor Attila (NEB), Isó Gergely (NEB Hivatala), Piotr Budzyński (Łódźi Egyetem), Dragomir Bondžić (Belgrádi Kortárs Történelem Intézete), Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk (IPN), Marta Paszek (IPN), Aleksandar Životić (Belgrádi Egyetem), Mirosław Szumiło (IPN), Szilágyi Gábor (NEB Hivatala), Jacek Tebinka (Gdański Egyetem), Paweł Jaworski (Wrocław Egyetem), Bartłomiej Kapica (Pilecki Intézet), Szokolay Domokos (NEB Hivatala), Michał Przeperski (IPN), Paweł Sasanka (IPN), Enis Sulstarova (Tiranai Egyetem) és Ötvös István (NEB).

A konferenciasorozat következő állomása a tervek szerint 2020-ban Pozsonyban lesz.

POWER SEIZED. EAST CENTRAL EUROPE RULED BY COMMUNIST PARTIES (1948-1956)

THE SECOND INTERNATIONAL CONFERENCE ON THE SERIES:
"REVOLUTION ACCOMPLISHED. COMMUNISTS IN POWER"

PROGRAMME

BUDAPEST, 3-4 OCTOBER 2019

THURSDAY, 3 OCTOBER 2019

9.00 OPENING OF THE CONFERENCE

PANEL I

9.30 PART I

Miroslaw Szumiło: The Communist Elite of Power in Poland and Czechoslovakia in the Period of Stalinism. An Attempt to Compare

Gábor Szilágyi: The Leadership of the Hungarian Working People's Party, 1948-1953

Bartłomiej Kapica: Gomułka's Ideologist. Władysław Bieńkowski and His Role in 'Rightist-nationalist Deviation' Accusation in 1948-1955

DISCUSSION

'Digital Histories of Communist Rule. East-Central Europe in the Files of the UK Foreign Office' presentation by Joseph Kelly (Editorial Assistant, Digital Resources Routledge, Taylor & Francis Group)

10.50 Coffee break

11.20 PART II

Detelina Dineva: The Bulgarian Communist Regime's Policy against Its (Perceived) Opponents, 1948-1956

Enis Sulstarova: Resisting De-Stalinization. Communist Albania in the Years 1953-1956

Agata Domachowska: Albanian Opposition in Exile after World War II. Organization, Areas of Activities and Internal Divisions

DISCUSSION

4.8. VAJON MIT VÉDENEK? A FEGYVERES TESTÜLETEK PÁRTIRÁNYÍTÁSA

Nemzetközi tudományos konferencia, Budapest, NEB Hivatala, 2019. november 14.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága katonai munkacsoportjának szervezésében került sor a címben jelzett nemzetközi tudományos tanácskozásra Budapesten 2019. novemberben. A közép-európai kommunista diktatúrák (had) történetén 14 kutató tekintett végig: Ötvös István (NEB), Władysław Bułhak (IPN), Okváth Imre (ÁBTL), Markó György, Kiss Dávid (Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár), Alekszej Sztjepanov, Illésfalvi Péter (HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum), Maruzs Roland (HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum), Vári Árpád (NEB Hivatala), Klaus Storkmann (Bundeswehr Hadtörténeti és Társadalomtudományi Központja), György Sándor (NEB Hivatala), Jacek Pawłowicz (Kiadkozott Katonák és a Lengyel Köztársaság Politikai Foglyainak Múzeuma), Lönhárt Tamás (Babeş-Bolyai Tudományegyetem) és Riba András László (Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum).

VAJON MIT VÉDENEK?

**A FEGYVERES TESTÜLETEK
PÁRTIRÁNYÍTÁSA**

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága tisztelettel
meghívja Önt a

Vajon mit védenek? A fegyveres testületek pártirányítása

című nemzetközi konferenciára.

Helyszín

NEB Hivatala, konferenciaterem

Budapest VIII., Vas utca 10.

Időpont

2019. november 14. 9 óra

A konferencia nyelve magyar és angol.
Tolmácsolást biztosítunk.

Részvételi szándékát kérjük, 2019. november 12-ig
jelezzze az info@neb.hu e-mail címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.

TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130

WWW.NEB.HU

PROGRAM

- 9.00 **Ötvös István:** Köszöntő
- 9.10 **Władysław Bułhak:** Professzionizmus vagy ideológia? A Lengyel Népköztársaság katonai hírszerzésének tevékenysége, a két háború közötti lengyel hírszerzés munkamódszereinek pártállami értékelése
- 9.30 **Okváth Imre:** A hadsereg bolsevizálásának illegális eszközei a Magyar Kommunista Párt Katonai Bizottságának jegyzőkönyvei alapján, 1947–1948
- 9.50 **Markó György:** Út a tömeghadsereghez. Hadseregszervezés Magyarországon, 1945–1956
- 10.10 **Kiss Dávid:** A magyar kommunisták párthadserege és a hatalomátvétel
- 10.30 KÁVÉSZÜNET
- 10.50 **Alekszej Sztjepanov:** A kommunista párt és a fegyveres erők a Szovjetunióban, 1945–1956
- 11.30 **Illésfalvi Péter:** A munkásőrség megszervezése Zala megyében
- 11.50 **Maruzs Roland:** A munkásőrség vezetői
- 12.10 **Vári Árpád:** Megtorlás és átmentés. A belügyi karhatalom 1956 után
- 12.30 EBÉDSZÜNET

- 13.10 **Klaus Storkmann:** A párt hadserege.
A Német Szocialista Egységpárt uralma
a Német Demokratikus Köztársaság
fegyveres testületei felett
- 13.30 **György Sándor:** Szemelvények az 1956
utáni katonai bíraskodás történetéből
- 13.50 **Ötvös István:** Karhatalom – munkásőrség –
fegyveres testületek
- 14.10 **Jacek Pawłowicz:** Múzeum a börtönben.
Varsó, Mokotów
- 14.50 KÁVÉSZÜNET
- 15.10 **Lönhárt Tamás:** A pártállam védelmének
új doktrínája és eszközei Romániában,
1968–1989
- 15.30 **Riba András:** A hadsereg politikai
irányításának néhány aspektusa a
rendszerátalakítás idején

5. Hazai tudományos konferenciák

5.1. IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ÉS BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁS AZ ÁVH FELÜGYELETE ALATT

**Tudományos konferencia, Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem,
2019. április 25.**

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Magyar Börtönügyi Társaság (MBT) és a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara 2019. április 25-én tudományos konferenciát rendezett az NKE Rendészeti Oktatási Épület és Kollégiumában.

A konferencián előadást tartott Lőrincz József nyugalmazott büntetés-végrehajtási dandártábornok (MBT), Estók József nyugalmazott büntetés-végrehajtási dandártábornok (MBT), Bank Barbara (NEB), Nagy István főhadnagy (Szegedi Fegyház és Börtön), Szokolay Domokos (NEB Hivatala), Zinner Tibor (Milton Friedman Egyetem Magyar Zsidó Történeti Intézet), Török Ádám (NEB Hivatala) és Soós Viktor Attila (NEB).

(További információk: <https://neb.hu/hu/titkos-kihallgatasoktol-a-gyujto-foghaz-vatikanjaig-buntetes-vegrehajtas-az-avh-f>)

NATIONAL UNIVERSITY OF PUBLIC SERVICE
FACULTY OF LAW ENFORCEMENT

NEB

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ÉS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS AZ ÁVH FELÜGYELETE ALATT

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB),
a Magyar Börtönügyi Társaság (MBT)
és a Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE)
Rendészettudományi Kara tisztelettel meghívja
Önt az

**Igazságszolgáltatás és büntetés-
végrehajtás az ÁVH felügyelete alatt**

című konferenciára.

Helyszín

**Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészeti
Oktatási Épület és Kollégium,
földszinti nagyelőadó**

(Budapest VIII. kerület,
Diószeghy Sámuel utca 38-42.)

Időpont

2019. április 25. 10 óra

Részvételi szándékát kérjük, 2019. április 23-ig
jelezzze az info@neb.hu e-mail címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.
TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130
WWW.NEB.HU

PROGRAM

- 10.00 Köszöntő – **prof. dr. Ruzsonyi Péter** bv. dandártábornok, dékán, NKE Rendészettudományi Kar
- 10.10 **dr. Lőrincz József** ny. bv. dandártábornok, MBT
A hazai börtönügy a sztálini büntetőpolitika jármájában
- 10.30 **dr. Estók József** ny. bv. dandártábornok, MBT
A büntetésvégrehajtás szervezetrendszerének alakulása 1945–1965 között
- 10.50 **Szokolay Domokos** tudományos kutató, NEB Hivatala
A hadbíró és a fogvatartott. Ismeretlen börtönnapló és visszaemlékezés Sopronkőhidáról
- 11.10 Kávészünet
- 11.30 **prof. dr. habil. Szakály Sándor** főigazgató, Veritas Történetkutató Intézet
Emlékkönyv a börtönből
- 11.50 **dr. Nagy István** főhadnagy, reintegrációs tisz, Szegedi Fegyház és Börtön
Büntetés-végrehajtás az ÁVH felügyelete alatt a szegedi Csillagbörtönben
- 12.10 **dr. Bank Barbara** bizottsági tag, NEB
A Mosonyi utcai Állambiztonsági Fogház 1950–1953
- 12.30 Ebédszünet
- 13.10 **Török Ádám** tudományos kutató, NEB Hivatala
Tiszolczy Lajos a vádlottak padján
- 13.30 **dr. Soós Viktor Attila** bizottsági tag, NEB
Egyházi személyek szabadságmegvonásának színterei 1945–1956 között
- 13.50 **prof. dr. Zinner Tibor** tudományos tanácsadó, Milton Friedman Egyetem Magyar Zsidó Történeti Intézet
Kádár kegyelmezési politikája és a váci börtönkitörés
- 14.10 Kérdések
- 14.20 Zárszó

5.2. AZ 1956-OS FORRADALOM UTÁNI MEGTORLÁS VIDÉKI ÁLDOZATAI

Tudományos konferencia, Gyula, Mogyoróssy János Könyvtár, 2019. június 13.

A Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága által 2019. június 13-án rendezett tudományos konferencia elsődleges célja az volt, hogy ráirányítsa a figyelmet az 1956-os forradalom és szabadságharc és azt követő megtorlás vidéki történéseire, másrészt jó alkalmat biztosított a Perek '56 adatbázis gyakorlati felhasználásának bemutatására is.

Köszöntőt mondott Erdmann Gyula, a Békés Megyei Levéltár nyugalmazott igazgatója. A konferencián előadást tartott Földváryné Kiss Réka (NEB), Kis József (MNL Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára), Tánczos-Szabó Ágota (MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltára), Galambos István (NEB Hivatala), Mikó Zsuzsanna (MNL), Sáfár Gyula (MNL Békés Megyei Levéltára) és Erdész Ádám (MNL Békés Megyei Levéltára).

www.mnl.gov.hu

Az 1956-os forradalom utáni megtorlás vidéki áldozatai

A Magyar Nemzeti Levéltár
és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága
konferenciája

2019.06.13. | 11.00
Gyula, Mogyoróssy János Városi Könyvtár előadóterme

A konferencia programja:

Köszöntőt mond:
Erdmann Gyula
ny. igazgató, Békés Megyei Levéltár

11.15 Földváryné Kiss Réka (NEB):
Vizsgálók, ügyészek, bírák. A megtorlás végrehajtóinak kutatása a Perek '56 adatbázis tanulmányai alapján

11.40 Kis József (MNL BAZML):
Erőszak alkalmazása a borsodi megtorlás során

12.05 Tánczos-Szabó Ágota (MNL BKML):
Fiatalok a forradalomban Bács-Kiskun megyében

12.30 Galambos István (NEB Hivatala):
Perek, sorsok, ítéletek. Az 1956-os megtorlás perei Várpalotán
Ebéd

14.00 Mikó Zsuzsanna (MNL):
Forradalom és közigazgatás Pest megyében 1956-ban

14.25 Sáfár Gyula (MNL BÉML):
Az ellenállás vége. A békéscsabai Szekeres István pere

14.50 Erdész Ádám (MNL BÉML):
A forradalom gyulai vezetőinek kiválasztódása, legitimációja, a fontos döntések születésének körülményei (1956. október 25. – december 17.)

A rendezvényen kép- és hangfelvételek készülnek.

5.3. TÖRVÉNYSÉRTŐ PEREK 1945 UTÁN – A KUTATÁS LEHETŐSÉGEI

Tudományos konferencia, Budapest, Kúria, 2019. szeptember 17.

A Kúria, a Legfőbb Ügyészség és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága közötti, 2014 óta tartó szakmai együttműködés keretében került sor 2019. szeptember 17-én a Törvénysértő perek 1945 után – a kutatás lehetőségei címet viselő tanácskozás megrendezésére. A tudományos konferencián – az alcímből is kikövetkeztethetően – elsősorban módszertani szempontból törekedtek új információkat megosztani az előadók.

Köszöntőt tartott Darák Péter, a Kúria elnöke és Polt Péter legfőbb ügyész, a konferencia előadói Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke, Zinner Tibor, a Milton Friedman Egyetem Magyar Zsidó Történeti Intézet tudományos tanácsadója, Szekér Nóra, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára tudományos kutatója, Horváth Zsolt nyugalmazott törvényszéki bíró, Soós Viktor Attila, a NEB tagja, Galambos István, a NEB Hivatalának tudományos kutatója, valamint Kiss Dávid és Rácz János, a Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár tudományos kutatói voltak.

A konferencia nyomán elindult kutatások eredményeit a NEB 2021 folyamán tervezi publikálni.

(További információk: https://mandiner.hu/cikk/20190920_kiegyenlitelen_adossagok_torvenyserto_perek_1945_utan; <https://magyarnemzet.hu/belfold/embertelen-kommunista-perek-igy-szamoltak-le-a-kulakokkal-es-mas-ellensegekkel-7318844/>)

NEB
NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

TÖRVÉNYSÉRTŐ PEREK 1945 UTÁN – A KUTATÁS LEHETŐSÉGEI

MEGHÍVÓ

A Kúria, a Legfőbb Ügyészség és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága tisztelettel meghívja Önt a

Törvénytörő perek 1945 után – a kutatás lehetőségei

című konferenciára.

Helyszín

Kúria

Budapest V., Markó utca 16.

Időpont

2019. szeptember 17. 10 óra

Részvételi szándékát kérjük, 2019. szeptember 12-ig jelezze az konferencia@kuria.birosag.hu e-mail címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.

TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130

WWW.NEB.HU

PROGRAM

10.00 Köszöntők

Darák Péter, a Kúria elnöke

Polt Péter legfőbb ügyész

A Kúria, az Ügyészség és a NEB '56-os
perkataszterének tapasztalatai

Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke

10.40 Szándéknyilatkozat aláírása

I. szekció – elnököl **Darák Péter**

10.50 **Szekér Nóra**: Donáth György és társainak pere,
valamint a kapcsolódó perek és eljárások

11.10 **Kiss Dávid–Rácz János**: A Budapesti Népbíróság
végrehajtott halálos ítéletei 1945-ben – kutatási
tapasztalatok

11.30 **Horváth Zsolt**: A Nitrokémia-ügy s az 1946. évi
VII. tc. különtanácsi „gyakorlata”

11.50 Szünet

II. szekció – elnököl **Földváryné Kiss Réka**

12.20 **Soós Viktor Attila**: A Grósz József és társai
büntetőügy és holdudvara

12.40 **Galambos István**: A „kulákok” üldözése

13.00 **Zinner Tibor**: 1235 kivégzés Magyarországon:
1945. február 4. – 1988. július 14. Amiről a számok
tanúskodnak

5.4. TITKOK – LEGENDÁK – VALÓSÁG? DIPLOMÁCIA A KOMMUNISTA DIKTATÚRA IDEJÉN

Tudományos konferencia, Budapest, NEB Hivatala, 2019. szeptember 25–26.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága Hivatalának külügyi munkacsoportja harmadik alkalommal szervezett tudományos konferenciát az 1945-öt követő évtizedek diplomáciája, illetve hírszerzése témakörében. A kérdés hazai szakértői a külpolitika általános kérdéseit, a diplomácia és a hírszerző munka összefüggéseit, a külügyben dolgozó káderek helyzetét, az egyházak nemzetközi kapcsolatait, illetve a kulturális diplomácia lehetőségeit és korlátait vették górcső alá.

A konferencia előadói voltak: Sáringer János (Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár), Lányi Gábor János (KRE Hittudományi Kar), Sz. Kovács Éva (ÁBTL), Hegedüs Gyula (Budapesti Gazdasági Egyetem), Csorba László (ELTE BTK), Pál István (ELTE BTK), Andreides Gábor (NEB Hivatala), Slachta Krisztina, Orbán-Schwartzkopf Balázs (ÁBTL), Galambos István (NEB Hivatala), Neuspiller György (ELTE BTK), Cúthné Gyóni Eszter (ELTE TÓK), Krajcsír Lukács, Pál Zsombor Szabolcs (Antall József Tudásközpont), Kovács Csaba (Oktatási Hivatal), Bank Barbara (NEB), Hornyák Máté, Soós Viktor Attila (NEB), Domján Dániel Ferenc (PPKE BTK), Ring Orsolya (MTA TK Rencens), Szilágyi Gábor (NEB Hivatala), M. Madarász Anita (NEB Hivatala), Csa-

tári Bence (NEB Hivatala), Isó Gergely (NEB Hivatala), Földváryné Kiss Réka (NEB), Wirthné Diera Bernadett (NEB Hivatala), Tulok Péter (NEB Hivatala), Ivánfi Miklós, Ötvös István (NEB), Erdős Kristóf (NEB Hivatala), Nyári Gábor (Magyarságkutató Intézet), Sz. Nagy Gábor (NKE Egyetemi Központi Könyvtár és Levéltár), Máthé Áron (NEB).

A konferencián megtartott előadások alapján tanulmánykötet készül.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága tisztelettel
meghívja Önt a

**Titkok – legendák – valóság?
Diplomácia a kommunista
diktatúra idején**

című konferenciára.

Helyszín

NEB Hivatala, konferenciaterem

Budapest VIII., Vas utca 10.

Időpont

2019. szeptember 25–26.

Részvételi szándékát kérjük, 2019. szeptember 20-ig
jelezzze az info@neb.hu e-mail címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.

TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130

WWW.NEB.HU

SZEPTEMBER 25.

9.30 KÖSZÖNTŐ – **Földváryné Kiss Réka**

9.40 A PÁRTÁLLAMI DIPLOMÁCIA LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI

Szekcióvezető: Soós Viktor Attila

Sáringer János: A budapesti diplomácia útjai és lehetőségei a nemzetközi porondon a hidegháború idején

Vági Attila: Mozgástér és kényszerpálya. A magyar-nyugatnémet diplomáciai kapcsolatfelvétel

Pál István: „Megkímélt állapot.” A londoni rezidentúra helyzete a Thatcher-korszak első éveiben

Pál Zsombor Szabolcs: A magyar diplomácia lehetőségei Portugáliában 1976 után

11.00 KÁVÉSZÜNET

11.20 PÁRTIRÁNYÍTÁS A DIPLOMÁCIÁBAN, „KÁDERDIPLOMATÁK”

Szekcióvezető: Ötvös István

Ring Orsolya: Diplomataképzés a Rákosi-korszakban: a Külügyi Akadémia

Domján Dániel Ferenc: A belgrádi magyar követség vezetői 1947–1956 között

Szilágyi Gábor: A pártközpont külügyi osztályának vezetői, 1948–1989

12.20 EBÉDSZÜNET

13.10 EGYHÁZI KÜLKAPCSOLATOK

Szekcióvezető: Máthé Áron

Földváryné Kiss Réka: Nemzetközi ökumenikus szervezetek és a hidegháború

Cúthné Gyóni Eszter: Zemplén György, a Pápai Magyar Intézet rektora

Isó Gergely: Ordass Lajos és az evangélikus külkapcsolatok

Lányi Gábor: Vallásos hidegháború

14.30 KÁVÉSZÜNET

14.50 HIVATALOS ÉS NEM HIVATALOS
KAPCSOLATOK

Szekcióvezető: **Erdős Kristóf**

Csatári Bence: Az Interkoncert tündöklése és bukása

Máthé Áron: A páneurópai piknik hátterében – magyar–román kapcsolatok, 1988–1989

Orbán-Schwarzkopf Balázs: „Czakó” és „Koltai” jelentik. A damaszkuszi magyar nagykövetség és a nemzetközi terrorszervezetek közti összeköttetés az 1980-as években

Sz. Nagy Gábor: A Vatikán a Szabad Népből 1945–1949 között

16.10 KÁVÉSZÜNET

16.30 A KÜLSZOLGÁLAT MINDENNAPJAI

Szekcióvezető: **Szilágyi Gábor**

Csorba László: Kulturális és titkos diplomácia a római magyar követségen, 1945–1956

Kovács Csaba: Mindennapok a háború után a belgrádi követségen

Hornyák Máté: A külszolgálati élet a fegyelmi ügyek vizsgálata alapján az 1970–1980-as években

SZEPTEMBER 26.

9.30 HATALMI JÁTSZMÁK ÁRNYÉKÁBAN

Szekcióvezető: **Andreides Gábor**

Erdős Kristóf: Akit a bécsi külképviseleten láttak utoljára. Egy 1947-es emberrablás hazai és nemzetközi összefüggései

Tulok Péter: Svájci, spanyol és salvadori diplomaták a magyar embermentés érdekében

M. Madarász Anita: Véget nem érő történet. A British Council kérdése a brit–magyar diplomáciai tárgyalásokon

Hegedüs Gyula: Éberség és munkaverseny az Eaton Place-en. A londoni magyar követség 1949 és 1957 között

10.50 KÁVÉSZÜNET

11.10 KÜLÜGYI ÉLETUTAK

Szekcióvezető: M. Madarász Anita

Bank Barbara: Molnár Erik külügyminiszter

Soós Viktor Attila: Berei Andor a Külügyminisztériumban

Ivánfi Miklós: Pásint Ödön és a magyar béke-előkészítés

Neuspiller Ferenc: Egy „szilárd” ember. Koltai István beszerzésének és disszidálásának története

12.30 EBÉDSZÜNET

13.30 BESÚGÓK, HÍRSZERZŐK

Szekcióvezető: Bank Barbara

Sz. Kovács Éva: A külképviseletek állam-biztonsági tevékenysége

Ötvös István: Eltűnt pénzek nyomában, 1945–1947

Galambos István: Hírszerző utasok és utazó hírszerzők. Külföldiek beszerzésének módszertana

Andreides Gábor: „Bizalmi forrásból.” Magyar ügynökök nyugati állampolgárok nyomában Budapesten

14.50 KÁVÉSZÜNET

15.10 KELETRŐL NYUGATRA, NYUGATRÓL KELETRE

Szekcióvezető: Tulok Péter

Nyári Gábor: A „45-ös” emigráns szervezetek kapcsolatai a nyugati hatalmakkal, 1945–1956

Slachta Krisztina: „Nächstes Jahr am Balaton!” Kettészakított német családok találkozásai és szökési kísérletei Magyarországon

Wirthné Diera Bernadett: Szerzetesnők lehetőségei a diktatúra idején. Az UNUM svájci letelepedése 1966-ban

Krajcsír Lukács: „Kalapács” otthonkában, avagy a Londont Prágára cserélő brit „aktivista” története

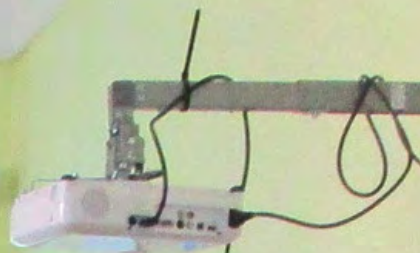
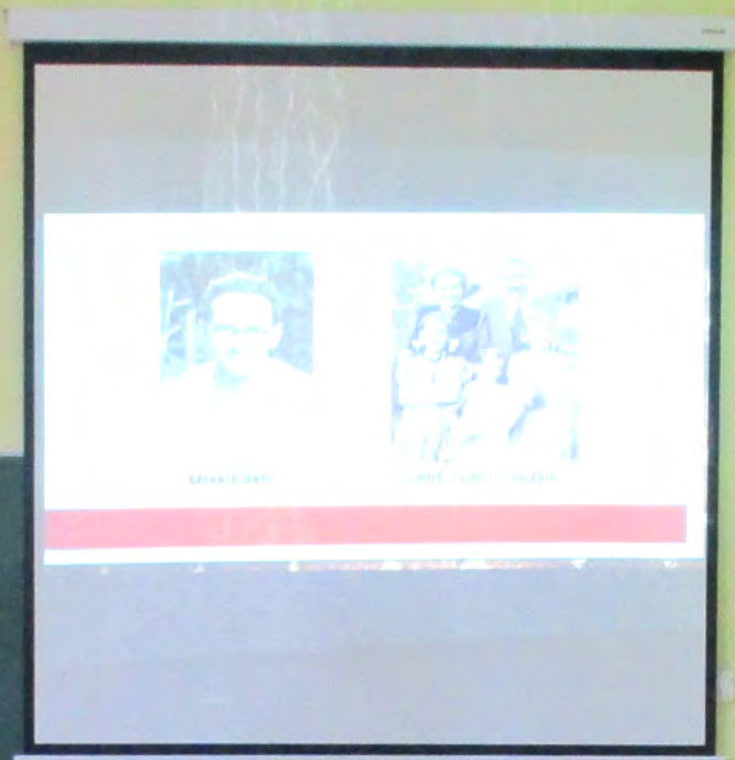
16.30 ZÁRSZÓ – Soós Viktor Attila

Fotó: Budapest, a Férihegyi repülőtér kormányvárója, 1976.
Fortepan/MHSZ

6. Az állambiztonság iratainak feltárása

6.1. IRATFELTÁRÁS A KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLATNÁL

A KNBSZ irattárában található 1945 és 1980 közötti iratokat 2019 szeptember végéig teljes körűen áttekintettük. Ez egyaránt érinti a korábbi Katonai Felderítő Szolgálat és a Katonai Biztonsági Szolgálat iratait. Az átadásra és annak ütemezésére azért nem tettünk a korábbiakhoz hasonló javaslatot, mert a KNBSZ Irattár költöztetése és a felmerült elhelyezési problémák miatt 2019-ben az iratok leválogatására már nem volt lehetőség. A javaslattételre várhatóan 2020 első felében kerülhet sor.

7. Ismeretterjesztő tevékenység

7.1. RENDHAGYÓ TÖRTÉNELEMÓRÁK

A NEB 2015-ben életre hívott rendhagyótörténelemóra-sorozatának keretében a középiskolás diákok – többek között – a szovjet kényszermunkatáborokat megjárta túlélőket, a Rákosi-rendszer alatt otthonukból kitelepítetteket és internáltakat, valamint az 1956-os forradalom és szabadságharc résztvevőit hallgatva maguk is jobban átérezhetik felmenőik megpróbáltatásait. Ezáltal a fiatalok közelebb kerülhetnek a kommunista diktatúra működésének megértéséhez. 2019-ben a NEB tagjai, valamint a NEB Hivatalának tudományos kutatói közel tucatnyi rendhagyó történelemórát tartottak Budapesten és számos vidéki településen.

7.2. EGYÜTTMŰKÖDÉS A RUBICON TÖRTÉNELMI MAGAZINNAL

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Rubicon történelmi magazin több évre visszanyúló sikeres szakmai együttműködése 2019-ben is folytatódott. A folyóirat 2019. évi 6. száma II. János Pál. Az emberi jogok pápája címmel jelent meg és A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában címmel 2019 februárjában megrendezett nemzetközi tudományos konferencia előadásainak szerkesztett változataiból nyújtott válogatást. A tanulmányok szerzői Maciej Zieba, Gregorz Górný, Németh László Imre, Gárdonyi Máté, Vörös Géza, Balogh Margit, Fejérdy András, Wirthné Diera Bernadett, Szabó Csaba, Mózessy Gergely, Soós Viktor Attila, Czókos

Gergely, Cristian Vasile, Szabó Konstantin, Stanislava Vodičková és Łukasz Kamiński.

(További információk: <https://neb.hu/hu/fopapi-sorsokrol-is-olvashato-ak-tanulmanyok-a-rubicon-folyoiratban>)

7.3. A NEB ÉS AZ ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA KÖZÖS PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSI PROGRAMJA A KOMMUNISTA DIKTATÚRA TÖRTÉNETÉRŐL

Az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatósága és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága első közös pedagógus-továbbképzésére 2019. július 15. és 19. között került sor az Országházban, valamint a Rákos-keresztúri új köztemető 301. parcellájánál. Az ötnapos, akkreditált pedagógus-továbbképzés „Látszatparlamentarizmus” – Politikai élet Magyarországon 1945 és 1956 között címmel került meghirdetésre a Kárpát-medencei történelem szakos tanárok részére. A tematika az 1945 utáni magyarországi parlamentarizmus tudatos felszámolását, a magyarországi kommunista diktatúra kialakulásának folyamatát, működési mechanizmusát, az 1956. évi forradalom és szabadságharc időszakát, valamint annak következményeit

mutatta be az oktatásban alkalmazható háttértudást kínálva. A továbbképzési program révén a pedagógusok elméleti tudásukat gyakorlati ismertekkel egészíthették ki.

7.4. RÉSZVÉTEL A BUDAPESTI NEMZETKÖZI KÖNYVFESZTIVÁLON

A 26. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál 2019. április 25–28. között került megrendezésre a Millenáris Parkban 25 ország közel 100 neves alkotója, 400 hazai és határon túli magyar író, tudós, művész részvételével. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága ebben az évben debütált az eseményen: itt mutattuk be Andreides Gábor *Egy megbízható elvtárs. Száll József útja az MKP-tól a P2-ig* című kötetét.

7.5. RÉSZVÉTEL AZ ÜNNEPI KÖNYVHÉTEN

A 90. Ünnepi Könyvhétre új helyszínen, a Duna-korzón került sor 2019. június 13-17. között. A Vigadó tér és a Március 15. tér közötti területen 168 pavilonban több mint 200 kiadó várta az érdeklődőket. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2018-hoz hasonlóan, ezúttal is a Magyar Nemzeti Levéltárral közös standon mutatta be legújabb kiadványait az érdeklődőknek.

7.6. RÉSZVÉTEL A BUDAVÁRI KÖNYVÜNNEPEN

A 17. Budavári Könyvünnepet 2019. szeptember 6-8. között rendezték meg a Szentháromság téren. A rendezvényen 28 magyarországi és határon túli könyvkiadó vett részt, köztük – első alkalommal – a Nemzeti Emlékezet Bizottsága.

7.7. BANGKOK – BONN – RÓMA – ÚJDELHI. NAGYKÖVETEK EMLÉKEZNEK (KEREKASZTAL- BESZÉLGETÉS)

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága szervezésében 2019. november 25-én került sor a Bangkok – Bonn – Róma – Újdelhi. Nagykövetek emlékeznék című kerekasztal-beszélgetésre. A két moderátor, Soós Viktor Attila, a NEB tagja, valamint Andreides Gábor, a NEB Hivatalának tudományos kutatója beszélgetőpartnerei Balogh András történész, nagykövet, Erdődy Gábor történész, nagykövet, valamint Misur György nagykövet voltak.

**BANGKOK - BONN - RÓMA - ÚJDELHI
NAGYKÖVETEK EMLÉKEZNEK**

Kerekasztal-beszélgetés

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága tisztelettel
meghívja Önt a

Bangkok – Bonn – Róma – Újdelhi Nagykövetek emlékeznek

című kerekasztal-beszélgetésre.

Résztvevők

Balogh András történész, nagykövet

Erdődy Gábor történész, nagykövet

Misur György nagykövet

Moderátorok

Soós Viktor Attila, a NEB tagja

Andreides Gábor, a NEB Hivatalának
tudományos kutatója

Helyszín

NEB Hivatala, konferenciaterem

Budapest VIII., Vas utca 10.

Időpont

2019. november 25. 17 óra

Részvételi szándékát kérjük, 2019. november 21-ig
jelezzé az info@neb.hu címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.

TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130

WWW.NEB.HU

7.8. A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM ÉS A NEB EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem Ludovika Szabadegyetemének 2019. őszi szemesztere a rendszerváltásról szolt. Az előadók névsorát olyan közéleti személyiségek alkották, akik nemcsak résztvevői, hanem alakítói is voltak a három évtizeddel ezelőtti eseményeknek. A szabadegyetem mottója: „30 éve szabadon.”

A Ludovika Szabadegyetem e fél éve a Nemzeti Közzolgálati Egyetem, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archivum szakmai együttműködésében valósult meg. Az esemény moderátorai Arató György és Dergán Ádám, a NEB Hivatalának munkatársai voltak.

A Ludovika Szabadegyetem 2019. őszi szemeszterén az alábbi előadások hangzottak el:

- Szeptember 17. Kulin Ferenc: A rendszerváltás története
- Szeptember 24. Bába Iván: Bibó- emlékkönyv, szamizdatok, lapalapítási kísérletek
- Október 1. Kiss Gy. Csaba: Az írószövetség 1986-os közgyűlése
- Október 8. Balog Zoltán: A Páneurópai Piknik és az 1989-es határnyitás
- Október 15. Lezsák Sándor: A lakiteleki találkozó és az MDF megalakulása
- Október 22. Kövér László: A Fidesz megalakulása
- November 5. Hack Péter: Az SZDSZ megalakulása

- November 12. Kónya Imre: Független Jogász Fórum, Ellenzéki Kerekasztal-megállapodás és a négyigenes népszavazás
- November 19. Tölgyessy Péter: A rendszerváltozás 30 év távlatából
- December 3. Szájer József: Társadalmi törekvések, tüntetések, ellenzéki mozgalmak

(További információk: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLxXfZDr-zW1fzWZQ8ZUm27gpqrqluzNIF>)

7.9. A RÁKÓCZI SZÖVETSÉG ÉS A NEB EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Rákóczi Szövetség és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága együttműködésének eredményeként 2019-ben is folytatódott a magyar nyelvű ismeretterjesztő kiadványok eljuttatása határon túli magyar diákok és tanáraik részére. A Rubicon történelmi folyóirat 2019. júniusi, a NEB közreműködésével készült száma A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában címmel 2019 februárjában megrendezett nemzetközi tudományos konferencia előadásainak szerkesztett változataiból nyújtott válogatást. A NEB 2500 példányt adott át ebből a lapszámból a Rákóczi Szövetség részére, amely eljuttatta azt a Kárpát-medencei magyar diákok és oktatóik részére.

7.10. A KSH KÖNYVTÁR ÉS A NEB EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2018. évben megkötött együttműködési megállapodása értelmében a felek 2019-ben könyvismertető-sorozatot indítottak a könyvtár épületében. 2019. június 12-én a *Diplomácia- hírszerzés- állambiztonság* című tanulmánykötetet mutatták be az érdeklődőknek. A könyvismertető résztvevői a kötet szerkesztői voltak: Melkovicsné Madarász Anita, a NEB Hivatalának tudományos kutatója, valamint Soós Viktor Attila, a NEB tagja.

7.11. AZ MCC ÉS A NEB EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Mathias Corvinus Collegium (MCC) és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága szakmai együttműködése keretében 2019-ben közös képzési kurzust indult a közelmúlt története iránt érdeklődő diákok számára. A hallgatók az általános kurzus mellett a NEB által biztosított egyéni mentorálási képzési rendszerben is részt vettek.

Az együttműködés részeként a MCC-ben bemutatásra került a NEB és a lengyel Nemzeti Emlékezet Intézete (IPN) által közösen készített 1956. Lengyelország – Magyarország. Történelem és emlékezet című tablókiállítás.

Az MCC, a NEB és a Mandiner együttműködésében került sor a Magyar hősök. Elfeledett életutak a 20. századból című, alap kutatásokat is bemutató ismeretterjesztő album előkészítésére.

A kötet munkálatairól a 2019 júliusában Erdélyben, Marosvásárhelyen megrendezett Vibe Fesztivál keretében számoltunk be az érdeklődőknek.

7.12. A TÖRTÉNELEMOKTATÓK SZAKMAI EGYESÜLETE ÉS A NEB EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Történelemoktatók Szakmai Egyesülete volt a Nemzeti Emlékezet Bizottsága szakmai együttműködő partnere a Sorsfordítás országos tanulmányi verseny előkészítése és lebonyolítása során. A felek együttműködtek a 2019. évi Kosáry Domokos Történelemverseny lebonyolításában is.

(További információk: <https://sorsforditas45-62.hu/hirek/59/A+kisv%C3%A1ldai+%E2%80%9EElv.html>)

7.13. A KARC FM ÉS A NEB EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A kommunista diktatúra időszakának új kutatási eredményeit bemutató Farkasverem című, heti rendszerességű rádióműsor egy-egy téma szakértőinek megszólaltatásával segíti a közelmúlt mélyebb megismertetését. A műsor szakmai támogatója a Nemzeti Emlékezet Bizottsága. A műsor házigazdája Belénassy Csaba, állandó vendége pedig Máthé Áron, Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnökhelyettese.

(További információk: <https://karcfm.hu/musorok/farkasverem/>)

7.14. A KAS MAGYARORSZÁGI IRODÁJA ÉS A NEB EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Konrad Adenauer Stiftung Magyarországi Irodája és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága együttműködésének köszönhetően Lars Kraume *A néma forradalom* című filmjét 2018-ban öt városban (Budapesten, Kecskeméten, Debrecenben, Győrben és Pécsen) tekinthették meg az érdeklődők. A vetítések végén Karsten Köhler, a filmben szereplő egykori NDK-s osztály szóvivője elevenítette fel az 1956-os eseményeket, majd beszélgetett a diákokkal. 2019-ben további öt helyszínen mutattuk be a filmet: február 25-én Veszprémben, február 26-án Szombathelyen, október 23-án Budapesten, október 24-én Sopronban, október 25-én pedig Zalaegerszegen. Az eddigi vetítéseken közel kétezer magyar diák vett részt.

7.15. MÚLTIDÉZÉS – '56 MA. A MAGYAR KULTÚRA EGYESÜLET ÉS A NEB KISPLASZTIKAI PÁLYÁZATA

A Magyar Kultúra Egyesület és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága együttműködésében írták ki 2019-ben a Múltidézés – '56 ma szobrászművészeti pályázatot. A beérkezett pályaműveket a Stefánia III. Országos Kisplasztikai Tárlaton állították ki. Az ünnepélyes megnyitót, valamint a szobrászművészeti pályázat eredményhirdetését a Stefánia Palota – Honvéd Kulturális Központban tartották 2019. május 30-án. A kisplasztikai tárlatot Máthé Áron, a NEB elnökhelyettese nyitotta meg, aki egyben a szobrászművészeti pályázat díjait is átadta. A kiállítás kurátora Klacsmann Péter volt. Az első díjat a békéscsabai Baji Miklós Zoltán nyerte MUK Labirintus című alkotásával. A második díjat a móri Nagy Benedek és Pintér Balázs kapták '56-os emlékműtervükért, a harmadik díjat pedig a budapesti Szanyi Péternek ítéltek oda Emlékműterv című alkotásáért. Különdíjban részesült a budapesti Kelle Antal, kisplasztikájának címe: ArtFormer Forradalom.

7.16. KÖZREMŰKÖDÉS BOLDOG SÁNDOR ISTVÁN VÉRTANÚ EREKLYÉINEK AZONOSÍTÁSÁBAN

A 2013-ban boldoggá avatott Sándor István (1914–1953) szalézi szerzetest a Rákosi-diktatúra idején, 1953. június 8-án végezték ki koncepciós per elítélteként. Öt másik kivégzett sorstársával együtt a Rákoskeresztúri új köztemető 301-es parcellájában földelték el jeltelen tömegsírba. Sírhelyét 2018-ban sikerült azonosítani. Az előkészítési és azonosítási folyamatokban partnerként a Nemzeti Emlékezet Bizottsága is részt vett. Mint azt Susa Éva antropológus, igazságügyi főtanácsos meggyőzően bizonyította, és később DNS-vizsgálat is igazolta, Sándor István földi maradványait a Rákoskeresztúri új köztemető 301-es parcellája 2. sorának 37. számú sírjában találták meg.

A Rákoskeresztúri új köztemető 301-es parcellájában 2019. október 25-én emlékhelyet avattak Boldog Sándor István tiszteletére. Az emlékhelyavatást követően a Nemzeti Gyászpark Látogatóközpontjában kutatási beszámolóra került sor. Az eseményen levetítették az *Ő az! Sándor István sírjának feltárása* című rövidfilmet, amelyet a NEB megbízásából Téglásy Ferenc készített Boldog Sándor István ereklyéinek megtalálásáról és azonosításáról.

MEHESZTI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

NEB

8. A munkacsoportok keretében végzett tevékenység

8.1. A BELÜGYI MUNKACSOPORT 2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

Összeállította: Földváryné Kiss Réka, a munkacsoport vezetője

8.1.1. PEREK '56 – AZ 1956-OS FORRADALOM UTÁNI MEGTORLÓ PEREK ADATBÁZISA

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága megalakulása óta kutatja az 1956-os forradalom utáni megtorló perek működési mechanizmusát és a megtorlást végrehajtó személyek karrierpályáit. Eredményeinket egy erre a célra kialakított adatbázisban, a Perek '56 (<https://perek56.hu>) tematikus honlapon tettük közzé 2018. június 15-én. Elsőként annak a 126 pernek a strukturált anyagát hoztuk nyilvánosságra – a bennük szerepet vállaló bírók, ülnökök, ügyészek és nyomozók pályaképével, illetve karrierútjuk állomásainak bemutatásával –, amelyekben a meghozott halálos ítéletet végrehajtották. A munkát a több mint félezer nagyidős per (ezekben egy vádlottat legalább tízéves börtönbüntetésre ítélték) feldolgozásával folytatjuk. 2019-ben a hangsúlyt a peranyagok hollétének feltérképezésére és összegyűjtésére helyeztük.

(A témáról bővebben a kiemelt kutatási programokat ismertető 2. fejezetben olvashatnak.)

8.1.2. KONCEPCIÓS PEREK, 1945–1956

Az 1956-os megtorló perek feldolgozása mellett 2019-ben megkezdjük az 1945 és 1956 közötti törvénysértő perek rendszerezett feltárását is. Az eredményeket – az 1956 utáni megtorló perekhez hasonlóan – egy tematikus honlapon tervezzük közzétenni. A feltárás menete a perek száma és szerteágazó mivolta, illetve az egyes eljárások során keletkezett hatalmas mennyiségű irattanyag miatt nem időrendben és nem is feltétlenül „fontossági sorrendben” zajlik. Kezdetnek kiválasztottunk mintegy harminc, nem minden esetben halálos ítélettel végződött eljárást – a közismert, emblematisztus ügyeken át a tipikusnak nevezhető, de „névtelen” áldozatok ellen lefolytatott koncepciós perekig –, amelyek reprezentálják a kommunista pártnak egyrészt a totális diktatúra kiépítése, másrészt a társadalom átalakítása, egyes csoportjainak megtörése érdekében tett lépéseit.

(A témáról bővebben a kiemelt kutatási programokat ismertető 2. fejezetben olvashatnak.)

8.1.3. SORSFORDÍTÁS. A PARASZTI TÁRSADALOM FELSZÁMOLÁSA, 1945–1962. ORSZÁGOS MEGEMLÉKEZÉSSOROZAT

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága – szoros szakmai együttműködésben az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóságával – 2018-ban Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962 címmel országos megemlékezéssorozatot indított, amelynek homlokterében a magyarországi kommunista diktatúra utolsó tömeges állami erőszakhulláma, a hagyományos paraszti társadalom felszámolását célzó, 1958 és 1961 között lezajlott kényszerkollektivizálás áll. A megemlékezéssorozat számos elemet tartalmaz: vándorkiállítás, hozzá kapcsolódó kiállítás-katalógussal (15 vidéki és 2 fővárosi helyszínen bemutatva); tudományoskonferencia- és kerekasztalbeszélgetés-sorozat; tematikus honlap (<https://sorsforditas45-62.hu/>); rövidfilm; középiskolásoknak szóló tanulmányi verseny; szakiskolai programsorozat a vándorkiállítás táblóira alapozva.

A programsorozat 2019-ben is folytatódott, a vándorkiállítást további helyszíneken – Hatvanban, Hódmezővásárhelyen, Hajdúböszörményen, Várpalotán, Pápán és Dunaújvárosban – mutattuk be.

(A témáról bővebben a kiemelt kutatási programokat ismertető 2. fejezetben olvashatnak.)

8.1.4. VALLÁSGYAKORLÁS MINT KULTURÁLIS ELLENÁLLÁS A KOMMUNISTA DIKTATÚRA IDŐSZAKÁBAN

A Károli Gáspár Református Egyetem és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2018. október 1-jén aláírt együttműködési megállapodása értelmében a kommunista diktatúra alatti protestáns vallásgyakorlásban rejlő ellenállási lehetőségek és annak eszközei feltárására törekszünk a kulturális ellenállás (*cultural opposition*) kutatásának nemzetközi tudományos módszertanához igazodva. Különösen a még élő, érintett személyek emlékeinek és az 1980-as évek Erdély-járó mozgalmára vonatkozó ismereteknek az összegyűjtésére fókuszálunk. Első eredményeinkről 2019. október 21–22-én az egyetem Hagyomány, identitás, történelem című konferenciasorozatának második konferenciáján számoltunk be.

A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetével és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Karával 2019. augusztus 21-én közös szándéknyilatkozatban megfogalmazott célunk a pártállami egyházpolitikára, a kommunista rendszer vallásellenességére adott katolikus válaszok és értékmentés feltárása, a témában folyó kutatások összehangolása, közös adatbázis összeállítása, konferenciák szervezése és anyaguk publikálása.

(A témáról bővebben a kiemelt kutatási programokat ismertető 2. fejezetben olvashatnak.)

8.1.5. AZ 1957–1989 KÖZÖTTI HÁLÓZATI ADATOK STATISZTIKAI FELDOLGOZÁSA

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárával és a Károli Gáspár Református Egyetemmél 2019. szeptember 4-én kötött együttműködés értelmében a Nemzeti Emlékezet Bizottsága közreműködik a levéltárban őrzött statisztikai kérdőívek feltárásában és bemutatásában, a különböző időszakokban született statisztikai adatszolgáltatások számítógépes feldolgozásában, illetve a rögzített adatok elemzéséhez szükséges informatikai megoldások kifejlesztésében és alkalmazásában. A közös munka célja egy olyan egyedi – idővel a kutatók számára is nyilvánosságra hozható – adatbázis, majd honlap létrehozása, amely alkalmas a Kádár-rendszer idején, 1957–1989 között létrehozott hálózati adatok korszerű adatfeltáró eszközökkel történő elemzésére, illetve az adatok közérthető bemutatására.

(A témáról bővebben a kiemelt kutatási programokat ismertető 2. fejezetben olvashatnak.)

8.1.6. AZ ÁLLAMPÁRT BIZTONSÁGA. TANULMÁNYOK A BELÜGY ÉS A KOMMUNISTA PÁRT KAPCSOLATRENDSZERÉRŐL A KÁDÁR-KORSZAKBAN

A kommunista diktatúra fenntartásában, a rendszer mindennapi működtetésében a belügyi igazgatás – ezen belül az állambiztonság – meghatározó szerepet játszott. A Belügyminisztérium szervei kiterjedt tevékenységi kört mondhattak magukénak, a társadalom alávetésének egyik legfontosabb eszközeként szolgáltak, működésüket szigorú pártirányítás és -ellenőrzés jellemezte. A NEB belügyi munkacsoportja a kezdetektől olyan alap kutatásokat folytat, amelyek segítenek komplex módon feltárni e folyamatok működési mechanizmusait. Az állampárt biztonsága című kötetünkben a kutatásaink során keletkezett, egyes részterületekkel foglalkozó tanulmányokat tártuk az érdeklődők elé. (A kötetről bővebben a 9. fejezetben olvashatnak.)

8.2. A GAZDASÁGI MUNKACSOPORT 2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

Összeállította: Bank Barbara, a munkacsoport vezetője

8.2.1. AZ ORSZÁGOS TERVHIVATAL MŰKÖDÉSE ÉS SZERVEZETTÖRTÉNETE

A dokumentumok feltárása és az azokból készülő dokumentumkötethez az anyag válogatása 2019-ben is tovább folytatódott.

8.2.2. GAZDASÁGI FŐTANÁCS

A Gazdasági Főtanács működését, a szervezet felső vezetését bemutató dokumentumkötetek összeállítása 2019-ben folytatódott.

8.2.3. A NEHÉZIPARI MINISZTERIUM SZERVEZETTÖRTÉNETE AZ 1950-ES ÉVEK ELEJÉN

A Nehézipari Minisztérium szervezetét levéltári források alapján bemutató kötet szerkesztése 2019-ben megkezdődött.

8.3. AZ IGAZSÁGÜGYI MUNKACSOPORT 2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

Összeállította: Bank Barbara, a munkacsoport vezetője

8.3.1. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS (BÖRTÖNÜGY) 1945 UTÁNI TÖRTÉNETE

A büntetés-végrehajtás szervezetének, 1945 utáni történetének, a parancsnokok életútjának iratszintű feltárása, feldolgozása 2019-ben tovább folytatódott. Ugyancsak folytattuk a büntetés-végrehajtás irányításával és működésével foglalkozó, korábban megkezdett alapszintű kutatást is: 2019-ben a Közérdekű Munkák Igazgatósága (Kömi) előzményei, története és a szervezet irányítása alá tartozó büntetés-végrehajtási intézetek kerültek a kutatás fókuszába.

8.3.2. A BÍRÓI ÉS ÁLLAMÜGYÉSZI AKADEÉMIA

A korábban megkezdett kutatás, a Bírói és Államügyészi Akadémia működésének, történetének feltárása 2019-ben is tovább folytatódott.

8.3.3. KONFERENCIA

2019. április 25-én a Nemzeti Emlékezet Bizottsága igazságügyi munkacsoportja Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás az ÁVH felügyelete alatt címmel szakmai konferenciát rendezett a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen. A tudományos konferencia előadásából készülő, *A szenvedés színhelyei* című tanulmánykötet szerkesztése folyamatban van. (A konferencia ismertetését lásd az 5. fejezetben.)

8.4. A KATONAI MUNKACSOPORT 2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

Összeállította: Ötvös István, a munkacsoport vezetője

A munkacsoport keretein belül 2019-ben tovább folytatódott a munkásőrség vezető állománya pályaképeinek feltárása, amely feladat az adott körülmények között 2020 végére fejeződik be. A közel 400 életrajz alapszintű kutatása a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltára irattári anyagainak feldolgozására támaszkodik. A személyügyi gyűjtők lekérdezése havi 24 személyi dosszié feldolgozását teszi lehetővé. A munkásőrparancsnokok személyi és beosztási azonosítása 2018 végére fejeződött be, 2019-ben az adatok pontosítása is megtörtént.

Mindeközben a Hadtörténelmi Levéltár vonatkozó iratanyagaiból két irategyüttes került leválogatásra. Az egyik a néphadsereg 1956–1960 közötti újjászervezését tárgyaló, tervezett dokumentumkötet iratait tartalmazza. Szándékunk szerint a mintegy félmillió karakter terjedelmű anyag szerkeszthető változatának elkészítésére 2020 első felében kerülhet sor. A másik irategyüttes a munkásőrség 1956–1990 közötti időszakának dokumentumaiból nyújt válogatást, amelynek véglegesítése 2020 végére történhet meg. A két irategyüttes terjedelme alapján a dokumentumkötetek elkészítése hozzávetőleg egy évet vesz igénybe, tekintettel arra, hogy a széttartó iratanyag jegyzetelése szintén alapkutatást tesz szükségessé.

A katonai munkacsoport 2019. november 14-én Vajon mit védenek? A fegyveres testületek pártirányítása címmel nemzetközi tudományos konferenciát rendezett. A témáról bővebben a NEB nemzetközi tudományos együttműködéseit ismertető 4. fejezetben olvashatnak.

8.5. A KULTURÁLIS MUNKACSOPORT 2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

Összeállította: Máthé Áron, a munkacsoport vezetője

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága kulturális munkacsoportjának célja, hogy feltárja és bemutassa azokat a nyílt és rejtett befolyásolási technikákat, módszereket, amelyekkel a kommunista diktatúra állampártja alakította, irányította a kulturális életet 1945 és 1990 között Magyarországon. A tudományos kutatások mellett fontos a fiatalok téma iránti érdeklődésének felkeltése, is-

mereteinek gyarapítása is. Ezért újszerű, kreatív megoldásokkal igyekszünk megszólítani őket.

8.5.1. A TENISZBAJNOK. PÉTERY JENŐ ÉS EGY POLGÁRI CSALÁD ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI A XX. SZÁZADBAN

A könyv főszereplője, Pétery Jenő első világháborús tüzértiszt, takarékpénztári igazgató volt, aki háromszoros magyar teniszbajnokként, később a Magyar Tenisz Szövetség elnökeként beírta nevét a magyar sporttörténetbe. Fogadott testvére, Pétery János szintén tartalékos tisztként harcolt a Nagy Háborúban, majd a Magyar Nemzeti Bank tőzsdebizománysosa lett. 1944-ben százak életét mentette meg, menedéket nyújtva nekik Tulipán utcai villájában. Rajtuk kívül megismerkedhetünk Pétery Jenő első felesége, Kállay Angéla színésznő kalandos bűnügyi históriájával csakúgy, mint második házastársa, Juhász Katalin és annak következő férje, Jeszenszky József történetével, továbbá Pétery Jánosné Várady Ili életútjával, aki az 1910–1920-as évek ünnepeit operett primadonnájából lett kétszeres magyar teniszbajnok. Ezt a polgári családot is súlyosan érintették az 1945-öt követő politikai változások.

A kutatás több, egymástól független szálon indult el, amelyek aztán találkoztak. A kötet egyik szerzője, Sz. Kovács Éva az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára munkatársaként napi munkája során a Magyar Nemzeti Bank iratanyagában kutatott, ahol rábukkant egy Pétery Jánossal kapcsolatos vizsgálati anyagra. Kapcsolatba lépett a Pétery családdal, akiktől számos tippet kapott, majd megtalálta a kitelepítési iratokat is.

A másik szerző, Sándor Ákos családi indíttatásból kezdett a Jeszenszky család történetével foglalkozni. Egy internetes hirdetés nyomán több fényképalbum került hozzá, amelyben számos, képaláírással ellátott fotót talált, többek között Pétery Jenőről is. Ezután vette fel a kapcsolatot Sz. Kovács Évával, majd döntöttek közösen arról, hogy megkísérlik az anyag feldolgozását és megjelentetését.

A könyv harmadik szerzőjét, Markó Györgyöt ezután vonták be a munkába. Ő kereste meg a NEB-et a kézirattal. A hiánypótló kötet egybefüggő történeteket mesél el, a levéltári anyag feldolgozása mellett beemeli a sajtót, a fényképalbumokat és a családtagokkal készített interjúkat is.

A kötetet 2019-ben jelentettük meg.

8.5.2. GÚTH ZOLTÁN: SZIBÉRIAI NAPLÓ (1948–1954) (ELŐKÉSZÜLETBEN)

A Szovjetunióba hurcolt kényszermunkások és politikai foglyok emlékévéhez kapcsolódóan a NEB Gulág könyvek címmel sorozatot indított, amelynek keretében a szovjet kényszermunkatáborokat megjáró honfitársaink visszaemlékezéseit jelenteti meg. A sorozat szerkesztője Máthé Áron. A sorozat soron következő, 6. kötete Gúth Zoltán Szibériai napló (1948–1954) című, napló formában megírt visszaemlékezése, amelyet 2019-ben kiadásra készítettünk elő, és 2020-ban jelentetünk meg.

8.5.3. MAGYAR ZSIDÓSÁG A DIKTATÚRÁBAN – SOROZAT (ELŐKÉSZÜLETBEN)

A vészkorszak után a hazatérő vagy idehaza túlélő magyar zsidó közösségek a második világháborút követően a kiépülő kommunista diktatúra körülményei között találták magukat. A NEB kulturális munkacsoportja egy kiadványsorozat előkészítésébe kezdett, amely a magyar zsidó közösségek kommunista diktatúrabeli történetével foglalkozik.

Novák Attila *Ideológia és önazonosság. Az 1953-as budapesti cionista per* című munkájában az egész szocialista blokkra kiterjedő anticionista (valójában antiszemita) persorozat egyik budapesti leágazását vizsgálta meg.

Dombi Gábor az *Osztályellenségek. Az 1951-es budapesti kitelepítés zsidó áldozatai* című kéziratában a Rákosi-korszakban a fővárosból a kelet-magyarországi falvakba száműzött zsidó származású személyek sorsának alakulását követi nyomon.

A két munkát 2019-ben kiadásra készítettük elő, és 2020-ban jelentetjük meg.

8.5.4. BOTOS JÁNOS: A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT DÖNTÉSI RENDSZERE, SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE, ÉS A PÁRTIRÁNYÍTÁS ÉRVÉNYESÍTÉSE (1956–1989) (ELŐKÉSZÜLETBEN)

A kéziratot kiadásra készítjük elő.

8.5.5. A TÁJÉKOZTATÁSI HIVATAL TÖRTÉNETE, II. RÉSZ (ELŐKÉSZÜLETBEN)

A NEB Hivatala tudományos kutatója, Csatári Bence tovább folytatja a sajtó felügyeletét ellátó Tájékoztatási Hivatal történetének feltárását. Az első, a NEB Könyvtár részeként 2015-ben napvilágot látott könyv – *A Tájékoztatási Hivatal története Szirmai István elnöksége alatt (1956–1957)* – után a szerző az 1963-as amnesztiáig tartó repressziós időszakot elemzi. A kéziratot kiadásra készítjük elő.

8.5.6. A KULTURÁLIS MUNKACSOPORT MÁSODIK TANULMÁNYKÖTETE (ELŐKÉSZÜLETBEN)

A kulturális munkacsoport második tanulmánykötetében az alábbi témákat dolgoztuk fel.

Zsebők Csaba Pártállami alapozó. Fejezetek az MSZMP Politika Főiskola és a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetem történetéből 1956 fényében című tanulmánya a marxista-leninista képzésben fontos szerepet játszó különböző szintű pártiskolák közül a címben említett két intézménnyel foglalkozik. Az állampárt a legtöbb vezető állás betöltéséhez elvárta, hogy a pályázónak valamilyen pártiskolai végzettsége legyen. Mindehhez hozzájárult, hogy az MLEE-nek budapesti és megyei tagozatai egyaránt működtek. Az írás az 1956 utáni helyzetre fókuszál, amennyiben a kommunista hatalom megpróbálta az indoktrináció területén is levonni a tanulságokat.

Zsebők Csaba A „Nép” és a proletárdiktatúra: motívumok a népi mozgalom és a kommunista diktatúra viszonyában az 1970-es, 1980-as években című kutatását lezáró tanulmányában a Kádár-rendszer idején működő, leginkább a „tűrt” kategóriába sorolt egyes alkotók, formációk, művészeti csoportok, folyóiratok vizsgálatát végezte el.

Zászkaliczkyné Mirák Katalin „A meggyőzés eszközével kell a dolgozó tömegeket megnyerni.” Agitációs és propagandamunka a Kádár-korszak első éveiben (1957–1962) című munkája egy sorozat második része. A szerző ezúttal a kádári megtorlás éveinek agitpropmunkáját és szervezeti kereteit veszi górcső alá, különös tekintettel a személyi változásokra.

Spisák Monika Káderpolitika az 1956-os forradalom leverése után címmel, az Általános Épülettervezési Vállalat anyagaira támaszkodva egy izgalmas esettanulmányon keresztül mutatja be a személyzeti osztályok működését. Ez az úgynevezett ügynökkérdéshez képest jóval elhanyagoltabb téma, pe-

dig a személyzeti osztályok magyarok millióinak az életére voltak közvetlen, sőt, napi szintű befolyással.

Rigó Balázs tovább folytatja a sportirányítási rendszer vizsgálatát. Második tanulmánya az 1949–1951 közötti időszakra fókuszál. Ezek voltak a kommunista diktatúra legsötétebb évei, amikor a jelentős sportélet és sportsikerek mellett propaganda- és ellenőrzőszervvé fokozták le a sport központi irányítását és felügyeletét ellátó intézményrendszert.

Basa Balázs Csillagosok, kamerák című kutatása nyomán konkrét filmalkotásokon keresztül ismerkedhetünk meg az alkotói folyamat nehézségeivel és a már-már kilátástalannak tűnő „elvtársi harcokkal”. A küzdelmes évek mégis olyan lenyomatot hoztak létre, amely ma is érdeklődésre tart számot.

A kötetet kiadásra készítjük elő.

8.5.7. A KOMMUNISTA DIKTATÚRA EMLÉKEZETE A MAGYAR TÁRSADALOMBAN – KUTATÁS

A kommunista diktatúra emlékezete a magyar társadalomban címet viselő kutatás a magyar társadalom múlthoz való viszonyát térképezte fel az 1945-től (a szovjet katonai jelenlét kezdetétől) 1989-ig (a harmadik magyar köztársaság kikiáltásáig), illetve a rendszerváltó választásig (1990. március) tartó időszakra vonatkozóan.

A NEB a Századvég Alapítvánnyal közösen 2017 áprilisa és 2018 decembere között végezte a kutatást, amelynek legfontosabb célja a kulturális és történelmi emlékezet különféle színtereinek megismerése, valamint a nemzeti emlékezetpolitika új irányvonalainak megalapozásához való hozzájárulás volt.

A kommunista diktatúra emlékezete különös jelentőséggel bír Magyarországon. Nemcsak azért, mert a baloldali diktatúra negyven éve a modern kori magyar történelem meghatározó időszaka, de azért is, mert a közelmúlt történései velünk élnek, ma is hatással vannak társas viszonyainkra, gondolkodásunkra, szokásainkra. Mindemellett a kommunista diktatúra – gondoljunk csak a Rákosi-rendszer terrorjára vagy az 1956-os forradalmat követő véres megtorlásra – a magyar történelem egyik legsúlyosabb traumája, amelynek feldolgozása (és annak minősége) rendkívül fontos az egészséges nemzeti identitás és nemzettudat kialakítása szempontjából. Ugyanakkor a kommunista rendszerekkel kapcsolatos nemzeti emlékezet rendkívül érzékeny terület, hiszen a közelmúlt történelméről van szó, vagyis a magyar társadalom jelentős hányada még megélte ezt az időszakot. A generációk közötti különbség meghatározó erővel bír a kommunista diktatúra emlékezetében. A fiatalabb nemzedékektől mára már olyannyira távol esik – időben és gon-

dolgozásban – a kommunizmus időszaka, hogy el sem tudják képzelni a diktatórikus államberendezkedés működését és mindennapjait, a szabadság hiányát, az áruhiányt vagy azt, hogy egy ember pusztán politikai nézetei miatt elveszítse teljes egzisztenciáját, sőt akár az életét. A fiatalok – és nem csupán a fiatalok – tudása a korszakról hiányos és töredezett, a témához való hozzáállásukat gyakorta az érdeklődés hiánya jellemzi.

A kutatás során több, eltérő jellegű – írott és „beszélő” – forrást vizsgáltak a kutatók. A kutatás szemléletmódja nem történettudományi, hanem elsősorban szociológiai és kommunikációelméleti megközelítésen alapul, azaz arra összpontosít, hogy a korszak emlékezete hogyan írható le, hogyan beszéljük el emlékezetünket a vizsgált sokaságot alkotó emberek, és abból milyen közös kép, illetve képek formálódnak. A kutatók kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt alkalmaztak. A kutatás során felhasznált adatgyűjtési módszerek a következők voltak: szakértői interjúk, online diskurzuselemzés, dokumentumelemzés, fókuszcsoportos mintavételek, kérdőíves kutatás, egy – szintén survey módszerre alapozott – fesztiválkutatás, illetve a szakirodalom alapján történő kitekintés a közép-európai régió néhány országára.

Főszerkesztők: Bauer Béla és Máthé Áron. A kutatási eredményeket összeállította: Megyery Gerda. A szakanyag megírásában közreműködött: Bauer Béla, László Tamás, Vandróczki Viktor. A kutatásban közreműködő kutatók: Bauer Béla, László Tamás, Makay Mónika, Pillók Péter, Vandróczki Viktor. Történész tanácsadók: Horváth Gergely Krisztián, Müller Rolf, Ö. Kovács József.

A kutatási eredményeket feldolgozzuk, majd azt követően közzétesszük.

8.5.8. A NÉMA FORRADALOM (DAS SCHWEIGENDE KLASSENZIMMER)

Lars Kraume rendező *Das Schweigende Klassenzimmer* című filmje 2018-ban került a mozikba, Magyarországon *A néma forradalom* címmel. A megtörtént eseményeken alapuló film cselekménye szerint egy kelet-németországi kisváros iskolájának egyik végzős osztálya kétperces néma csenddel emlékezik meg az 1956-os magyar forradalom áldozatairól, amiért „ellenforradalmi” kísérlettel vádolják meg a diákokat, és végül büntetésképpen az NDK valamennyi középiskolájából kitiltják őket. Az osztály tagjainak többsége Nyugat-Berlinen keresztül az NSZK-ba menekült. A NEB a Konrad Adenauer Stiftung Magyarországi Irodájával összefogva 2018-ban programsorozatot indított, amelynek keretében levetítettük a filmet magyar középiskolások számára, majd a diákok kérdezhettek Karsten Köhlertől, az egykori NDK-s osztály szóvivőjétől. 2019-ben Budapesten, valamint Veszprémben, Szombathelyen, Sopronban és Zalaegerszegen került sor a kerekasztal-beszélge-

téssel egybekötött filmvetítésekre, összesen több mint ezer magyarországi és határon túli diák részvételével.

8.5.9. KISPLASZTIKAI PÁLYÁZAT

A Magyar Kultúra Egyesület és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2019-ben Múltidézés – '56 ma címmel közös szobrászművészeti pályázatot hirdetett. Az elkészült pályamunkákat 2019. május 30-án, a Stefánia Országos Kisplasztikai Tárlat keretében mutattuk be a Stefánia Palota – Honvéd Kulturális Központban. A pályázók közül az első díjat a békéscsabai Baji Miklós Zoltán kapta MUK Labirintus című alkotásáért. A második díjat a móri Nagy Benedeknek és Pintér Balázsnak ítelték oda '56-os emlékműtervükért, a harmadik díjat pedig a budapesti Szanyi Péter érdemelte ki Emlékműterv című alkotásával. Különdíjban részesült a budapesti Kelle Antal, kisplasztikájának címe: ArtFormer Forradalom.

8.6. A KÜLÜGYI MUNKACSOPORT 2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

Összeállította: Soós Viktor Attila, a munkacsoport vezetője

A külügyi munkacsoport egyik fő célja, hogy feltárja a Külügyminisztérium 1945–1990 közötti szervezettörténetét, személyi állományát, bemutassa a vezető pozíciót betöltő személyek életútját. Ennek megfelelően folyamatosan kutatjuk fel a levéltárakban – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest Főváros Levéltára, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – a minisztérium és a hozzá tartozó intézmények működésével kapcsolatos információkat tartalmazó dokumentumokat, illetve a személyi állományra vonatkozó forrásokat. A korábbi években kigyűjtöttük az MDP és az MSZMP vezető testületi üléseinek külügyi tartalmú napirendi pontjait, előterjesztéseit, személyi döntéseit. Ezek alapján megkezdtuk az életrajzok megírását: 2019-ben 250 külügyi tisztviselő karrierútját rögzítettük. Ezenkívül összeállítottunk egy munkaanyagot a pártirányítás és a külügyi szolgálat kapcsolatáról, illetve az 1945–1948 közötti személyi változásokról a Külügyminisztériumon belül.

A külügyi munkacsoport 2019. szeptember 25–26-án kétnapos tudományos konferenciát rendezett a NEB Hivatalának konferenciatermében Titkok

– legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején címmel, amelyen több tudományos intézet, egyetem, szakmai műhely képviselőjében 33 kutató adott számot eredményeiről. Szervezésünkben került sor 2019. november 25-én a Bangkok – Bonn – Róma – Újdelhi. Nagykövetek emlékezés című kerekasztal-beszélgetésre, ahol három egykori nagykövettel jártuk körbe a nyolcvanas-kilencvenes évek időszakának történéseit. (A két eseményről bővebben a hazai tudományos konferenciákat ismertető 5., illetve az ismeretterjesztő tevékenységet bemutató 7. fejezetben olvashatnak.)

2019-ben jelent meg a NEB kiadásában a külügyi munkacsoport tagja, Andreides Gábor monográfiája Száll József volt római nagykövetről *Egy megbízható elvtárs. Száll József útja az MKP-tól a P2-ig* címmel. (Tartalmáról a NEB 2019-ben megjelent kiadványait bemutató 9.1. alfejezetből tájékozódhatnak.)

A Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Főiskoláért Alapítvány koordinálásával és a NEB külügyi munkacsoportja több tagjának bevonásával 2019-ben megkezdődött egy, a Külügyminisztérium 1951–1984 közötti szervezettörténetét bemutató dokumentumgyűjtemény anyagának összeállítása. A kutatást a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatja. A forráskiadvány várhatóan 2020-ban jelenik meg.

NEB

MINISZTERI ELNÖKSÉGI BIZOTTSÁG

ANDREIDES GÁBOR

EGY MEGBÍZHATÓ ELVTÁRS

SZÁLL JÓZSEF ÚTJA
AZ MKP-TÓL A P2-IG

ÚJDONSÁG

NEB

MINISZTERI ELNÖKSÉGI BIZOTTSÁG

NEBKÖNYVTÁR

9. Függelék

9.1. A NEB 2019. ÉVBEN MEGJELENT KIADVÁNYAI

AZ ÁLLAMPÁRT BIZTONSÁGA. TANULMÁNYOK A BELÜGY ÉS A KOMMUNISTA PÁRT KAPCSOLATRENDSZERÉRŐL A KÁDÁR-KORSZAKBAN

Szerkesztette: Horváth Zsolt, Kiss Réka, Simon István

Tanulmánykötet, terjedelem: 428 oldal

Hogyan változott az állambiztonság pártirányítása 1956–1989 között? Milyen különleges előjogokat, megkülönböztető védelmet élveztek a pártelit tagjai? Hogyan alakult az állambiztonsági ügynökhálózat nagysága és összetétele az 1956-os forradalomtól a rendszerváltásig? Hogyan zajlottak a pártállam végóráiban a párt befolyását megőrizni igyekvő hatalomtechnikai játszmák? Vajon az 1957 tavaszán felbukkant „Márciusban Újra Kezdjük” jelszó a magyar társadalom spontán ellenállási kísérlete vagy valójában a kádári hatalom belügyi erőszakszervezeteinek jól megtervezett provokációja volt? Ezekről és más, hasonlóan izgalmas témákról

olvashatnak a Nemzeti Emlékezet Bizottsága most megjelent tanulmánykötetében. A könyv erénye, hogy számos, a korszak jellegével, a hatalom természetével kapcsolatos kérdésre ad árnyalt válaszokat, s ezzel közelebb visz a kommunista diktatúra hazai működésének jobb megértéséhez.

ANDREIDES GÁBOR: EGY MEGBÍZHATÓ ELVTÁRS. SZÁLL JÓZSEF ÚTJA AZ MKP-TÓL A P2-IG

Terjedelem: 334 oldal

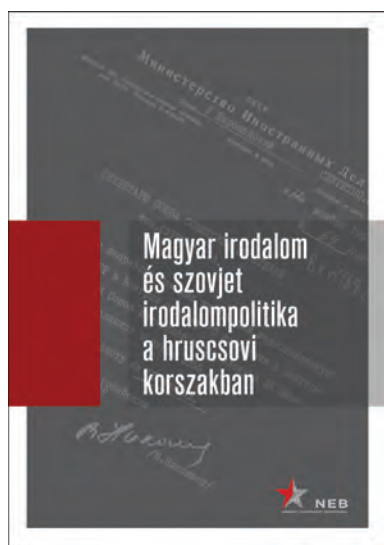

Száll József a magyar diplomáciatörténet különös alakja. Karrierje kezdetén kulcsszerepet játszott abban, hogy a berni magyar követség a Magyar Kommunista Párt befolyása alá került, később pedig nyolc éven keresztül a római magyar diplomáciai képviselőlet vezetője volt. 1970-ben mégis úgy döntött, hogy családjával együtt elhagyja Magyarországot. Titkosszolgálati kapcsolatai évtizedeken át találgatások tárgyául szolgáltak, személyét a mai napig rejtélyek és feltevések övezik. Kötetünkben arra keressük a választ, hogyan lett egy Rákosi által protezsált fiatal külügyesből „sztárdiplomata disszidens”, akinek a neve a szélsőjobb oldali kapcsolatokkal rendelkező Propaganda 2 szabadkőműves páholy botrányában is felmerült.

MAGYAR IRODALOM ÉS SZOVJET IRODALOMPOLITIKA A HRUSCSOVI KORSZAKBAN

Az iratokat gyűjtötte és válogatta, a kötetet szerkesztette: Babus Antal, Müller Gabriella, Seres Attila

Forráskiadvány, terjedelem: 559 oldal

A kötet olyan válogatott orosz levéltári iratokat tesz első ízben elérhetővé magyar fordításban, amelyek még a kutatók számára is egészen a közelmúltig titkosítottak vagy nehezen hozzáférhetők voltak. Az 1956. évi magyar forradalom történetének az egyik elgondolkodtató kérdése az, vajon a szovjet párt- és államapparátus, illetve maga Nyikita Hruscsov első titkár milyen okokra vezette vissza a szovjet blokk egységét veszélyeztető 1956. évi válsághelyzetet, milyen mozgatórugókat véltek felfedezni az események hátterében, s milyen konzekvenciákat vont le abból a szovjet politikai doktrína számára?

A válogatásból kirajzolódik, hogy a Kreml számára a legnagyobb tanulsággal nem is annyira a magyar értelmiség, különösen az írók körében felerősödött

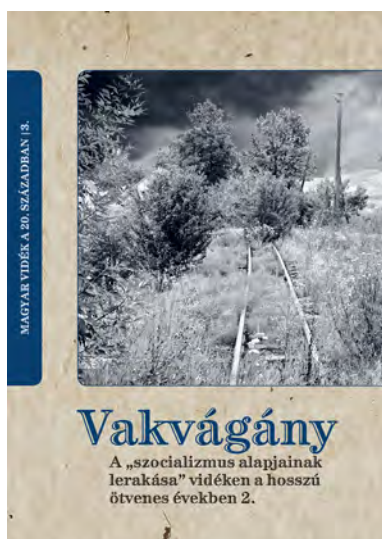
elégedetlenség, hatalomkritika és a változások követelésének veszélyessége szolgált, sokkal inkább az, hogy mindennek az eszkalációját a Magyar Dolgozók Pártjának vezetése nem tudta mederben tartani.

VAKVÁGÁNY. A „SZOCIALIZMUS ALAPJAINAK LERAKÁSA” VIDÉKEN A HOSSZÚ ÖTVENES ÉVEKBEN 2.

Szerkesztette: Horváth Gergely Krisztián

Tanulmánykötet, terjedelem: 642 oldal

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2014-ben megalakított közös Vidéktörténeti Témacsoportja a szovjetizálás bevezető időszakának vizsgálata után a megszilárduló kommunista diktatúra 1948-cal kezdődő másfél évtizedét állította kutatásai középpontjába. E munka eredményeképp jelent meg 2018-ban a Vakvágány. A „szocializmus alapjainak lerakása” vidéken a hosszú ötvenes években 1. című tanulmánykötet. A most megjelent második kötet, ahogy címe is jelzi, a megelőző szerves folytatása. A Magyar vidék a 20. században sorozatba il-

leszkedő könyv címe a Magyarország fejlődését évtizedekre kényszerpályára terelő folyamatokra utal, friss kutatásokra épülő tanulmányai ezekbe nyújtanak bővebb betekintést. Olvashatunk többek között az ötvenes évek dik-

tatúrája, illetve az 1956 után kiépülő Kádár-rezsim vidékpolitikájáról, az osztályharc eszközeként alkalmazott kuláklisztázásokról, az ÁVH-nak a földjükből élő paraszti közösségek szétzilálását, a vidéki társadalom terrorizálását célzó, konstruált perekben kiteljesedő tevékenységéről, az egyházak megtöréséről, a hatvanas évek elején újraindított kényszerkollektivizálásról. A tanulmányok e politika- és társadalomtörténeti fordulatok során a vidék lakosságát ért megpróbáltatásokat, ezek máig ható következményeit is bemutatják.

MAGYAR DULÁS. TANULMÁNYOK A KÉNYSZERKOLLEKTIVIZÁLÁSRÓL

Szerkesztette: Galambos István, Horváth Gergely Krisztián

Tanulmánykötet, terjedelem: 228 oldal

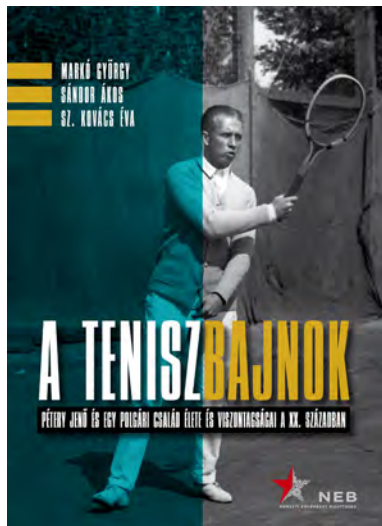

1958 decemberében a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága úgy határozott, a korábbi ígéretekkel szemben mégiscsak végrehajtják a mezőgazdaság teljes körű kollektivizálását. A brutális módszerekkel véghez vitt téjeszesítés a magyar társadalmat ért utolsó tömeges állami erőszak volt a 20. században. A magyar falvak megtörése, bár már 1945-ben megkezdődött, a köztudatban kialakult kép-
pel ellentétben nem az 1950-es évek, az úgynevezett Rákosi-korszak hozadéka, hanem a Kádár-rendszer bűne. Jóllehet a propaganda felhőtlen jövőt ígért, a kényszerkollektivi-

zálás nyomán a falvakból háborús exodussal felérő elvándorlás indult meg, s a földjétől, jószágaitól, szerszámaintól és gépeitől, sőt esetenként házától is megfosztott gazdálkodó parasztság néhány év leforgása alatt megszűnt társadalmi nagycsoportként létezni. A hagyományos paraszti társadalom felszámolása város és vidék közös tragédiája, máig kibeszéletlen traumája, aminek a szocialista iparba kényszerített, később ipari munkásként dolgozó tömegek és utódaik emlékezetében éppúgy fontos helyet kell kapnia, mint a falvakban élőkében – hiszen ezeknek az éveknek az eseményei közelmúltunk egy darabját, a családi történetek fontos fejezetét alkotják.

MARKÓ GYÖRGY, SÁNDOR ÁKOS, SZ. KOVÁCS ÉVA: A TENISZBAJNOK.
PÉTERY JENŐ ÉS EGY POLGÁRI CSALÁD ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI
A XX. SZÁZADBAN

Terjedelem: 202 oldal

A könyv Pétery Jenő takarékpénztári igazgató, háromszoros magyar teniszbajnok, a Magyar Tenisz Szövetség elnöke és fogadott testvére, Pétery János, a Magyar Nemzeti Bank tőzsdebizományosa, valamint közelebbi és távolabbi hozzátartozóik életének csomópontjait megragadva egy huszadik századi magyar polgári család történetét meséli el. Ennek a családnak a tagjait is súlyosan érintették az 1945-öt követő politikai változások. Internálás, kitelepítés, koholt vádak alapján történt bebörtönzés, a vagyon elvesztése jutott számukra osztályrészül.

9.2. A BIZOTTSÁG TAGJAINAK PUBLIKÁCIÓI ÉS TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉGE

FÖLDVÁRYNÉ KISS RÉKA

Publikációk:

- *Az állampárt biztonsága. Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban.* Szerk. Horváth Zsolttal és Simon Istvánnal. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019.
- *HIT 2018. Hagyomány, identitás, történelem.* Szerk. Lányi Gáborral. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem-L'Harmattan Kiadó, 2019.
- Legális – illegális – féllegális. Tiltott és túrt pasztoráció a református egyházban a hatvanas években: források és a megismerés határai. In Kiss Réka-Lányi Gábor (szerk.): *HIT 2018. Hagyomány, identitás, történelem.* Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem-L'Harmattan Kiadó, 2019. 239–271.
- Néhány szempont a református egyház kommunista diktatúra alatti történetének kutatásához. In Kolumbán Vilmos József (szerk.): *A „recepta religiók” évszázadai Erdélyben: Egyháztörténeti tanulmányok.* Kolozsvár, Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, 2019. 420–431.

Oktatás:

- A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Egyháztörténeti Tanszékének tanszékvezetőjeként a Magyar egyháztörténet tantárgy oktatása a 2018-19. évi őszi, valamint a 2019-2020. évi tavaszi félévben

Előadások:

- *„Nekem szabad volt nemet mondanom.” Egy elmaradt és egy megvalósult református per tanulságai.* Előadás, valamint köszöntő és zárszó a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja és az Országgyűlés Hivatala közös, A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában című nemzetközi konferenciáján. Budapest, Országház, 2019. február 13-14.
- *Református gondolkodók a korporatív állameszméről.* Előadás az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar és az Olasz Kultúrintézet közös, 100 éve született a fasizmus című konferenciáján. Budapest, Olasz Kultúrintézet, 2019. március 22.
- *A rendszerváltás aktorai.* Előadás a Történelem-kultúra-társadalom. Transzformációs folyamatok Közép- és Kelet-Európában a 20. század utolsó negyedében című nemzetközi konferencián. Moszkva, Magyar Kulturális, Tudományos és Információs Központ, 2019. április 3.
- *A Tanácsköztársaság egyháztörténeti emlékezete.* Előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Történettudományi Intézete és a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteménye közös, Tanácsköztársaság és az egyházak: egyházpolitika, keresztyénüldözés, egyházi útkeresés című konferenciáján. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, 2019. április 12.
- *A mindennapi vallásgyakorlás kutatásának lehetőségei a szocializmusban.* Előadás a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet IV. egyháztörténeti konferenciáján. Kolozsvár, Református Múzeum, 2019. május 14.
- *Az emlékezet felelőssége és lehetősége a 21. században.* Előadás az Erzsébetvárosi Civil Szervezetek Szövetsége és az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár Mi közöm hozzá? Az emlékezés kultúrája című konferenciáján. Budapest, Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár, 2019. május 27.
- *A református egyház és az állambiztonság. Esettanulmányok.* Előadás Az egyházak és az állambiztonság a Kádár-korszakban című konferencián. Hódmezővásárhely, Emlékpont, 2019. május 28.
- *Vizsgálók, ügyészek, bírák. A megtorlás végrehajtóinak kutatása a Perrek '56 adatbázis tanulságai alapján.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bi-

zottsága és a Magyar Nemzeti Levéltár Az 1956-os forradalom utáni megtorlás vidéki áldozatai című konferenciáján. Gyula, Mogyoróssy János Könyvtár, 2019. június 13.

- *A Kúria, az Ügyészség és a NEB '56-os perkataszterének tapasztalatai.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Kúria és a Legfőbb Ügyészség Törvénysértő perek 1945 után – a kutatás lehetőségei című közös konferenciáján. Budapest, Kúria, 2019. szeptember 17.
- *Nemzetközi ökumenikus szervezetek és a hidegháború.* Előadás, valamint köszöntőbeszéd a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című konferenciáján. Budapest, NEB Hivatala, 2019. szeptember 25.
- Korreferátum a Magyar Nemzeti Levéltár és a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet A Hungarica-kutatás problémái és perspektívái a Szovjetunió utódállamaiban című közös konferenciáján. Budapest, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, 2019. október 9.
- *Vallásgyakorlás mint kulturális ellenállás a református egyházban.* Előadás, valamint megnyitóbeszéd a Hagyomány, identitás, történelem. Református egyháztörténeti konferenciák II. című konferencián. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, 2019. október 21-22.
- *Hősök/áldozatok/árulók? Református pályaképek dilemmái 1945 után.* Előadás a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar Történettudományi Intézet Hősök, mártírok, áldozatok és szentek az antikvitástól a modernitásig. (Hol húzódnak a történelmi értelmezések határai?) című konferenciáján. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, 2019. november 8.
- *A református egyház a forradalomban.* Előadás az 1956-tól 1989-ig. Huszár Győző Emlékkonferencia című konferencián. Páty, Petrecz Sándor Alapítvány, 2019. november 16.
- *Legális-illegális-féllegális. Tiltott és tűrt pasztoráció a református egyházban a Kádár-korszakban.* Előadás az 1989 és a rendszerváltás: a társadalmi cselekvés lehetőségei című interdiszciplináris jelenkor-történeti és politológiai konferencián. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, 2019. november 29.
- *A magyar rendszerváltoztatás sajátosságai és nemzetközi vonatkozásai.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem, a Magyar Nemzeti Levéltár, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára és a European Network Remembrance and Solidarity közös, Rendszerváltás. A szocializmus bukása nemzetközi nézőpontból (1989) című nemzetközi konferenciáján. Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2019. december 3.

- *A kisebbségek és az egyházak elnyomása – református példák.* Előadás a Temesvár 30. Emlékhét a temesvári forradalom kitörésének 30. évfordulóján című programsorozat keretében, Az út a szabadság felé című nemzetközi tudományos konferencián, az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platform (PEMC), a Temesvári Emlékbizottság és a Bálványosi Intézet szervezésében. Temesvár, Temesvári Műszaki Egyetem Könyvtára, 2019. december 13.
- Gudor Kund Botond *Bod Péter (1712-1769), a történetíró* című könyvének, valamint a szerző szerkesztésében megjelent *Bod Péter, a kartográfus* (Sepsiszentgyörgy, Háromszék Vármegye Kiadó, 2019.) című kötetének bemutatása. Budapest, Ráday Gyűjtemény Bibliamúzeuma, 2019. június 5.
- Sáfár Gyula *Dokumentumok az MNL Békés Megyei Levéltárából* című, a protestáns egyházak és a hatalom 1945 és 1990 közötti viszonyáról szóló forráskiadványának bemutatása Korányi András püspökhelyettes, egyetemi tanárral a Gyulai Evangélikus Egyházközség és az MNL Békés Megyei Levéltára szervezésében. Gyula, Evangélikus templom, 2019. április 5.

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások:

- *A történész mint Columbo – egy rejtély megfejtése, egy koncepció per kidolgozása: a Tóth Ilonka-per.* Előadás. Dabas, Táncsics Mihály Gimnázium, 2019. április 15.
- *„Egy nép kiáltott.” 1956 kutatásának új eredményei.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Országgyűlés Múzeuma „Látszatparlamentarizmus” – Politikai élet Magyarországon 1945 és 1956 között című pedagógus-továbbképzésén. Budapest, Országház, 2019. július 16.
- *Vasfüggöny 30.* Előadás a XXX. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor rendezvényen, a Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány szervezésében. Tusnádfürdő, 2019. július 23–28.
- Megnyitóbeszéd az Érdi Vigadó Ravasz László kiállításán. Érd, Érdi Galéria, 2019. szeptember 8.
- Köszöntőbeszéd a *Power seized. East Central Europe Ruled by Communist Parties (1948-1956). The second international conference on the series: revolution accomplished. Communists in power* című nemzetközi konferencián. Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3.
- *Megemlékezés a reformációról és az '56-os forradalomról.* Előadás Tóth Ilona orvostanhallgató sorsáról. Budapest, Bethesda Gyermekkórház, 2019. október 29.
- Ünnepi beszéd a Nemzeti Örökség Intézete meghívására a Nemzeti Gyásznapi alkalmából rendezett megemlékezésen és koszorúzáson ünnepi beszéd. Budapest, Új Köztemető, Nemzeti Gyászpark (300-as parcella), 2019. november 4.

Publikációk:

- *A nyilaskereszt árnyékában. A magyarországi nemzetiszocializmus elmélete és gyakorlata.* Máriabesnyő, Attraktor Kiadó, 2019.
- A Quarter of a Century – Hungary’s Case with the Legacy of Communism. In Hančič, Damjan-Drobnič, Miha (szerk.): *Dark side of the moon II: Confrontations and reflections 20 years later. National Council of the Republic of Slovenia, Ljubljana Hotel Park, Bled 13-15 november, 2018.* Ljubljana, Study Center for National Reconciliation, 2019. 29-32.
- Háborús erőszak és kulturális különbségek. In Kovács Emőke (szerk.): *Szabadság helyett erőszak. Magyar nők sorsok 1944-1945-ben. Konferenciakötet.* Budapest, Gulágokban Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvány, 2019. 54-60.
- Tudomány és politika. Az akadémiai szféra és a rendszerváltozás (közelítések). In Orbán Balázs-Szalai Zoltán (szerk.): *Ezer éve Európa közepén. A magyar állam karaktere.* Budapest, Mathias Corvinus Collegium-Tihanyi Alapítvány, 2019. 131-153.
- Fegyveres erők az átmeneti időszakban (1944-1945). Az ideiglenes magyar karhatalmi egységek szerepe a kommunista diktatúra alapjainak lerakásában. *Betekintő*, 2019/4. 34-61.
- A helytartó. Gulyáskommunizmus – „Merjünk kicsik lenni!”, avagy harminc éve halt meg Kádár János (1.). *Magyar Nemzet*, 2019. július 6. (<https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/ahelytarto-7075871/>)

- Perlekedő törpék. Gulyáskommunizmus – „Merjünk kicsik lenni!”, avagy harminc éve halt meg Kádár János (2.). *Magyar Nemzet*, 2019. július 13. (<https://magyarnemzet.hu/lugasrovat/perlekedo-torpek-7094780/>)
- 1956 alapképlete. *Mandiner*, 2019/7. (2019. október 24.)
- Kádár keresztelője. Rendszerváltók, 30 – „Nem állt szobor mögé a csizmában” – Az 1956-os forradalom útja 1989-ig. *Magyar Nemzet*, Lugas, Lugas helyzetkép. 2019. október 19. (<https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/kadar-kereszteloje-7402970/>)
- Megszállók és megszállottak. Megjegyzések a német megszállás ki-provokálásának kérdéséhez. *Kommentár*, Műhely, 2019/4. (<http://kommentar.info.hu/cikk/2019/4/megszallok-es-megszallottak>)

Előadások:

- *Az első magyarországi kommunista diktatúra emlékezete.* Előadás a Konrad Adenauer Alapítvány, a Kommunizmus Bűnei Alapítvány és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 16., Az 1919-es Tanácsköztársaság című konferenciáján. Budapest, Gellért Hotel, 2019. február 7.
- *A történelem hasznáról és káráról.* Előadás a Hagyomány, identitás, történelem. Református egyháztörténeti konferenciák II. című konferencián. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, 2019. október 21.
- *Pan-European Picnic and the Fall of the Iron Curtain.* Előadás az Annus mirabilis 1989 and Slovakia. From a totalitarian regime to democracy című nemzetközi konferencián. Pozsony, 2019. november 12.
- *A szovjetek magyar kollaboránsai. A kommunista párt ideiglenes karhatalmi szervei.* Előadás a Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társasága és az Országgyűlés Hivatala Gupvi, gulág – Magyarok a szovjet lágerbirodalomban 1944/45–2019/20 című nemzetközi konferenciáján. Budapest, Országház, 2019. november 25.
- Előadás az *Ellenzék a kommunizmusban* panelben a Temesvár 30. Emlékhét a temesvári forradalom kitörésének 30. évfordulóján című programsorozat keretében, Az út a szabadság felé című nemzetközi tudományos konferencián, az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platform (PEMC), a Temesvári Emlékbizottság és a Bálványosi Intézet szervezésében. Temesvár, Temesvári Műszaki Egyetem Könyvtára, 2019. december 13.

Egyéb szakmai tevékenység:

- A Karc FM Farkasverem című műsorának állandó vendége

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások:

- Záróbeszéd a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Szovjetunióban volt magyar politikai Rabok és Kényszermunkások Szervezete és az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár A fogság színterei: Kazahsztán című nemzetközi konferenciáján. Budapest, Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár, 2019. február 22.
- Megnyitóbeszéd a Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962 című vándorkiállításon. Várpalota, 2019. március 12.
- Megnyitóbeszéd és díjátadás az '56 Ma című kisplasztikai kiállításon. Budapest, Stefánia Palota – Honvéd Kulturális Központ, 2019. május 30.
- Részvétel Markó György, Sándor Ákos és Sz. Kovács Éva *A teniszbajnok. Pétery Jenő és egy polgári család élete és viszonyai a XX. században* című könyve bemutatójának kerekasztal-beszélgetésén. Budapest, Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár, 2019. június 18.

BANK BARBARA

Publikációk:

- *Memento. Válogatás a Virrasztó és a Memento írásaiból, 1945–1956.* Szerkesztette és válogatta. Budapest, Az 1945–1956 közötti Magyar Politikai Elítéltek Közössége, 2019.

- A déli „határok” története a XX. században (1918–1956). In Őze Sándor–Kránitz Péter Pál (szerk.): *Határ menti területek, migráció a XIX–XX. században, tekintettel a XVII–XVIII. századi előzményekre*. Budapest, Szent István Társulat, 2019. 369–410.
- *Trianon – A békeszerződés*. Sajtó alá rendezte Kovács Attila Zoltánnal. Budapest, Szépmíves, 2019.

Oktatás:

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Történettudományi Intézetében oktatott tárgyak:

- Bevezetés a történettudományba
- A rendszerváltoztatás története Közép-Európában
- Diktatórikus rendszerek Európában
- Egyetemes történelem, 1914–1990
- Jelenkori magyar forrásolvasás
- Jelenkori egyetemes forrásolvasás
- Azok a 40-es, 50-es évek (doktori iskola)
- Jogszolgáltatás és büntetés-végrehajtás, 1945–1956 (doktori iskola)
- Propaganda és diktatúra (doktori iskola)

Előadások:

- „*Semmi sem marad elmondatlan.*” Az 1944–1945. évi délvidéki magyar-ellenes atrocitások politikai visszhangja Magyarországon. Előadás a Továbbképzés történelemtanárok számára konferencián. Szabadka, 2019. április 6.
- *A Mosonyi utcai állambiztonsági fogház, 1950–1953*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Magyar Börtönügyi Társaság és a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás az ÁVH felügyelete alatt című konferenciáján. Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2019. április 25.
- *Kelet-Közép-Európa táborai szovjet mintára, 1945–1953*. Előadás a Collegium Carpathicumban, az Eperjesi Egyetemen. Eperjes, 2019. május 6.
- „*Soha, sehol, senkinek, semmit!*” Tiszalök és Kazincbarcika állambiztonsági internálótábor, 1950 (1951)–1953. Előadás a Budai Német Nemzeti-ségi Önkormányzat konferenciáján. Budapest, 2019. május 11.
- *Fedőneve: „Marcsa”. A kistarcsai internálótábor*. Előadás az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára *A Rajk-per éve: közelítések 1949-hez* című konferenciáján. Budapest, 2019. május 22.
- *An example of communist justice: the strictly confidential decree-law number 26 of 1950*. Előadás a Power seized. East Central Europe Ruled

- by Communist Parties (1948–1956). The second international conference on the series: revolution accomplished. Communists in power című nemzetközi konferencián. Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3.
- *The beginning of Sovietization in Hungary, December 1944 – August 1947.* Előadás a Collapse of Empires in the 20th Century: New Countries and New Identities című nemzetközi konferencián. Jereván, Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovyan, 2019. október 24.
 - *Gyermekek a hortobágyi zárt táborokban.* Előadás a Konrad Adenauer Alapítvány, a Kommunizmus Bűnei Alapítvány és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága A hortobágyi kényszermunkatáborok emlékhelye című konferenciáján. Budapest, Gellért Hotel, 2019. november 5.
 - *Politikai eszköz – rendészeti kérdés – rendőrségi probléma?! Az internalizálás (1945–1960).* Előadás a Száz éve történt: tervektől a megvalósulásig. A regionális rendvédelemtől az állami rendőrségig című konferencián. Budapest, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, 2019. november 14.
 - *Az ellenség-kép új szintre emelése, avagy a Páter Kiss Szaléz-ügy.* Előadás a Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társasága és az Országgyűlés Hivatala Gupvi, gulág – Magyarok a szovjet lágerbirodalomban 1944/45–2019/20 című nemzetközi konferenciáján. Budapest, Országház, 2019. november 25.

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások, könyvbemutatók:

- *Portré-plusz.* Vendégszereplés Kondor Katalin beszélgetőműsorában. Budapest, Klebelsberg Kultúrkúria, 2019. január 13.
- *Közigazgatás és a kommunizmus.* Beszélgetés Belénessy Csabával és Máthé Áronnal a Karc FM-en. 2019. január 16.
- *Emlékezetpolitika és feledtetés.* Előadás a kommunizmus áldozatainak emléknapi alkalmából. Sopron, Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ, 2019. február 25.
- *Magyarok szovjet fogságban.* Előadás a Bolyai Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Bolyai János Műszaki Szakgimnáziuma és Kollégiumában. Budapest, 2019. február 27.
- *A kommunizmus áldozatai. Börtönök, ítéletek, kivégzések, 1945–1953.* Előadás a Dunakeszi Keresztény Értelmiségiek Szövetsége és a Rákóczi Szövetség szervezésében. Dunakeszi, 2019. február 27.
- *A recski kényszermunkatábor.* Előadás a Vak Bottyán János Katolikus Műszaki és Közgazdasági Szakgimnázium, Gimnázium és Kollégiumban. Gyöngyös, 2019. február 28.
- *Jugoszlávia.* Beszélgetés Belénessy Csabával és Domján Ferenc Dániellel a Karc FM-en. 2019. május 2.

- Bevezető előadás Bocz Péter *Hajdúdorogi kitelepítettek, 1950–1953* című könyvének bemutatóján. Hajdúdorog, Mészáros Károly Városi Könyvtár, 2019. június 4.
- *Előszó egy könyvhez*. Előadás Máday Norbert *Vitéz Szűcs József* című kötetének bemutatóján. Leányfalu, Ravasz László Könyvtár, 2019. június 12.
- „Ne csak őrizd, gyűöld is!” *Magyarok szovjet fogságban, Magyarok munkatáborokban Magyarországon*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Országgyűlés Múzeuma „Látszatparlamentarizmus” – Politikai élet Magyarországon 1945 és 1956 között című pedagógus-továbbképzésén. Budapest, Országház, 2019. július 16.
- Részvétel a Titótól Milosevicig című kerekasztal-beszélgetésen Domonkos Lászlóval és Gulyás Lászlóval. Budapest, Polgárok Háza, 2019. szeptember 25.
- *Emlékezés a Rákosi-diktatúra kecskeméti és Kecskemét környéki áldozataira*. Előadás a dr. Szobonya Zoltán emléknapon. Kecskemét, 2019. szeptember 29.
- *A forradalom felejtettetése*. Előadás. Leányfalu, Faluház, 2019. november 3.
- Emlékezés az 1956-os forradalom és szabadságharc leverésére. A *Takáts Endre emlékezete* című kötet bemutatása. Sopron, 2019. november 5.
- *Szovjet-Oroszország, a Szovjetunió és a büntető táborok*. Előadás. Piliscsaba, 2019. december 17.
- *Internálás Magyarországon, 1945–1953*. Előadás. Piliscsaba, 2019. december 17.
- *Recsk 1950–1953*. Előadás. Piliscsaba, 2019. december 17.

Oktatás:

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem három tanszékén (történettudományi, politológia és nemzetközi tudományok) oktatott tárgyak:

- Politikai gondolkodás a 20. századi Magyarországon, MA
- Magyarország története, 1914–1945, előadás, BA
- Magyarország története, 1945–1990, előadás, BA
- Konceptiós perek Magyarországon, előadás, BA
- Magyar politika- és diplomáciatörténet, előadás, BA
- Rendszerváltozás Magyarországon, előadás, BA
- A 20. század meghatározó ideológiai irányzata, MA
- Magyarország nemzetközi kapcsolatainak 20. századi története, MA
- Emlékezet és politika, előadás, BA

Előadások:

- *Magyarország bukása 1918–1919-ben. A politika útja a Tanácsköztársasághoz.* Előadás a Konrad Adenauer Alapítvány, a Kommunizmus Bűnei Alapítványnak és a Nemzeti Emlékezet Bizottságának Az 1919-es

Tanácsköztársaság című konferenciáján. Budapest, Gellért Hotel, 2019. február 7.

- *A Rajk-per és a Rajk-perek*. Előadás Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára *A Rajk-per éve: közelítések 1949-hez* című konferenciáján. Budapest, 2019. május 22.
- *Antistalinism as a Political Weapon*. Előadás a The Left Alternative in the 20th Century: Drama of Ideas and Personal Stories című nemzetközi konferencián. Moszkva, Russian State Archive of Social and Political History, 2019. június 28.
- *Illegal Proceedings and their Political Usage in Hungary*. Előadás a Power seized. East Central Europe Ruled by Communist Parties (1948–1956). The second international conference on the series: revolution accomplished. Communists in power című nemzetközi konferencián. Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3.
- *A társadalmasított erőszak*. Előadás a Konrad Adenauer Alapítvány, a Kommunizmus Bünei Alapítvány és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága A hortobágyi kényszermunkatáborok emlékhelye című konferenciáján. Budapest, Gellért Hotel, 2019. november 5.
- *Karhatalom – munkásőrség – fegyveres testületek*. Előadás, valamint köszöntőbeszéd a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Katonai Munkacsoportja Vajon mit védenek? A fegyveres testületek pártirányítása című nemzetközi konferenciáján. Budapest, NEB Hivatala, 2019. november 14.

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások:

- *A kommunista diktatúra természetrajza*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Országgyűlés Múzeuma „Látszatparlamentarizmus” – Politikai élet Magyarországon 1945 és 1956 között című pedagógus-továbbképzésén. Budapest, Országház, 2019. július 16.
- Részvétel a „Talán dűnnyögj egy új mesét, fasiszta kommunizmusét” című kerekasztal-beszélgetésen, a 30 éve szabadon című rendezvény keretében. Kolozsvár, Sapientia EMTE Kolozsvári Kar, 2019. december 4.
- Részvétel A mi forradalmunk – Elmesélt történelem '89 Temesvár című konferencián belül megrendezett kerekasztal-beszélgetésen. Nagyváradi, Partiumi Keresztény Egyetem, 2019. december 5.
- *Legitim hatalom*. Előadás a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége '56-ról megemlékező eseményén. 2019. október 18.

Publikációk:

- Mindszenty József: *Kommunista arcélek*. Sajtó alá rendezte Kovács Attila Zoltánnal. Budapest, Szépmíves, 2019.
- Andreides Gábor: *Egy megbízható elvtárs. Száll József útja az MKP-tól a P2-ig*. Szerk. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019.
- *Útkeresés két korszak határán. A Katolikus Szociális Népmozgalom 75. évfordulójára*. Szerkesztette Klestenitz Tiborral és Petrás Évával. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2019.
- „Shvoy mellett a legveszélyesebb főpap.” Badalik Bertalan eltávolítása Hejcére. *Rubicon*, 2019/6. 52–57.
- Az 1943. augusztus 26-i győri találkozó. A Katolikus Szociális Népmozgalom létrejötte. Klestenitz Tiborral és Petrás Évával. In Klestenitz Tibor–Petrás Éva–Soós Viktor Attila (szerk.): *Útkeresés két korszak határán. A Katolikus Szociális Népmozgalom 75. évfordulójára*. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2019. 11–18.
- A Katolikus Szociális Népmozgalom egyházi tanácsadója. Apor Vilmos szerepe a II. világháború alatti katolikus mozgalmak életében. In Klestenitz Tibor–Petrás Éva–Soós Viktor Attila (szerk.): *Útkeresés két*

korszak határán. A Katolikus Szociális Népmozgalom 75. évfordulójára. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2019. 71-84.

- Károlyi Bernát ferences szerzetes, országgyűlési képviselő életútja. In Petrás Éva (szerk.): *A modern magyar katolikus politizálás arcképcsarnoka.* Budapest, Barankovics István Alapítvány, 2019. 77-105.
- Veszprém 95. püspöke. In Bank Barbara (szerk. és vál.): *Memento. Válogatás a Virrasztó és a Memento írásaiból, 1945-1956.* Budapest, Az 1945-1956 közötti Magyar Politikai Elítéltek Közössége, 2019. 265-272.
- Az Állami Egyházügyi Hivatal 1951-1956 között. In Bank Barbara (szerk. és vál.): *Memento. Válogatás a Virrasztó és a Memento írásaiból, 1945-1956.* Budapest, Az 1945-1956 közötti Magyar Politikai Elítéltek Közössége, 2019. 273-279.
- Az Állami Egyházügyi Hivatal és a Belügyminisztérium kapcsolatrendszere 1956 után a hatvanas évek végéig. In Bank Barbara (szerk. és vál.): *Memento. Válogatás a Virrasztó és a Memento írásaiból, 1945-1956.* Budapest, Az 1945-1956 közötti Magyar Politikai Elítéltek Közössége, 2019. 280-303.
- A papszenteléshez vezető út állomásai Brenner János életében. In Kálmán Imre (szerk.): *„Az Istent szeretőknek minden a javukra válik.” Tanulmánykötet.* Győr, Brenner János Hittudományi Főiskola, 2019. 10-23.
- Az egyházak és a kényszerkollektivizálás. Egy 1962-es felmérés szempontjai és összefoglaló megállapításai. In Galambos István-Horváth Gergely Krisztián (szerk.): *Magyar dúlás. Tanulmányok a kényszerkollektivizálásról.* Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont-Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019. 167-182.
- Az egyházi iskolák államosítása 1948-ban, különös tekintettel Komárom-Esztergom megyére. In Wencz Balázs-Horváth Attila (szerk.): *Közlemények Komárom-Esztergom megye múltjából.* Esztergom, Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltára, 2019. 183-208.
- Mátraverebély-Szentkút a 20. század második felében (1945/50-89) In Siptár Dániel (szerk.): *Mátraverebély-Szentkút. Újragondolt kegyhelytörténet.* Mátraverebély, Mátraverebély-Szentkút Nemzeti Kegyhely, 2019.
- Belénessy Csaba-Máthé Áron (interjút adta)-Gaal Gergely (interjút adta)-Soós Viktor Attila (interjút adta): Márton Áron élete. In Belénessy Csaba-Máthé Áron (szerk.): *Farkasverem. Történelem a Karc FM-en.* Budapest, Crossborder Film Kft., 2019. 23-35.
- Belénessy Csaba-Soós Viktor Attila (interjút adta)-Tabajdi Gábor (interjút adta): Cserkészlet és kommunizmus. In Belénessy Csaba-Máthé Áron (szerk.): *Farkasverem. Történelem a Karc FM-en.* Budapest, Crossborder Film Kft., 2019. 218-229.

- Gedanken zur Überwindung der Spaltung Europas aus dem Evangelium. *Ost-West. Europäische Perspektiven*, 2019/3 (alcím: Keine Wende. 30 Jahre nach dem Fall des Eisernen Vorhangs). 211–213.
- Ivánfi Miklóssal: Pánczél Hegedűs János: Mindszenty 1956 – Nem forradalom, hanem szabadságharc. *Vasi Szemle*, 2019/1. 115–118.

Előadások:

- „*Shvoy mellett a legveszélyesebb főpap*” Badalik Bertalan eltávolítása Hejcére: 1953-ban kísérlet, 1957-ben megvalósulás. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja és az Országgyűlés Hivatala közös A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában című nemzetközi konferenciáján. Budapest, Országház, 2019. február 13–14.
- *Az egyházi személyek szabadságmegvonásának színterei 1945–1956 között*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Magyar Börtönügyi Társaság és a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás az ÁVH felügyelete alatt című konferenciáján. Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2019. április 25.
- *Az Állami Egyházügyi Hivatal megyei előadóinak tevékenysége „Pol Pot” megyéjében*. Előadás Az egyházak és az állambiztonság a Kádár-korszakban című konferencián. Hódmezővásárhely, Emlékpont, 2019. május 28.
- *A Grösz József és társai büntetőper és holdudvara*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Kúria és a Legfőbb Ügyészség Törvénysértő perek 1945 után – a kutatás lehetőségei című közös konferenciáján. Budapest, Kúria, 2019. szeptember 17.
- *Berei Andor a Külügyminisztériumban*. Előadás a NEB „Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején” című konferenciáján. Budapest, 2019. szeptember 25–26.
- *Another Persecution against the Church. The Grösz Trial*. Előadás a Power seized. East Central Europe Ruled by Communist Parties (1948–1956). The second international conference on the series: revolution accomplished. Communists in power című nemzetközi konferencián. Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3.
- *A kommunista hatalom viszonya Habsburg Ottóhoz a nyolcvanas évek végén*. Előadás a Habsburg Ottó Alapítvány Habsburg Ottó és a rendszerváltozás. „A régi falak ledőltek. Olyan idő ez a világtörténelemben, amikor jó politikával új és békés formákat lehet teremteni” című konferenciáján. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 2019. október 11.

- *Mátraverebély-Szentkút a 20. század második felében.* Előadás a Mátraverebély-Szentkút Nemzeti Kegyhely története a Historia Domus és más levéltári források tükrében című konferencián. Mátraverebély-Szentkút, 2019. október 17.
- *Nyaraló – szeminárium – őrizeti hely. A kassai püspökség hejcei nyaralójának szerepe a XX. században.* Előadás a Vörös és Fehér – Társadalmi-politikai átmenetek Északkelet-Magyarországon a 19-20. század fordulójától című nemzetközi régiótörténeti konferencián. Eger, Eszterházy Károly Egyetem, 2019. október 24.
- *Egyházak felügyelete diktatúrában és demokráciában.* Előadás a Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltára Diktatúrából demokrácia. Magyarország a rendszerváltás évtizedében című konferenciáján. Esztergom, Esztergomi Közös Önkormányzati Hivatal, 2019. november 7.

Egyéb szakmai tevékenység:

- Zsűrielnöki feladatok ellátása a Csehiminszenten megrendezett Mindszenty-vetélkedőn. 2019. november 28.
- Történelem modul oktatása az Aquinói Szent Tamás Kollégiumban. 2019. december.

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások:

- Megnyitóbeszéd a Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962 című vándorkiállításon. Hatvan, 2019. január 25.
- Előadás a „Halálra ítélve – papi sorsok ’56 után” című könyv bemutatóján. Veszprém, 2019. február 15.
- *Brenner János vértanúsága.* Rendhagyó történelemóra tartása. Érd, Marianum Iskola, 2019. február 25.
- *A Tanácsköztársaság egyház ellenes intézkedései – Szemelliker Antal tragédiája.* Előadás a kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából. Sopron, Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ, 2019. február 25.
- *Egyházüldözés a kommunista diktatúra idején Brenner János életén keresztül.* Előadás. Budapest, a KDNP XI. kerületi irodája, 2019. február 27.
- *Mindszenty József bíboros, a kommunizmus áldozata.* Előadás a kommunista diktatúra áldozatainak emléknapja alkalmából. Szombathely, Honderú Asztaltársaság, 2019. február 28.
- *Mindszenty József életútja és helytállása.* Rendhagyó történelemóra. Zalaegerszeg, Notre Dame Női Kanonok és Tanítórend Mindszenty József Általános Iskolája és Gimnáziuma, 2019. március 21.

- Moderátori feladatok ellátása A Tanácsköztársaság és a katolikus egyház – Kucsera Ferenc atya vértanúsága című kerekasztal-beszélgetésen. Szentendre, Szentendrei Keresztelő Szent János Plébánia, 2019. május 3.
- *L„ÉK”-et kap a Világosság. Az Állami Egyházügyi Hivatalba telepített rezidentúra és K-lakás az egyházak irányába végzett hírszerzés szolgáltatásban.* Előadás a Történelmi Kávéház című rendezvénysorozat keretében. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, 2019.május 9.
- Előadás az *Írások Mindszenty József 70. születésnapjára* című könyv bemutatóján. Augsburg, 2019. május 17.
- Előadás az *Írások Mindszenty József 70. születésnapjára* című könyv bemutatóján. München, 2019. május 18.
- Előadás az *Írások Mindszenty József 70. születésnapjára* című könyv bemutatóján. Bécs, 2019. május 19.
- Előadás *Horváth Gergely Krisztián: Szovjetizálás és ellenállás a Veszprémi Egyházmegyében (Dr. Kőgl Lénárd pályája az 1940–1960-as években)* című könyvének bemutatóján. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2019. május 21.
- Megnyitóbeszéd a Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962 című vándorkiállításon. Dunaújváros, 2019. június 6.
- Előadás a *Két korszak határán. A Katolikus Szociális Népmozgalom 75. évfordulójára* című könyv bemutatóján, Agyagosszergény. 2019. szeptember 28.
- Ünnepi beszéd 1956. október 23-a alkalmából. Leányfalu, 2019. október 23.
- Ünnepi beszéd 1956. október 23-a alkalmából. Pócsmegyer, 2019. október 23.
- *A katolikus egyház '56-ban és a kádári diktatúrában.* Előadás. Graz, 2019. november 17.
- Előadás a *Katolikus emigráció Győrből a nagyvilágba. Két korszak határán. A Katolikus Szociális Népmozgalom 75. évfordulójára* című könyv bemutatóján. Augsburg, 2019. november 24.
- Moderátori feladatok ellátása a Bangkok – Bonn – Róma – Újdelhi. Nagykövetek emlékeznek című kerekasztal-beszélgetésen. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala, 2019. november 25.
- Előadás a *Határ menti területek, migráció a XIX–XX. században, tekintettel a XVII–XVIII. századi előzményekre* című könyv bemutatóján. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, 2019. november 29.

9.3. A NEB HIVATALA MUNKATÁRSAINAK PUBLIKÁCIÓI ÉS TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉGE

ANDREIDES GÁBOR

- *Egy megbízható elvtárs: Száll József útja az MKP-tól a P2-ig.* Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019.
- A terrorizmus hatása és kezelése Olaszországban az „ólomévek” alatt. *Szakmai Szemle*, 2019/1. 83–96.
- Italy in the Great War as seen from Hungary. In Ciampani, Andrea-Ugolini, Romano (szerk.): *The Great War. A European Commitment of Research and Reflection.* (Istituto per la Storia del Risorgimento Italiano Biblioteca Scientifica, Perspectives, Vol. VI.) Roma, Rubbettino, 2019. 391–400.
- A sajtó helyzete, a propaganda és a tájékoztatáspolitikai szerepe a fasiszta Olaszországban. In Sólyomfi Andrea Hanna–Virányi Péter (szerk.): *A propaganda propagandája.* Budapest, Gondolat, 2019. 209–221.
- A fasizmus és a szicíliai maffia. In Búr Gábor–Pál István–Székely Gábor (szerk.): *Az Eiffel-torony árnyékában: Majoros István 70 éves.* Buda-

pest, ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, 2019. 26–42.

- A *Világtörténet* folyóirat 2019/4-es, 100 éves a fasizmus című tematikus számának szerkesztése Juhász Balázssal.
- Mussolini és a fasiszta vezérek. *Világtörténet*, 2019/4. 499–511.
- La leadership di un movimento: Mussolini e i suoi gerarchi. *Öt Kontinens: Az Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék Tudományos Közleményei*, 2016/2. 11–24. (Megjelenés: 2019.)
- Vagnini, Alessandro: Az olasz külpolitika és Magyarország. A liberálisból a fasiszta rendszerbe történő átmenet idején. *Világtörténet*, 2019/4. 557–570. (Fordította.)
- A fasizmus és a katolikus egyház. In Fazekas Ferenc–Fedeles Tamás–Nagy Levente (szerk.): *Évszázadok forгатagában: Keresztényüldözés – krisztianizáció – egyház*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2019. 101–109. (Thesaurus historiae ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi: a PTE Egyháztörténeti Kutatóközpontjának sorozata 9.)
- Hamerli Petra–Andreides Gábor (interjút adta): „Ha erre az útra lépnek, próbálják megőrizni a bennük rejlő szenvedélyt” – interjú Andreides Gáborral. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. március 2. (<http://ujkor.hu/content/ha-erre-az-utra-lepnek-probaljak-megorizni-bennuk-rejlo-szenvedelyt-interju-andreides-gaborral>)
- *A kommunista diplomácia visszáságai*. Rendhagyó történelemóra a Kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából a budapesti Dózsa György Gimnázium és Táncművészeti Szakgimnáziumban. Budapest, 2019. február 28.
- Öletgazdája és társszervezője az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Magyarországi Olasz Kultúrintézet, valamint a Mazsihisz és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem támogatásával megrendezett 100 éve született a fasizmus című nemzetközi tudományos konferenciának. Budapest, 2019. március 20–21.
- Mussolini és a fasiszta vezérek címmel előadás az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Magyarországi Olasz Kultúrintézet, valamint a Mazsihisz és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem támogatásával megrendezett 100 éve született a fasizmus című nemzetközi tudományos konferencián. Budapest, 2019. március 21.
- Társszervezője (M. Madarász Anitával és Soós Viktor Attilával) a Nemzeti Emlékeztető Bizottsága Titkok – legendák – valóság. Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciájának. Budapest, 2019. szeptember 25–26.
- „Bizalmi forrásból.” *Magyar ügynökök nyugati állampolgárok nyomában Budapesten*. Előadás a Nemzeti Emlékeztető Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciáján. Budapest, 2019. szeptember 25.

- Részvétel a Milton Friedmann Egyetem Magyar Zsidó Történeti Intézet *Zsidó sportolók magyar színeiben* című pódiumbeszélgetésén. Budapest, 2019. november 13.
- Társszervezője (M. Madarász Anitával és Soós Viktor Attilával) és egyik moderátora a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2019. november 25-ei Bangkok – Bonn – Róma – Újdelhi. Nagykövetek emlékeznek című kerakasztal-beszélgetésének.
- *„Az az elvem, hogy szerénynek kell maradni” – Száll József egykori nagykövet a rendszerváltás idején.* Előadás az 1989 és a rendszerváltás: a társadalmi cselekvés lehetőségei című interdiszciplináris jelenkor-történeti és politológiai konferencián. Szeged, 2019. november 29.
- *„Arturo, nyugodj meg, a maffia csak nyáron öl” – olasz politika, társadalom és a maffia a 20. században.* Előadás az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar I. Tóth Zoltán Történész Kör felkérésére. Budapest, 2019. december 5.
- *Híres-hírhedt olaszok a huszadik században (jelenkori egyetemes történelem)* című kurzus tanítása az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Új és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszékén, 2019-20. tanév I. félév.
- *Nemzetépítési kísérletek a fasizmus idején.* Előadás az Eötvös Loránd Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Új és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszékén, 2019. május 16.
- *A fasizmus és a maffia* címmel előadás az Eötvös Loránd Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Új és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszékén, 2019. április 11.
- *Nemzet és nacionalizmus kérdései a fasiszta Olaszországban* című kurzus tartása az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Történelemtudományi Doktori Iskola Új és Jelenkori Egyetemes Történet programján. 2018-19. tanév II. félév.
- *Andreotti és Közép-Kelet-Európa. Olaszország keleti politikája az ólomévektől a Szovjetunió megszűnéséig.* Előadás az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszékének *Közép-európai arcképcsarnok* című előadás-sorozatában. Budapest, 2019. november 26.

ARATÓ GYÖRGY

- Szabadon szolgál... Kultúráról és hatalomról (nem csak) középiskolásoknak. *Hitel*, 2019/2. 145–155.
- Múltaddal valamit kezdeni. Emlékbeszéd a Nemzeti Összetartozás Napján. *Hitel*, 2019/7. 48–53.
- *Mika Sándor (1859–1912) öröksége – egy elfeledett tanári életmű nézőpontjai*. Előadás a Mika Sándor 160-émlékszemester megnyitóján. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Történeti Intézet Szekfü Gyula Könyvtára, 2019. február 12.
- *Mika Sándor (1859–1912) életműve*. Beszélgetés Simonkay Mártonnal és Soós Viktor Attilával a Katolikus Rádió Arcok és sorsok című műsorában. 2019. február 15.
- *Egy XVIII. századi püspök világképe. Rendi önszemlélet és a Regnum Marianum állameszméje Padányi Biró Márton műveiben és irataiban*. Előadás a Salamander – A történeti kutatás társadalmi céljáról és hasznáról című konferencián. Budapest, Egyetemi Könyvtár, 2019. április 11.
- *A magyarországi kommunista egyházüldözés*. Ismeretterjesztő előadás a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja alkalmából a NEB Hivatala szervezésében. Kőszeg, Árpád-házi Szent Margit Gimnázium, 2019. február 27.
- *A magyar parasztság tragikus évszázada (1914–1990)*. Ismeretterjesztő előadás a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja alkalmából

a NEB Hivatala szervezésében. Debrecen, Ady Endre Gimnázium, 2019. március 7.

- *A magyarországi kommunista egyházüldözés*. Ismeretterjesztő előadás a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja alkalmából a NEB Hivatala szervezésében. Debrecen, Ady Endre Gimnázium, 2019. március 7.
- Emlékbeszéd a Bethlen Gábor Alapítvány és Balassagyarmat Város közös megemlékezésén a nemzeti összetartozás napja alkalmából. Balassagyarmat, 2019. június 4.
- Borsi-Kálmán Béla *Elvetélt bizánci reneszánszból Nagy-Románia. Egy állameszme etnogenezise* című könyvének bemutatása Borsi-Kálmán Bélával, Gróh Gáspárral és Stamler Ábellel közösen a Batthyány Lajos Alapítvány és a Magyar Szemle Alapítvány szervezésében. Budapest, 2019. február 21.
- Történeti, szervezői és moderátori feladatok ellátása a Ludovika Szabadegyetem (Nemzeti Közzolgálati Egyetem–Nemzeti Emlékezet Bizottsága–Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archivum) 30 éve szabadon című rendezvénysorozatának 1. szemeszterében (2019. szeptember–december)
 - A rendszerváltoztatás története. Beszélgetés Kulin Ferencsel. 2019. szeptember 17.
 - Bibó-émlékkönyv, szamizdatok, lapalapítási kísérletek. Bába Iván előadása. 2019. szeptember 24.
 - Az Írószövetség 1986. évi közgyűlése. Beszélgetés Kiss Gy. Csabával. 2019. október 1.
 - A Páneurópai Piknik és az 1989. évi határnyitás. Balog Zoltán előadása. 2019. október 8.
 - A lakiteleki találkozó és az MDF megalakulása. Beszélgetés Lezsák Sándorral. 2019. október 15.
 - A Fidesz megalakulása. Beszélgetés Kövér Lászlóval. 2019. október 22.
 - Az SZDSZ megalakulása. Beszélgetés Hack Péterrel. 2019. november 5.
 - Független Jogász Fórum, Ellenzéki Kerekasztal, négyigenes népszavazás. Beszélgetés Kónya Imrével. 2019. november 12. [A tudományos szervezői előkészületekben való részvétel.]
 - A rendszerváltozás 30 év távlatából. Tölgyessy Péter előadása. 2019. november 19.
 - Társadalmi törekvések, tüntetések, ellenzéki mozgalmak. Szájer József előadása. [A tudományos szervezői előkészületekben való részvétel.]
- Történeti, szervezői és moderátori feladatok ellátása a *Hitel* című folyóirat estjein:

- *Elátkozott köztársaság: 1918 öröksége.* Kerekasztal-beszélgetés Babus Antallal, Hatos Pállal, Papp Istvánnal és Salamon Konráddal. MOM Kulturális Központ, 2019. október 16.
- *Zöldfülű történészek, viharvert irodalmárok – avagy történelem alul- és felülnézetből.* Kerekasztal-beszélgetés Galambos Istvánnal, Léka Gézával, Nagy Gáborral, Nagymihály Zoltánnal, Papp Endrével és Szikra Jánossal. MOM Kulturális Központ, 2019. december 4.
- Szervezői, korreferensi és moderátori feladatok ellátása a *Szárszó Kolégium I.: A népi mozgalom fő kérdései* című rendezvénysorozaton. Budapest–Lakitelek, 2019. május 17–19.
- Tanácsadói, munkaközösség-szervezői, szerkesztői és szerzői (szakmai fejlesztői) közreműködés az Oktatási Hivatal *Helyi TudásTár* című, határon inneni és túli helytörténeti oktatásfejlesztő projektjében.
- Történész szerkesztő, *Hitel* folyóirat.
- Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962 című program országos tanulmányi versenyének megszervezése a NEB Hivatala megbízásából az Országgyűlés Hivatalával közösen.
- A NEB és az Országgyűlés Hivatala közös pedagógus-továbbképzésének megszervezése az Országgyűlés Hivatalával közösen.
- Tudományos kutatói részvétel a Pécsi Egyetem megbízásából az Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Pécsi Tudományegyetem közös kutatócsoportjának munkájában a Turbék-szőlőhegyi (Szigetvár) Szulejmán-türbe levéltári forrásainak felderítésében.
- Szakmai tanácsadás, előadások tartása és ügyintézés az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar és a Mika Sándor Egyesület által meghirdetett Mika Sándor 160-émlékszemester szervezésében.

CZÓKOS GERGELY

- Etiópia vörös királya. *Múlt-kor történelmi magazin*, 2019/1. 30–33.
- Márton Áron. *Rubicon*, 2019/6. 58–63.
- Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában. *Magyar Nemzet*, 2019. február 22. 11.
- „Megszoktuk, hogy jogaink nincsenek” – magyarok kazahsztáni szovjet fogságban. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. március 5. <https://ntf.hu/index.php/2019/03/05/megszoktuk-hogy-jogaink-nincsenek-magyarok-kazahsztani-szovjet-fogsagban/>, 2020. február 13.

- Gyorstalpaló. Földváryné Kiss Rékával. *Magyar Nemzet*, 2019. március 23. 13.
- Az osztályharcos. Földváryné Kiss Rékával. *Magyar Nemzet*, 2019. március 30. 13.
- Kik juttatták bitóra Mansfeld Pétert? *Mandiner.hu*, 2019. március 21. https://mandiner.hu/cikk/20190321_kik_juttattak_bitora_mansfeld_pert, 2020. február 13.
- Titkos kihallgatásoktól a Gyűjtőfogház „Vatikánjáig” – büntetés-végrehajtás az ÁVH fogságában. *Neb.hu*, 2019. április 25. <https://neb.hu/hu/titkos-kihallgatásoktól-a-gyujtofogház-vatikanjaig-buntetes-vegrehajtás-az-avh-f>, 2020. február 13.
- Borsodi anakondavadászat, piknik KGB-ügynökökkel és a Magyar Televízióból kitiltott Jézus. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. június 4. (<https://ntf.hu/index.php/2019/06/04/borsodi-anakondavadaszat-piknik-kgb-ugynokokkel-es-a-magyar-televiziobol-kitiltott-jezus/>)
- Kiegyenlítetlen adósságok. Törvénysértő perek 1945 után. *Mandiner.hu*, 2019. szeptember 20. (https://mandiner.hu/cikk/20190920_kiegyenlitetlen_adossagok_torvenyserto_perek_1945_utan)
- Közreműködés a Magyar gulág-honlap létrehozásában (honlapterv elkészítése, anyagok szerkesztése és készítése, fejlesztőkkel és a fő tartalomfelelősökkel való kapcsolattartás).

CSATÁRI BENCE

- *A Petőfi Csarnok – Ifjúsági kultúra és szabadidő-politika, 1985–1993.* (A kötet kronológiájának szerkesztése.) Budapest, Rózsavölgyi és Társa Kiadó, 2019.
- A könnyűzenei intézmények tevékenysége az új gazdasági mechanizmus idején. *Bonus Nuntium*, 2019/1. 69–95.
- A könnyűzene művészeti értékeinek megítélése a Kádár-korszak első felében. *Magyar Művészet*, 2019/1. 130–136.
- A pártállam felszámolásának hatása a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat működésére. *Múltunk*, 2019/3. 145–172.
- Régi csibészek – Harcok a könnyűzene kádári grundjain. *Múlt-kor történelmi magazin*, 2019/2. 154–161.
- Életútinterjú Toldy Máriával. *Poptörténeti emlékpont*. (http://poptortetnetiemlekpont.hu/doc/Toldy_Maria.pdf)
- Életinterjú Mátrai Zsuzsával. *Poptörténeti Emlékpont*. (http://poptortetnetiemlekpont.hu/doc/Matrai_Zsuzsa.pdf)

- A Petőfi Csarnok a szocialista ifjúságpolitika szolgálatában. In *A Petőfi Csarnok. Ifjúsági kultúra és szabadidő-politika, 1985–1993*. Budapest, Rózsavölgyi és Társa Kiadó, 2019.
- *A Táncdal- és Sanzonbizottság működése a Kádár-rendszerben. Politikai megfontolások a kádári könnyűzenei cenzúrában*. Előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem A politika reprezentációja a kortárs populáris zenében című konferenciáján, 2019. január 18.
- Rendhagyó történelemóra a kommunizmus áldozatainak emléknapján a Budapesti Komplex SZC Modell Divatiskolája, Iparművészeti, Ruház- és Bőripari Szakgimnáziuma és Szakközépiskolájában, 2019. február 25.
- Beszélgetés Kóbor Jánossal az Omega történetéről. I. Kossuth Rádió. 2019. március 5.
- Beszélgetés Kóbor Jánossal az Omega történetéről. II. Kossuth Rádió. 2019. március 6.
- *A Kádár-rendszer 1968-as politikája (új gazdasági mechanizmus és a „prágai tavasz” eltiprása) és a könnyűzenei élet kapcsolatáról*. Előadás a szentesi Koszta József Múzeumban, 2019. április 5.
- Részvétel *A nagy generáció* című filmről tartott pódiumbeszélgetésen Gelencsér Gábor filmesztétával a Hangőr Egyesület szervezésében. Budapest, Trip hajó, 2019. április 11.
- Előadás a Budai Ifjúsági Park történetéről az Ivan and the Parazol együttes koncertjének előzményeként. Budapest, Várkert Bazár, 2019. június 13.
- Beszélgetés Bakacsi Bélával a Kádár-rendszer tánczenei életéről. Kossuth Rádió, 2019. június 4.
- Beszélgetés Pataky Attilával az Edda együttes történetéről. Kossuth Rádió, 2019. június 4.
- Beszélgetés Török Ádámmal a Mini együttes történetéről. Kossuth Rádió, 2019. július 15.
- Beszélgetés Szigeti Ferencsel a Karthago együttes történetéről. Kossuth Rádió, 2019. augusztus 12.
- Beszélgetés Schuster Lóránttal a Kádár-rendszer könnyűzenei politikájáról. Kossuth Rádió, 2019. szeptember 2.
- Beszélgetés Balázs Fecóval a Kádár-rendszer könnyűzenei politikájáról. Kossuth Rádió, 2019. szeptember 8.
- Beszélgetés Németh Alajossal a Kádár-rendszer könnyűzenei politikájáról. Kossuth Rádió, 2019. szeptember 10.
- *Gúzsba kötve táncolni*. Pódiumbeszélgetés a Kádár-rendszer könnyűzenei politikájáról Schuster Lóránttal. Szekszárd, Wosinszky Mór Megyei Múzeum, 2019. szeptember 11.
- Részvétel az amerikai nagykövetség szervezte kerekasztal-beszélgetésen a rendszerváltás és a könnyűzene kapcsolatáról. Miskolc, 2019. szeptember 16.

- Részvétel az amerikai nagykövetség szervezte kerekasztal-beszélgetésen a rendszerváltás és a könnyűzene kapcsolatáról. Győr, Széchenyi István Egyetem, 2019. szeptember 24.
- *Az Interkoncert tündöklése és bukása.* Előadás a Nemzeti Emlékeztető Bizottsága Titkok – legendák – valóság. Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciáján. Budapest, 2019. szeptember 24.
- Részvétel az amerikai nagykövetség szervezte kerekasztal-beszélgetésen a rendszerváltás és a könnyűzene kapcsolatáról. Pápa, 2019. szeptember 25.
- A rock and roll és a Kádár-rendszer. *Hogy volt?!* Duna TV, 2019. október 6.
- Részvétel az amerikai nagykövetség szervezte kerekasztal-beszélgetésen a rendszerváltás és a könnyűzene kapcsolatáról. Budapest, Corvinus Egyetem, 2019. október 6.
- *Gúzsba kötve táncolni.* Pódiumbeszélgetés a Kádár-rendszer könnyűzenei politikájáról Novai Gáborral. Szekszárd, Wosinszky Mór Megyei Múzeum, 2019. október 9.
- Beszélgetés Kovács Katival a Kádár-rendszer tánczenei életéről. Kossuth Rádió. 2019. október 14.
- A Kádár-rendszer könnyűzenei politikája. Előadás. Baja, Ady Endre Városi Könyvtár, 2019. október 17.
- Részvétel az amerikai nagykövetség szervezte kerekasztal-beszélgetésen a rendszerváltás és a könnyűzene kapcsolatáról. Veszprém, 2019. október 29.
- Részvétel az amerikai nagykövetség szervezte kerekasztal-beszélgetésen a rendszerváltás és a könnyűzene kapcsolatáról. Szeged, 2019. október 31.
- A halottak napja és a könnyűzene kapcsolata. Kossuth Rádió., 2019. november 2.
- *Gúzsba kötve táncolni.* Pódiumbeszélgetés a Kádár-rendszer könnyűzenei politikájáról Tolcsvay Lászlóval. Szekszárd, Wosinszky Mór Megyei Múzeum, 2019. november 13.
- Előadás a szlovák közszolgálati rádióban a rendszerváltás és a kelet-közép-európai könnyűzenei élet kapcsolatáról, 2019. november 15.
- *A rendszerváltás hatása az MHV életére.* Előadás az NKA Hangfoglaló Programjának konferenciáján. Budapest, 2019. november 21.
- *Az Interkoncert menedzsment-módszertana a Kádár-rendszerben.* Előadás a Szegedi Tudományegyetem és az MTA Történettudományi Intézetének konferenciáján. Szeged, 2019. november 29.
- *Gúzsba kötve táncolni.* Pódiumbeszélgetés a Kádár-rendszer könnyűzenei politikájáról Török Ádámval. Szekszárd, Wosinszky Mór Megyei Múzeum, 2019. december 11.

- „Kívánj igazi ünnepet!” A ,karácsony és a könnyűzene kapcsolata. I–III. Kossuth Rádió, 2019. december 24., 25., 26.
- A *Magyarország kultúrtörténete, 1945–1990* című kurzus oktatása a Külgazdasági és Külügyminisztérium – Balassi Intézet és a Pécsi Tudományegyetem közös hungarológiai tagozatán.

ERDŐS KRISTÓF

- „...a keresztyénség nem haladásellenes dolog, nem a kapitalizmus ötödik hadoszlopa...” A pasaréti református gyülekezet mindennapjai és ünnepei a diktatúrában (1956–1963). In Kiss Réka–Lányi Gábor (szerk.): *HIT 2018. Hagyomány, identitás, történelem*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem–L’Harmattan, 2019. 221–238.
- Gulyás Lajos (1918–1957). In Németh Ferenc: *Szepezdi krónika III. Adalékok Szepezd történetéhez*. Veszprém, Viza Kft., 2019. 513–524.
- A pasaréti gyülekezet zászlóvivő szerepe a Megújulási Mozgalomban (1956). *Presbiter: a Magyar Református Presbiteri Szövetség Lapja*, 2019/1. 20.
- Oral history interjúk készítése a Magyar gulág című projekt számára
- *Egy gyülekezettörténeti munka (1964) mint a kulturális ellenállás forrása. Kérdések és lehetséges válaszok*. Előadás a II. Hagyomány, identitás, történelem református egyház- és művelődéstörténeti konferencián. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Egyház és Társadalom Intézete–Károli Gáspár Református Egyetem Egyháztörténeti Intézete, 2019. október 21–22.
- *Akit a bécsi külképviseleten láttak utoljára. Egy emberrablás hazai és nemzetközi összefüggései (1947)*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciáján. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019. szeptember 25–26.
- Rendhagyó történelemóra a kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából. Kapuvár, Felsőbüki Nagy Pál Gimnázium, 2019. február 28.
- „100 cigiért vonaton egész Ausztriát át lehet utazni.” *Magyar menekültélet Salzburgban a II. világháború utáni első években*. Előadás az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára Történelmi Kávéház rendezvénysorozat keretében. Budapest, 2019. február 14. (https://www.youtube.com/watch?v=_IU2lOuBx-A)
- Történeti közreműködés Tőser Ádám *Ötvenhatos utak* c. dokumentumfilmjében az 1956-os magyar menekültek ausztriai életéről. (Az interjú felvétele: Budapest, 2019. február 11.)

- Kossuth Rádió – Regényes történelem című műsor. Téma: A három Andrassy Ilona élete és tevékenysége. 1. rész. 2019. szeptember 27. 19:07.
- Kossuth Rádió – Regényes történelem című műsor. Téma: A három Andrassy Ilona élete és tevékenysége. 2. rész. 2019. október 3. 19:07.
- Karc FM – Farkasverem c. műsor. Téma: református vértanúk a második világháború utáni Magyarországon. Vendégek: Földváryné Kiss Réka és Erdős Kristóf. 2019. április 28. 09:00. (<https://www.mixcloud.com/karcfm/farkasverem-2019-04-28-0900-1000-1/>)
- Magyar Katolikus Rádió – Ez volt a XX. század c. műsor. Téma: Magyar menekültélet Salzburgban a II. világháború utáni első években. Vendég. 2019. február 27. 15:04 (<http://www.katolikusradio.hu/musoraink/adas/486656>)

GALAMBOS ISTVÁN

- *Magyar dúlás. Tanulmányok a kényszerkollektivizálásról.* Szerk. Horváth Gergely Krisztiánnal. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont-Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019.
- *Krónikalapok Horváth Miklós tiszteletére.* Szerk. Németh Mátéval és Wirth Gáborral. Budapest, Történelmi Ismeretterjesztő Társulat Egyesület, 2019.
- „Új” szakasz? A termelőszövetkezet elhagyásának fikciója 1953-ban. In Galambos István-Horváth Gergely Krisztián (szerk.): *Magyar dúlás. Tanulmányok a kényszerkollektivizálásról.* Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont-Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019. 55-62.

- Alapvonások a Zala vármegyében működő nemzeti bizottságok 1945. évi működésében. In Galambos István–Németh Máté–Wirth Gábor (szerk.): *Krónikalapok Horváth Miklós tiszteletére*. Budapest, Történelmi Ismeretterjesztő Társulat Egyesület, 2019. 97–124.
- Future in the Past. From castle to beach, from beach to castle ways of tourism in Keszthely. Törzsök Andrással. In Köbli Ádám–Wirth Gábor (szerk.): *Huncastle*. Budapest, Edutus, 2019. 45–50.
- *Perek, sorsok, ítéletek. Az 1956-os megtorlás perei Várpalotán*. Előadás a Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága közös, Az 1956-os megtorlás vidéki áldozatai című konferenciáján. Gyula, 2019. június 13.
- *A lopakodó diktatúra: kommunista térfoglalás és kékcédulás választások, a demokratikus intézmények korlátozása, szálamitaktika, az első koncepciók per*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatósága közös pedagógus-továbbképzésén. Budapest, Országház, 2019. július 15.
- *Kuláküldözés Várpalotán*. Előadás a várpalotai „kulákemlékmű” újraavatásán. Várpalota, 2019. augusztus 21.
- *Az 1956-os munkástanácsok működésének alapvonásai Várpalotán, 1956–1957*. Előadás a VII. Kárpát-medencei Fiatal Magyar Történészek Táborában. Ópusztaszer, Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark, 2019. augusztus 31.
- *A „kulákok” üldözése*. Előadás a Kúria, a Legfőbb Ügyészség és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága közös, Törvénysértő perek 1945 után – a kutatás lehetőségei című konferenciáján. Budapest, Kúria, 2019. szeptember 17.
- *Hírszerző utasok és utazó hírszerzők. Külföldiek beszerzésének módszertana*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című konferenciáján. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019. szeptember 26.
- *1956 kritikus kérdései*. Előadás. Budapest, Árpád Gimnázium, 2019. október 22.
- *Rendhagyó történelemóra az 1956-os forradalomról*. Budapest, III. Kerületi Csalogány Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, 2019. október 24.
- *Állambiztonsági játszmák kisvárosi miliőben. Az 1956-os forradalmárok megfigyelése és beszerzése Várpalotán*. Előadás a NEB-MTA Vidéktörténeti témacsoport A legvidámabb barakk? Vidéki életképek Magyarországról és Erdélyből az 1960-70-es évekből című konferenciáján. Sárospatak, 2019. november 8.
- *Várpalota rejtett turisztikai lehetőségei, különös tekintettel várainak és kastélyának szerepére*. Előadás a Huncastle 2019 – Várak és Kastélyok Nemzetközi Konferencia című rendezvényén. Sümeg, 2019. november 21.

- „Megmaradtunk” – egy rákospalotai gyár a rendszerváltás viharában. Előadás az 1989 és a rendszerváltás: a társadalmi cselekvés lehetőségei című konferencián. Szeged, 2019. november 29.
- Lázin Miklós: A vidék forradalmi eseményei teszik teljessé '56 történetét. Interjú Földváryné Kiss Rékával, a NEB elnökével és Galambos Istvánnal a NEB Hivatalának kutatójával. *Magyar Hírlap*, 2019. október 22.
- Szubjektív jegyzetek az 1956-os forradalom és szabadságharc történetéhez. *Újkor.hu* – A velünk élő történelem, 2019. október 23. (<http://ujkor.hu/content/szubjektiv-jegyzetek-az-1956-os-forradalom-es-szabadsagharc-tortenetehez>)
- Megemlékezés a kommunista diktatúra európai emléknapjáról. Élő stúdióbeszélgetés a Kossuth Rádióban (műsorvezető Nagy Katalin). 2019. augusztus 23.
- 1945 utáni törvénysértő perek. Élő stúdióbeszélgetés a Karc FM Farkasverem című műsorában, 2019. szeptember 29.
- Az 1956-os forradalom és a megtorlás. Élő stúdióbeszélgetés, Magyar Televízió 1-es csatornája, 2019. november 4.

GYÖRGY SÁNDOR

- *Történelmi töredékek: Válogatás a Napi Történelmi Forrás szerzőinek írásaiból III.* Szerk. Hajnáczy Tamással és Balogh-Ebner Mártonnal. Budapest, Gondolat Kiadó, 2019.

- Jankovich Arisztid: *A Nemzeti Hadsereg (1919)*. Sajtó alá rendezte, a jegyzeteket és a kísérőtanulmányt írta. Gyoma, Szülőföld Könyvkiadó, 2019.
- A fegyvertelen fegyverrejtegető. Józsa György és társa pere. In Balogh-Ebner Márton-György Sándor-Hajnáczy Tamás (szerk.): *Történelmi töredékek: Válogatás a Napi Történelmi Forrás szerzőinek írásából III*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2019. 261-284.
- A Napi Történelmi Forrás Online Folyóirat repertórium 2018. In Balogh-Ebner Márton-György Sándor-Hajnáczy Tamás (szerk.): *Történelmi töredékek: Válogatás a Napi Történelmi Forrás szerzőinek írásából III*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2019. 361-367.
- Ziliztól a Juta-dombig: Rémiás Pál hadnagy életútja és tragédiája. In Galambos István-Németh Máté-Wirth Gábor (szerk.): *Krónikálapok Horváth Miklós tiszteletére*. Budapest, Történelmi Ismeretterjesztő Társulat Egyesület, 2019. 193-206.
- A megtorlás fogaskerekei I. – Fodrászsegédből a „katonai ügyészség élő lelkiismerete”. *Napi történelmi forrás*, 2019. április 15. (<https://ntf.hu/index.php/2019/04/15/a-megtorlas-fogaskerekei-i-fodraszseged-bol-a-katonai-ugyeszseg-elo-lelkiismerete/>)
- „...drága férjemet ne vegyék el tőlem, mert én tovább nem bírom” – családtagok közbenjárása halálra ítélt 56-osoknál. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. április 20. (<https://ntf.hu/index.php/2019/04/20/draga-ferjemet-ne-vegyek-el-tolem-mert-en-tovabb-nem-birom-csaladtagok-kozbenjarasa-halalra-itealt-56-osoknal/>)
- „Ne nézzük tétlenül, mi is magyarok vagyunk” – A pásztói hidrobantók története. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. május 5. (<https://ntf.hu/index.php/2019/05/05/ne-nezzuk-tetlenul-mi-is-magyarok-vagyunk-a-pasztói-hidrobantok-tortenete/>)
- „...a becsületes dolgozók joggal követelnek hathatós intézkedéseket” – Statárium az 1956-os forradalom után. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. január 31. (<https://ntf.hu/index.php/2019/01/31/a-becsuletes-dolgozok-joggal-kovetelnek-hathatos-intezkedeseket-statarium-az-1956-os-forradalom-utan/>)
- Lövések az éjszakában, avagy a „Kőhídi csata”. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. február 15. (<https://ntf.hu/index.php/2019/02/15/lovesek-az-ejszakaban-avagy-a-kohidi-csata/>)
- Huszárvirtus és emberség, Varsótól a Vértesig – Könyvismertető: Bene János-Szebenyi István: *Vértes a husárok Doberdója*. Szülőföld Kiadó, Szombathely, 2018. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. április 16. (<https://ntf.hu/index.php/2019/04/16/huszarvirtus-es-emberseg-varsotol-a-vertesig-konyvismerteto/>)
- A lázadó falu. Kesztlőc a Rákosi-korban és a forradalom alatt I. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. június 26. (<https://ntf.hu/index.php/2019/>)

06/26/a-lazado-falu-kesztolc-a-rakosi-korszakban-es-a-forradalom-ban-i/)

- Fecskék a fedélzeten, avagy madármentés felsőfokon. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. szeptember 25. (<https://ntf.hu/index.php/2019/09/25/fecskék-a-fedelzeten-avagy-madarmentes-felfokokon/>)
- Szerszámkészítő orvosi köpenyben. (Gréczi István „ál-orvosi” karrierje). *Napi Történelmi Forrás*, 2019. november 1. (<https://ntf.hu/index.php/2019/11/01/szerszamkeszito-orvosi-kopenyben/>)
- Szabotázs a Láng Gépgyárban. *Napi Történelmi Forrás*, 2019. november 26. (<https://ntf.hu/index.php/2019/11/26/szabotazs-a-lang-gepgyarban/>)
- '44-től '56-ig. Rendhagyó történelemóra a békásmegyeri Szent József Katolikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnáziumban, 2019. február 22.
- *A kassai bombázás kérdőjelei*. Ez volt a XX. század. Katolikus Rádió, 2019. július 31.
- *1939-ben magára maradt Lengyelország*. M5, Ez itt a kérdés, 2019. szeptember 5.
- *Lengyelország megtámadása, 1939*. Ez volt a XX. század. Katolikus Rádió, 2019. szeptember 11.
- „Száz év után” *A Tanácsköztársaság vége, a Horthy-korszak kezdete, és a kettő közötti időszak*. Wekerle Tudományos Fórum, Karc FM, 2019. szeptember 14.
- *Volt-e esély 56-ban kiugrani a keleti blokkból?* Meg nem történt históriák, Katolikus Rádió, 2019. október 23.
- *Fejezetek az 1956-os forradalom utáni katonai történetéből*. Előadás a Nemzeti Emlékeztető Bizottsága Vajon mit védenek? A fegyveres testületek pártirányítása címmel megrendezett tudományos konferenciáján. Budapest, 2019. november 14.
- Szerkesztői feladatok ellátása a Napi Történelmi Forrás Online Folyóirat és Magazinnál (www.ntf.hu)

HOLLÓSI DÁNIEL JÓZSEF

- *A Fémáru-, Fegyver- és Gépgyár tisztviselőinek pere*. Előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Történettudományi Doktori Iskola Életmód-történeti pillanatképek III. című konferenciáján. Budapest, 2019. január 24.
- *Fábry Ferenc és társainak pere*. Előadás a Vásárhelyi Történelmi Kör által szervezett XII. Történettudományi Találkozón. Hódmezővásárhely, 2019. július 27.

- *The Nationalization of the Hungarian Industry.* Előadás a *Power seized. East Central Europe Ruled by Communist Parties (1948–1956).* The second international conference on the series: *revolution accomplished. Communists in power* című nemzetközi konferencián. Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3.

HORVÁTH ZSOLT

- *Az állampárt biztonsága. Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban.* Szerk. Kiss Rékával és Simon Istvánval. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019.
- Közreműködés a *NEB Magyar gulág 2020* című megemlékezéssorozatának előkészítésében (vándorkiállítás, ismeretterjesztő kisfilm forgatókönyve).
- A NEB konferenciáinak, rendezvényeinek tudományos szervezője, a publikációk előkészítésének koordinátora.

ISÓ GERGELY

- Kardos János ügyvédi szerepe Ordass Lajos evangélikus püspök koncepció perében. In Kiss Réka-Lányi Gábor (szerk.): *HIT 2018. Hagyomány, identitás, történelem*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem-L'Harmattan Kiadó, 2019. 413–432.
- Megkésett olvasói vélemény Dezséry Lászlóról és nyílt leveléről. *Keresztyén Igazság*, 2019/121. 29–34.
- Evangélikus forradalom 1956-ban. *Evangélikus Élet*, 2019. október 20.
- *Ordass Lajos és az evangélikus külkapcsolatok*. Előadás a Nemzeti Emlékezteti Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciáján. Budapest, 2019. szeptember 25.
- *Church Persecution from the Lutheran Point of View. The Situation of the Evangelical-Lutheran Church in Hungary between 1948 and 1956*. Előadás a Power seized. East Central Europe Ruled by Communist Parties (1948–1956). The second international conference on the series: revolution accomplished. Communists in power című nemzetközi konferencián. Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3.
- *Mi legyen a fővárossal? Budapest és gyülekezeteinek szerepe a második világháború utáni változó egyházpolitikában, 1945–1958*. Előadás az Evangélikusok Budapesten című konferencián. Budapest, Evangélikus Országos Múzeum, 2019. november 26–27.
- Az Európai Emlékeztet és Lelkiismeret Platformjával közösen készülő Európai gulág című utazó kiállítás munkálatainak koordinálása.

MELKOVICSNÉ MADARÁSZ ANITA

- The „operation” of the British Council in Hungary, 1957–1963. *Öt Kontinens: Az Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék Tudományos Közleményei*, 2016/2. 73–84. (Megjelenés: 2019.)
- A brit propagandapolitika a hidegháborúban. A kezdetek. In Búr Gábor-Pál István-Székely Gábor (szerk.): *Az Eiffel-torony árnyékában: Majoros István 70 éves*. Budapest, ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, 2019. 424–441.
- A Znaj Znak című lengyel-magyar történelmi társasjáték bemutatása az Országházban megrendezett pedagógus-továbbképzésen. Időpont: 2019. július 19.
- Megnyitóbeszéd a Mathias Corvinus Collegium épületében felállított 1956. Lengyelország–Magyarország. Történelem és emlékezet című kiállításon. Budapest, 2019. szeptember 14.
- *A British Council mint a diplomáciai tárgyalások akadály*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciáján. Budapest, 2019. szeptember 26.
- Társzervezője (Andreides Gáborral és Soós Viktor Attilával) a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2019. november 25-ei Bangkok – Bonn – Róma – Újdelhi. Nagykövetek emlékeznek című kerekasztal-beszélgetésének.
- Társzervezője (Andreides Gáborral és Soós Viktor Attilával) a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciájának. Budapest, 2019. szeptember 25–26
- Szeminárium tartása BA-s hallgatók számára „Nagy-Britannia mindennapjai a 19. században” címmel a 2019/2020 I. félévben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán.

MÜLLER GABRIELLA

- Magyar irodalom és szovjet irodalompolitika a hruscsovi korszakban. Orosz levéltári iratok, 1953–1964, I. kötet (1953–1957). Szerk. Babus Antallal és Seres Attilával. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019.
- „Várpalota ökle.” A várpalotai városi párttitkár. In Majtényi György-Szabó Csaba-Mikó Zsuzsanna (szerk.): *Kommunista kiskirályok*. Budapest, Libri, 2019. 152–165.

SIMON ISTVÁN

- *Az állampárt biztonsága. Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban.* Szerk. Horváth Zsolttal és Kiss Rékával. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019.
- Törvényesített bosszú. *Magyar Nemzet*, 2019. december 7. (<https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/mosolygo-halal-7547000/>)
- Közreműködés a NEB *Magyar gulág 2020* című megemlékezés-sorozatának előkészítésében (tartalomkészítés és szerkesztés: vándor-kiállítás).

SZILÁGYI GÁBOR

- Két könyv a magyar szociáldemokráciáról. *Múltunk*, 2019/4. 272–287.
- *Financial Support of Western Communist Parties following World War II.* Előadás a The Left Alternative in the 20th Century: Drama of Ideas and Personal Stories című nemzetközi konferencián. Moszkva, Russian State Archive of Social and Political History, 2019. június 28.
- *A pártközpont külügyi osztályának vezetői, 1948–1989.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciáján. Budapest, 2019. szeptember 25.
- *The Leadership of the Hungarian Working People's Party, 1948–1953.* Előadás a Power seized. East Central Europe Ruled by Communist Parties (1948–1956). The second international conference on the series: revolution accomplished. Communists in power című nemzetközi konferencián. Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3.
- „Olyan közhangulat alakult ki, hogy reagálni kell.” A Mátraaljai Szénbányák Vállalat vezérigazgatója. In Majtényi György–Szabó Csaba–Mikó Zsuzsanna (szerk.): *Kommunista kiskirályok.* Budapest, Libri, 2019. 344–369.

SZOKOLAY DOMOKOS

- Részvétel a NEB *Magyar gulág 2020* című, egész éves megemlékezés-sorozatának előkészítésében (koordinálás, kutatás és tartalomfelelősi

feladatok: vándorkiállítás, ismeretterjesztő kisfilm, tematikus weboldal és print kiadványok készítése).

- Társkészítő a *Magyar gulág 2020* vándorkiállításban. Kiállításmegnyitó: Budapest, NEB Hivatala, 2020. február 20.
- Történész szakértő a *Magyar gulág 2020* megemlékezéssorozathoz készült *Mi, a rendszer ellenségei. Kommunista táborvilág Magyarországon* című rövidfilm készítése során.
- Aki nyíltan szót emelt... Sümegh Lothár internálása és rövid pályaképe. *Collectanea Sancti Martini 7. A Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményeinek Értesítője*, 2019. 141-166.
- „Demokrácia farkasgúzsban.” A Magyar Államrendőrség Csornai Járási Politikai Osztályának vezetője. In Majtényi György-Szabó Csaba-Mikó Zsuzsanna (szerk.): *Kommunista kiskirályok*. Budapest, Libri, 2019. 57-90.
- A túlélők megszólalnak. *Magyar Napló*, 2019/2. 65.
- Akikkel többen lehetnénk – magyarok szovjet fogságban. *Magyar Napló*, 2019/2. 63-64.
- *Szovjet fogságban ítélettel és ítélet nélkül. Magyarok a Gulag- és Gupvi-táborrendszerekben*. Rendhagyó történelemóra. Budapest, Szent Angéla Ferences Általános Iskola és Gimnázium, 2019. február 25.
- „Whatever the Regime, Hungary is Our Country.” *The Fate of Former Resisters and Middle-Class Hungarians after 1945*. Előadás a *Power seized. East Central Europe Ruled by Communist Parties (1948-1956). The second international conference on the series: revolution accomplished. Communists in power* című nemzetközi konferencián. Budapest, NEB Hivatala, 2019. október 3.

- *A Honvéd Vezérkar Főnökének Bírósága III. (1944–1945)*. Előadás a Vá-sárhelyi Történelmi Kör XII. Történettudományi Találkozóján. Hódme-zővásárhely, Szathmáry Kollégium, 2019. július 27.
- *Sopron vármegye szovjet megszállás alatt (1945)*. Előadás a Rábaközi Helytörténet-kutatók Társulata rendezvényén. Csorna, Városi Művelő-dési Központ, 2019. június 8.
- *Resistance, Courts-Martial and Retaliation in Hungary 1944–1945*. Előa-dás a krakkói Jagalló Egyetem Cracovian Congress of History Students című konferenciáján. Krakkó, Jagiellonian University, 2019. május 25.
- *A hadbíró és a fogvatartott. Ismeretlen börtönnapló és visszaemléke-zés Sopronkőhidáról*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Ma-gyar Börtönügyi Társaság és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Ren-dészettudományi Kara Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás az ÁVH felügyelete alatt című konferenciáján. Budapest, Nemzeti Köz-szolgálati Egyetem, 2019. április 25.
- Vendégszereplés az Ez itt a kérdés – az M5 kulturális csatorna szellemi háttérműsora című adásban, 2019. május 13.

SZŐTS ZOLTÁN OSZKÁR

- *Több mint egy csata. Mohács: Az 1526. évi ütközet a magyar tudomá-nyos és kulturális emlékezetben*. Szerkesztette Fodor Pállal és Varga Szabolccsal. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettu-dományi Kutatóközpont, 2019.
- Mezei Zsuzsanna: *Министарство вера и просвете Краљевине Угарске (1867–1918)*: Magyar Királyság Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium (1867–1918). Аналитички инвентар: Analitikus leltár. Főszerk.: Kuzmano-vity Nebojsa; szerk.: Jaksity Deján; a magyar nyelvű szövegek lektora: Szőts Zoltán Oszkár. Novi Sad, Vajdasági Levéltár, 2019.
- A Századok, a Hadtörténelmi Közlemények és az első világháború 1945 előtt. In Sallay Gergely Pál–Török Róbert–Závodi Szilvia (szerk.): *Háborús hétköznapiak III. Tanulmánykötet*. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum–Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, 2019. 181–200.
- The State Care of Disabled Soldiers, Military Orphans and Widows in Hungary After the First World War. In Barth, Magne (szerk.): *II Международная архивная конференция. Первая мировая война и ее последствия для военнопленных и гражданских лиц, избранные материалы: II International Archives Conference. The First World War and its Effects*

on Prisoners of War and Civilians. Moszkva, International Committee of the Red Cross, 2019. 95–96.

- Забота государства об инвалидах войны, сиротах и вдовах военнослужащих после первой мировой войны. In Barth, Magne (szerk.): *II Международная архивная конференция. Первая мировая война и ее последствия для военнопленных и гражданских лиц. избранные материалы: II International Archives Conference. The First World War and its Effects on Prisoners of War and Civilians*. Moszkva, International Committee of the Red Cross, 2019. 45–46.
- Trianonig – Száz éve kezdődött az első világháborút lezáró békekonferencia. *WMN*, 2019. január 18. (<https://wmn.hu/ugy/50106-parizstol-trianonig--szaz-eve-kezdodott-az-elso-vilaghaborut-lezaro-bekekonferencia->)
- Mohácsi vereség – Biztos, hogy a Jagelló-királyok hibája volt? *WMN*, 2019. augusztus 29. (<https://wmn.hu/kult/51313-mohacsi-vereseg-biztos-hogy-a-jagello-kiralyok-hibaja-volt>)
- Tisza István halála és az 1918-as összeomlás. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. január 3. (<http://ujkor.hu/content/tisza-istvan-halala-es-az-1918-osszeomlas>)
- A 19. századi nemességtől a digitális bölcsészetig – interjú Szilágyi Adriennel. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. január 5. (<http://ujkor.hu/content/interju-szilagyi-adriennel>)
- „Nincs külön amerikai, nyugat- és kelet-európai tudomány” – interjú Pók Attilával. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. január 19. (<http://ujkor.hu/content/nincs-kulon-amerikai-nyugat-es-kelet-europai-tudomany-interju-pok-attilaval>)
- Gotisch, Rotunda, Schwabacher, Fraktur – a régi német betűcsaládok nyomában. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. február 16. (<http://ujkor.hu/content/gotisch-rotunda-schwabacher-fraktur-regi-nemet-betucsaladok-nyomaban>)
- A kommunizmus támadása a keresztény egyházak ellen – A Mindszenty-per hetven év távlatából. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. február 17 (<http://ujkor.hu/content/kommunizmus-tamadasa-kereszteny-egyhazak-ellen-mindszenty-per-hetven-ev-tavlatabol>)
- Az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlása 1918 őszén. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. március 23. (<http://ujkor.hu/content/az-osztrak-magyar-monarchia-osszeomlása-1918-oszen>)
- 1918 forró ősze – Károlyi Mihály és az őszirozsás forradalom. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. április 3. (<http://ujkor.hu/content/1918-forro-osze-karolyi-mihaly-es-az-oszirozsas-forradalom>)
- A Tanácsköztársaság bel- és külpolitikájáról. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. április 18. (<http://ujkor.hu/content/tanacskozarsasag-bel-es-kulpolitikajarol>)

- A „vörös rongyokba” öltöztetett város – A Tanácsköztársaság és a munka ünnepe. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. május 1. (<http://ujkor.hu/content/voros-rongyokba-oltoztetett-varos-tanacskozarsasag-es-munka-unnepe>)
- A Tanácsköztársaság és a párizsi békekonferencia. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. május 18. (<http://ujkor.hu/content/tanacskozarsasag-es-parizsi-bekekonferencia>)
- A Vidéktörténeti kutatás új útjai – Az MTA BTK-NEB Vidéktörténeti Kutatócsoport új könyvei. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. május 22. (<http://ujkor.hu/content/a-videktorteneti-kutatas-uj-utjai>)
- A Rajk-per éve : Magyarországi változások 1949-ben. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. május 27. (<http://ujkor.hu/content/rajk-per-eve-magyarorszagi-valtozasok-1949-ben>)
- Új, tizenötezer nevet tartalmazó adatbázis a trianoni menekültekről. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. június 4. (<http://ujkor.hu/content/uj-tizenotezer-nevet-tartalmazo-adatbazis-trianoni-menekultekről>)
- A Tanácsköztársaság alternatív büntetőpolitikája. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. június 14. (<http://ujkor.hu/content/tanacskozarsasag-alternativ-buntetopolitikaja>)
- A teniszbajnok, az embermentő és a kitelepítés – Új könyv a Péterfy-család viszontagságairól. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. június 19. (<http://ujkor.hu/content/teniszbajnok-az-embermento-es-kitelepites-uj-konyv-petery-csalad-viszontagsagairól>)
- A hatalom és a magyarországi egyházak 1918/1919-ben. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. június 22. (<http://ujkor.hu/content/hatalom-es-magyarorszagi-egyhazak-19181919-ben>)
- Öt év az első világháború alatti kelet-közép-európai nacionalizmusok nyomában. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. június 28. (<http://ujkor.hu/content/ot-ev-az-elso-vilaghaboru-alatti-kelet-kozep-europai-nacionalizmusok-nyomaban>)
- Lehetetlen küldetés? – Interjú Molnár Antallal. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. július 3. (<http://ujkor.hu/content/lehetetlen-kuldetes-interju-molnar-antallal>)
- A Tanácsköztársaság propagandagépezete. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. július 4. (<http://ujkor.hu/content/tanacskozarsasag-propaganda-gepezete>)
- „A kollektivizálást önmagában vizsgálni olyan, mint egy kriminek csak az utolsó tíz percét megnézni” – interjú Horváth Gergely Krisztiánnal. *Újkor.hu – A velünk élő történelem*, 2019. július 21. (<http://ujkor.hu/content/a-kollektivizalast-onmagaban-vizsgalni-olyan-mint-egy-kriminek-csak-az-utolso-tiz-percet-megnezni-interju-horvath-gergely-krisztiannal>)

- Azokról a régi csibészekről – A Kádár-korszak és a rockzene. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. július 27. (<http://ujkor.hu/content/azokrol-regi-csibeszekrol-kadar-korszak-es-rockzene>)
- „Egészséges párbeszédre van szükség a társadalom és a történészszakma között” – interjú Tóth Ferencsel. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. augusztus 10. (<http://ujkor.hu/content/egeszseges-parbeszedre-van-szuksege-tarsadalom-es-torteneszszakma-kozott-interju-toth-ferencsel>)
- Mit adtak nekünk az ópusztaszeriek? – A VII. Kárpát-medencei Fiatal Magyar Történészek Tábora. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. szeptember 7. (<http://ujkor.hu/content/mit-adtak-nekunk-az-opusztaszeriek-vii-karpat-medencei-fiatal-magyar-torteneszek-tabora>)
- „Letörni a burzsoáziát” – A Tanácsköztársaság forradalmi törvényszékei. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. szeptember 13. (<http://ujkor.hu/content/letorni-burzsoaziat-tanacskozarsasag-forradalmi-torvenyszekei>)
- Törvénysértő perek 1945 után – a kutatás új útjai. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. szeptember 24. (<http://ujkor.hu/content/torvenyserto-perek-1945-utan-kutatas-uj-utjai>)
- A Magyarországi Tanácsköztársaság északi hadjárata. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. szeptember 25. (http://ujkor.hu/content/magyarorszagi-tanacskozarsasag-eszaki-hadjarata_)
- Kik működtették a proletárdiktatúrát 1919-ben? *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. október 3. (<http://ujkor.hu/content/kik-mukodtettek-proletardiktaturat-1919-ben>)
- Hatszázezer magyar fogoly 1944 és 1960 között a Szovjetunióban – A teljes nyilvántartás Magyarországra érkezik. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. október 15. (<http://ujkor.hu/content/hatszazezer-magyar-fogoly-1944-es-1960-kozott-szovjetunioban-teljes-nyilvantartas-magyarorszagra-erkezik>)
- A Tanácsköztársaság és Kárpátalja. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. október 17. (<http://ujkor.hu/content/tanacskozarsasag-es-karpatalja>)
- A Tanácsköztársaság szociálpolitikája. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. 10. 26. (<http://ujkor.hu/content/a-tanacskozarsasag-szociálpolitikaja>)
- A honfoglalástól az uniós csatlakozásig – Hogyan készül a Magyar História könyvsorozat? *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. október 26. (<http://ujkor.hu/content/honfoglalastol-az-unios-csatlakozasig-hogyan-keszul-magyar-historia-konyvsorozat>)
- Szóts-Rajkó Kingával és Crowley, Rogerrel: Narratíva a tények megváltoztatása nélkül – Roger Crowley és a történelmi ismeretterjesztés. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. november 1. (<http://ujkor.hu/content/szots-rajko-kingaval-es-crowley-rogerrel-narrativa-a-tenyek-megvaltoztatasa-nelkul-roger-crowley-es-a-tortenelmi-ismeretterjesztés>)

ujkor.hu/content/narrativa-tenyek-megvaltoztatasa-nelkul-roger-crowley-es-tortenelmi-ismeretterjesztes)

- Mennyiben következett a vörösteror a bolsevik ideológiából? *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. november 7. (<http://ujkor.hu/content/mennyiben-kovetkezett-vorosterror-bolsevik-ideologiabol>)
- Az Ötödik alosztály – Vörösteror az Országházban című dokumentumfilm történészszemmel. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. november 12. (<http://ujkor.hu/content/az-otodik-alosztaly-vorosterror-az-orszag hazban-cimu-dokumentumfilm-torteneszszemmel>)
- A magyar irodalom és a szovjet irodalompolitika az 1950-es években. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. november 19. (<http://ujkor.hu/content/narrativa-tenyek-megvaltoztatasa-nelkul-roger-crowley-es-tortenelmi-ismeretterjesztes>)
- A szocializmus bukása és a rendszerváltás nemzetközi szempontból. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. december 5. (<http://ujkor.hu/content/szocializmus-bukasa-es-rendszervaltas-nemzetkozi-szem-pontbol>)
- Felelősségre vonás a Tanácsköztársaság bukása után. *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. december 16. (<http://ujkor.hu/content/felel-ossegre-vonas-tanacskoztarsasag-bukasa-utan>)
- Mi történt 2019-ben? – Boldog új évet kíván az Újkor.hu! *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem*, 2019. december 31. <http://ujkor.hu/content/mi-tortent-2019-ben-boldog-uj-evet-kivan-az-ujkor-hu>
- Fenyvesi Zsófi-Szöts Zoltán Oszkár (interjút adta): Így élt Winnetou börtönviselt atyja, aki sosem járt a vadnyugaton. *Dívány*, 2019. február 25. (<https://divany.hu/offline/2019/02/25/winnetou-karl-may/>)
- Részvétel a *III. Belvedere Est. Weblaptól a portálig. Történelem az interneten* című pódiumbeszélgetésen. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, 2019. március 12.
- Részvétel Varsóban, a totalitárius diktatúrák áldozatainak európai emléknapján rendezett megemlékezés harmadik kerekasztal-beszélgetésén. Varsó, 2019. augusztus 23.
- Megnyitóbeszéd a VII. Kárpát-medencei Fiatal Magyar Történészek Táborában, Ópusztaszer, Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark, 2019. augusztus 29.–szeptember 1.
- Részvétel a Doktoranduszok Országos Szövetséget Történelem- és politikatudományi osztályának *Tartós béke vagy húsz év fegyverszünet? A világháborúk kérdései* című pódiumbeszélgetésén. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2019. október 8.
- Főszerkesztői feladatok ellátása az *Újkor.hu* – *A velünk élő történelem* nevű ismeretterjesztő történettudományi portálon (<http://www.ujkor.hu>), egyben a kiadó Újkor Alapítvány kuratóriumi elnöke.

- Szerkesztői feladatok ellátása a *Belvedere Meridionale – Történelem- és társadalomtudományok* nevű folyóiratban.

SZULY RITA

- Alsópapság Nyugat-Magyarországon a 18. században. A vasvári főesperesség papsága. In Forgó András-Gőzsy Zoltán (szerk.): *Katolikus egyházi társadalom Magyarországon a 18. században*. Pécs, META Kv., 2019. 277–298. (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 11.)
- Jesuits and their Confraternities in Győr and Sopron during the 18 th Century. In Havlík, Jiří M.–Hlaváčková, Jarmila–Kollermann, Karl (szerk.): *Orden und Stadt, Orden und ihre Wohlthäter*. Prag–St. Pölten, Diözesanarchiv St. Pölten–Historický ústav, 2019. 359–383. (Monastica historia IV.)
- Katolikus egyházi társadalom Magyarországon a 19. században. Porpáczy Szabinával. *Egyháztörténeti Szemle*, 2019/4. 115–120.
- Olvasószerkesztői feladatok ellátása: Forgó András-Gőzsy Zoltán (szerk.): *Katolikus Egyházi Társadalom Magyarországon a 18. században*. Pécs, META Kv., 2019. (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 11.)
- Adatbázisszerkesztés és életrajzírás: Magyar Tudományos Akadémia–Országgyűlés Hivatala: *Történeti Képviselői Adatbázis (1945–1990)*, Kádár-korszak kutatócsoport.

TABAJDI GÁBOR

- *Bomlasztás. Kádár János és a III/III*. Budapest, Jaffa Kiadó, 2019.
- A Belügyminisztérium szervei és a pártállam, 1972–1989. In Horváth Zsolt–Kiss Réka–Simon István (szerk.): *Az állampárt biztonsága. Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban*. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019. 55–123.
- A keresztény politizálás korszakain át: Pálffy József pályaképe. In Petrás, Éva (szerk.): *A modern magyar katolikus politizálás arcképcsarnoka*. Budapest, Barankovics István Alapítvány–Gondolat Kiadó, 2019. 177–194.
- Lajos Fehér: Egy népi kommunista politikus pályaképe [The career of a folk communist politician]. By István Papp. Budapest: ÁBTL; Pécs:

- Kronosz, 2017. 446 pp. *Hungarian Historical Review: New Series Of Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 2019/1. 254.
- Titkosszolgálati munka a pártelit védelmében. *Interpress Magazin*, 2019/4. 88–94.
 - Újratervezés korszakokon át: Pálffy József közéleti pályaképe. In Kleszenitz Tibor–Soós Viktor Attila–Petrás Éva (szerk.): *Útkeresés két korszak határán. A Katolikus Szociális Népmozgalom 75. évfordulójára*. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2019. 215–225.
 - *Kádárizmus és III/III. A belső elhárítás a hetvenes években*. Előadás a „Hetvenes évek” Magyarország – mozaikok (az 1956-os Intézet 2019-es kutatási projektjének bemutatása) című, a Magyar Tudomány Ünnepe keretében szervezett rendezvényen. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 2019. november 28.
 - *Bomlasztás. A BM III/III Csoportfőnökség működésének társadalmi hatása 1989 előtt és után*. Előadás, valamint felkért hozzászólói feladatok ellátása az 1989 és a rendszerváltás: a társadalmi cselekvés lehetőségei című interdiszciplináris jelenkor-történeti és politológiai konferencián. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, 2019. november 30.
 - Történész szakértő a Ceglédi Városi Televízió *Megfigyelt ifjúság* című sorozatában. 1. rész: <http://ctv.hu/megfigyelt-ifjusag-marcus-15-i-resz/>; 2. rész: <http://ctv.hu/megfigyelt-ifjusag-nagy-fa-galeri-ii-resz/>; 3. rész: <http://ctv.hu/megfigyelt-ifjusag-bauer-sandor-iii-resz/>; 4. rész: <http://ctv.hu/megfigyelt-ifjusag-kizartak-iv-resz/>; 5. rész: <http://ctv.hu/megfigyelt-ifjusag-antall-jozsef-v-resz/>
 - Történész szakértő a Ceglédi Városi Televízió *Randevú az állambiztonsággal* című sorozatában. 1. rész: <http://ctv.hu/randevu-az-allambiztonsaggal-1-resz-bem-rakpart/>; 2. rész <http://ctv.hu/randevu-az-allambiztonsaggal-2-resz-ek-lakas/>; 3. rész <http://ctv.hu/randevu-az-allambiztonsaggal-3-resz-nyilvanos-talalkozok/>; 4. rész <http://ctv.hu/randevu-az-allambiztonsaggal-4-resz-uzletek/>; 5. rész: <http://ctv.hu/randevu-az-allambiztonsaggal-5-resz-presszo/>
 - Történész szakértő a Ceglédi Városi Televízió *Védett vezetők* című sorozatában. 1. rész <http://ctv.hu/vedett-vezetok-1-resz-feher-haz/>; 2. rész <http://ctv.hu/vedett-vezetok-2-resz-belugyminiszterium/>; 3. rész <http://ctv.hu/vedett-vezetok-3-resz-kaderdulo/>; 4. rész <http://ctv.hu/vedett-vezetok-4-resz-nyugati/>; 5. rész <http://ctv.hu/vedett-vezetok-5-resz-vedett-utak/>
 - Szerkesztői és blogírói feladatok ellátása a *III/III. krónika* blogon (<https://iii-iii-kronika.blog.hu/>)

TÖRÖK ÁDÁM

- *Hajszálrepedések a (katonai) emigráció soraiban.* Előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történettudományi Doktori Iskola Társadalom- és Életmód-történeti konferenciáján. Budapest, 2019. január 24.
- *Tiszolczy Lajos a vádlottak padján.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Magyar Börtönügyi Társaság és a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás az ÁVH felügyelete alatt című konferenciáján. Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2019. április 25.
- *Vérfürdő a határban.* Előadás a Vásárhelyi Történelmi Kör XII. Történettudományi Találkozóján. Hódmezővásárhely, 2019. július 27.

TRIEBER PÉTER

- A honvéd karhatalmi ezredek személyi állományával kapcsolatban felmerülő kérdések. In Galambos István-Németh Máté-Wirth Gábor (szerk.): *Krónikalapok Horváth Miklós tiszteletére.* Budapest, Történelmi Ismeretterjesztő Társulat Egyesület, 2019. 207-226.
- 60 munkásör-életrajz összeállítása és megjelenésre előkészítése a Nemzeti Emlékezet Bizottsága honlapjára.

- Részvétel a *Vajon mit védenek? A fegyveres testületek pártirányítása* című, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Hivatalában 2019. november 14-én tartott nemzetközi konferencia szervezésében.
- A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont-Országgyűlés Hivatala közös projektjében készülő Történeti Képviselői Adatbázis számára az 1944–1989-es időszakot feldolgozó munkacsoportban országgyűlési képviselői életrajzok – összesen 129 – írása.

TULOK PÉTER

- Nullaév.hu tematikus weboldal tartalmaihoz szövegírás és szövegek publikálásra előkészítése.
- A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont-Országgyűlés Hivatala közös projektjében készülő Történeti Képviselői Adatbázis számára 213 parlamenti képviselői életrajz megírása.
- *Svájci, spanyol és salvadori diplomaták a magyar embermentés érdekében.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciáján. Budapest, 2019. szeptember 26.

VÁRI ÁRPÁD

- *A Belügyminisztérium fontosabb szervezeti változásai 1956 és 1971 között.* In Horváth Zsolt-Kiss Réka-Simon István (szerk.): *Az állampárt biztonsága. Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban.* Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2019. 11–54.
- *A Magyar Királyi Miniszterelnökség V. Osztályának működése.* Előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történettudományi Doktori Iskola Társadalom- és Életmód-történeti konferenciáján. Budapest, 2019. január 24.
- *Antal István életútja.* Előadás a Vásárhelyi Történelmi Kör XII. Történettudomány Találkozóján. Hódmezővásárhely, 2019. július 27.
- *Megtorlás és átmentés. A belügyi karhatalom 1956 után.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Katonai Munkacsoport Vajon mit védenek?

A fegyveres testületek pártirányítása című nemzetközi konferenciáján. Budapest, NEB Hivatala, 2019. november 14.

- Két rendhagyó történelem óra tartása a debreceni DSZC Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakgimnáziumában, 2019. március 8.

WIRTHNÉ DIERA BERNADETT

- *Mindszenty József vádlott-társai*. Rubicon, 2019/6. 36–40.
- Részvétel a *Rubicon* 2019/6., II. János Pál. Az emberi jogok pápája című tematikus számának szerkesztésében.
- *Mindszenty József vádlott-társai*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja és az Országgyűlés Hivatala közös A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában című nemzetközi konferenciáján. Budapest, Országház, 2019. február 14.
- *Szerzetesnők lehetőségei a diktatúra idején. Az UNUM svájci megtelepedése*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Titkok – legendák – valóság? Diplomácia a kommunista diktatúra idején című tudományos konferenciáján. Budapest, 2019. szeptember 26.
- *A földalatti egyház élete Egerben*. Előadás a Vörös és Fehér – Társadalmi-politikai átmenetek Északkelet-Magyarországon a 19–20. század

fordulójától című nemzetközi régiótörténeti konferencián. Eger, Eszterházy Károly Egyetem, 2019. október 24.

- *Elzárva-bezárva-kizárva. A Fokoláre-mozgalom megjelenése a Kádár-korszakban.* Előadás az 1989 és a rendszerváltás: a társadalmi cselekvés lehetőségei című interdiszciplináris jelenkor-történeti és politológiai konferencián. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, 2019. november 29.
- *A Tudományos írás, retorika, prezentáció és Szakszeminárium* című szemináriumok oktatása az őszi félévben a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Szociológiai Intézetében, illetve vendégelőadás tartása a szociológia szakos hallgatók számára források és kutatómódszertan témakörében 2019. április 1-jén.
- Részvétel a *Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában. A Mindszenty-per hetven év távlatából* című kétnapos nemzetközi konferencia szervezésében.
- Részvétel Mester Margit Mária boldoggá avatási perének történészbizottságában. Mester Margit életrajzának összeállítása a levéltárakban, archívumokban és hagyatékokban fennmaradt források alapján Szabó Csabával és Bögre Zsuzsannával.
- Beszélgetés a Regnum Marianum mozgalomról Horváth Szilárddal. Kossuth Rádió, XX. századi történelem, 2019. január 7.
- Beszélgetés – *A Mindszenty-per hetven év távlatából* című konferencia beharangozója Soós Viktor Attilával. Magyar Katolikus Rádió, Arcok és sorsok, 2019. február 14.

- Beszélgetés Mócsy Imre jezsuita atyáról Horváth Szilárdval. Kossuth Rádió, XX. századi történelem, 2019. február 19.
- Rendhagyó történelemóra tartása a kommunizmus áldozatainak emléknapjához kapcsolódóan. Eger, Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium, 2019. március 4.
- Beszélgetés – Mindszenty József és pere, Földváryné Kiss Rékával közösen. Karc FM, 2019. március 10.
- Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Országgyűlés Múzeuma „Látszatparlamentarizmus” – Politikai élet Magyarországon 1945 és 1956 között című pedagógus-továbbképzésén. Budapest, Országház, 2019. július 19.
- Kerekasztal-beszélgetés az M5 Ez itt a kérdés című műsorában az 1956-ot követő megtorló perekről Földváryné Kiss Rékával és Zinner Tiborral. 2019. szeptember 19.
- Beszélgetés Mester Margit életútjáról Soós Viktor Attilával. Magyar Katolikus Rádió, Arcok és sorsok, 2019. november 7. és 14.
- Beszélgetés Mindszenty József vádlott-társairól Horváth Szilárdval. Kossuth Rádió, XX. századi történelem, 2019. november 19.
- Két előadás megtartása XX. századi magyar egyháztörténet témakörben az Aquinói Szent Tamás Közéleti Akadémia képzésében. 2019. december 9.
- Részvétel a zalaegerszegi Göcseji Múzeum Mindszenty-kiállítása számára készülő dokumentumfilm készítésében.
- Történész szakértő a Ceglédi Városi Televízió *Megfigyelt ifjúság* című sorozatának 4. részében. A videó elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=ccqkgMOUBEI>

9.4. KOMMUNIKÁCIÓ, SAJTÓVISSZHANG

A Bizottságnak 2019. január 1. és 2019. december 31. között összesen 863 sajtómegjelenése volt: a televíziókban összesen 51, a rádiókban összesen 85, a nyomtatott sajtóban összesen 179, az online médiafelületeken összesen 548.

Földváryné Kiss Réka sajtómegjelenéseinek száma összesen:

278 (58% online, 16% rádió, 15% nyomtatott sajtó, 11% tv)

Máthé Áron sajtómegjelenéseinek száma összesen:

204 (80% online, 3% rádió, 14% nyomtatott sajtó, 3% tv)

Bank Barbara sajtómegjelenéseinek száma összesen:

21 (33% online, 10% rádió, 48% nyomtatott sajtó, 9% tv)

Ötvös István sajtómegjelenéseinek száma összesen:

20 (40% online, 5% rádió, 35% nyomtatott sajtó, 20% tv)

Soós Viktor Attila sajtómegjelenéseinek száma összesen:

146 (72% online, 5% rádió, 20% nyomtatott sajtó, 3% tv)

9.4.1. A BIZOTTSÁG HONLAPJA

A Bizottság honlapja, a www.neb.hu honlap 2019. január 1. és 2019. december 31. között az alábbi statisztikai mutatókat érte el:

A felhasználókra vonatkozó adatok

- Felhasználók száma: 17 758 *(legalább egy munkamenetet indító felhasználók száma)*
- A legintenzívebb nap: október 23. (276 felhasználó)
- A legintenzívebb hónap: 2019. január (2842 felhasználó)

Oldalmegtekintési adatok

- Az oldalmegtekintések száma: 78 873
- Az oldalmegtekintések száma tartalom szerint:
 - Nyitóoldal: 14 753
 - Kiadványok: 2490
 - Kommunista hatalombirtokosok 1956: 1578

9.4.2. A BIZOTTSÁG FACEBOOK KÖZÖSSÉGI OLDALA

A Bizottság Facebook közösségi oldalát az előző évekhez hasonlóan 2019-ben is nagyon sokan keresték fel.

A közösségi oldal követőinek száma 2020. január 1-jén 5363 fő volt. (A növekedés az előző évi adathoz képest 434 fő.)

Legnagyobb bejegyzés elérésünk:

Kékítő – válogatott kegyetlenséggel kínozták egykor a foglyokat Kecskeméten a „kékítőnek” csúfolt ÁVH-palota börtönpincéjében.

A bejegyzés 17993 főt ért el, és 707 megosztást, reagálást, hozzászólást generált.

9.4.3. A BIZOTTSÁG YOUTUBE VIDEÓMEGOSZTÓ CSATORNÁJA

Az oral history programunk keretében készített interjúink, filmjeink, valamint az eseményeinkről készült tudósítások egyaránt elérhetőek, megtekinthetőek a Bizottság YouTube videómegosztó csatornáján.

Az ide feltöltött videókat az érdeklődők 2019. január 1. és 2019. december 31. között több, mint negyvenezer (42 075) alkalommal tekintették meg.

A videómegosztó csatorna feliratkozóinak száma 2019-ben 111 fővel nőtt és megközelíti a félezeret.

A vizsgált időszakban a legnagyobb nézettséget az alábbi videók érték el:

- Interjú vitéz Békei Koós Ottó nyugalmazott alezredessel – 7 666 megtekintés (https://www.youtube.com/watch?v=eP7_00nl4Lc)
- Apáink földje – 2974 megtekintés (<https://www.youtube.com/watch?v=KXQ8MHSg3OY>)
- Megtorlás a Viharsarokban – 2479 megtekintés (<https://www.youtube.com/watch?v=7spo73U9iwU>)

9.4.4. A BIZOTTSÁG ELEKTRONIKUS HÍRLEVELE

A NEB 2019-ben négy elektronikus hírlevelet küldött ki a szolgáltatásra feliratkozott személyeknek, amelyekben tájékoztatást adott a közelgő rendezvényekről, újonnan megjelent kiadványokról, internetes tartalmakról, valamint a NEB tagjai által tartott előadásokról, emlékbeszédekről.

9.5. ÁLLAMPOLGÁRI MEGKERESÉSEK

A 2019-es évben a Nemzeti Emlékezet Bizottságához és annak Hivatalához mind elektronikus, mind telefonos úton érkeztek állampolgári megkeresések. Külföldről is keresték a NEB-et, személyes segítség igénylése, illetve javaslat formájában. A megkeresések egy része a kommunista diktatúrában szabadságelvonást szenvedett személyek nyugdíjkompenzációs kérdését, valamint egyéb személyi és vagyoni alapú kárpótlását érintette, de érdeklődtek a perekben elítélt személyek rehabilitációjával kapcsolatban is.

A további állampolgári megkeresések tekintetében az alábbi kategóriákat lehet felállítani:

- hadifogsággal, hadigondozással járó információkérés, illetve segítség felajánlása az Oroszországból érkezett hadifogolykartonok lefordításában;
- ügynöknek vélt személyek kilétének és tevékenységének a feltárásával kapcsolatos kérés;
- egyéb egyedi igények (pl. emlékezetápolási javaslatok; családfakutatásban segítség kérése, illetve egyéb kutatásokra történő felkérés; fényképek jogtulajdonosaival kapcsolatos segítség kérése; könyvbe-mutatóra történő javaslat; saját írásának megküldése).

A Hivatal az állampolgári megkeresések során minden esetben arra törekszik, hogy közvetlen segítséget tudjon nyújtani a hozzá fordulóknak. Az állampolgárok gyakran konkrét jogi helyzettel vagy állapottal kapcsolatban kéri a Hivatal álláspontját. Minden ilyen esetben törekszünk a jogi helyzetről megadni a teljes körű jogi tájékoztatást és felvilágosítást, ugyanakkor hangsúlyozzuk azt is, hogy tekintettel arra, hogy az ügy elbírálása nem tartozik a Hivatal feladatkörébe, a megkeresést kezdeményező állampolgárnak érdemes az illetékes szervhez fordulni. Ilyenkor megnevezzük az illetékes szervet, és megadjuk címét, elérhetőségét, ügyfélfogadási idejét, legtöbbször a konkrét ügyintéző elérhetőségét is.

10. Melléklet. Pénzügyi és gazdasági beszámoló

10.1. A KÖLTSÉGVETÉSI GAZDÁLKODÁS ALAKULÁSA

A Hivatal a NEBtv. értelmében fejezetet irányító szervi jogállással bíró, központi költségvetési szerv, amelynek költségvetése az Országgyűlés fejezetén belül önálló címet képez. A jogszabály kimondja, hogy a Hivatal költségvetését úgy kell megállapítani, hogy az nem lehet kevesebb az előző évi központi költségvetésben megállapított összegnél. A Bizottság, illetve a Hivatal részére a törvényben foglaltakon túlmenően további feladatot törvény csak úgy állapíthat meg, hogy a feladatellátáshoz szükséges pénzügyi fedezetet egyidejűleg biztosítja.

A 2019. évi költségvetés eredeti előirányzata 1 158 200 eFt volt, amelyből

- személyi juttatások:	694 600 eFt
- munkaadót terhelő adók és járulékok:	131 600 eFt
- dologi kiadások:	311 000 eFt
- beruházási kiadások:	21 000 eFt

AZ ELŐIRÁNYZATOK ÉVKÖZBENI MÓDOSULÁSÁNAK JOGCÍMEI

A Hivatal eredeti költségvetésének főösszege évközben az alábbi jogcímeken emelkedett:

- 2018. évi költségvetési maradvány	221 321 eFt
- saját bevétel	6 603 eFt
- illetménykompenzáció és járuléka	553 eFt
- működési célú támogatás	756 eFt

Fentiek eredményeképpen a költségvetés főösszege 1 387 433 eFt-ra változott.

AZ ELŐIRÁNYZATOK FELHASZNÁLÁSA

Megnevezés	Jóváhagyott előirányzat	Előirányzat módosítás	Módosított előirányzat	Teljesítés	Adatok: eFt-ban
1	2	3	4	5	6
Kiadások					kiadási megtak. (+)/ túllépés (-)
Személyi juttatások	694 600	-153 555	541 045	528 077	12 968
ebből: külső személyi juttatások	295 000	-195 082	99 918	87 972	11 946
Munkaadót terh. jár. és SZOCHO	131 600	-14 920	116 680	116 680	0
Dologi kiadások	311 000	51 171	362 171	296 019	66 152
Egyéb működési célú kiadások					
Beruházások	21 000	45 938	66 938	63 640	3 298
ebből: vagyoni értékű jogok		38 073	38 073	34 831	3 242
Felújítások		300 599	300 599	154 959	145 640
Kiadások összesen	1 158 200	229 233	1 387 433	1 159 375	228 058
Bevételek					bevételei többlet (+)/ lemarad.(-)
Maradvány igénybevétele		221 321	221 321	221 321	
Központi támogatás	1 158 200	553	1 158 753	1 158 753	
Működési bevétel		6 593	6 593	6 593	
Felhalmozási bevétel		10	10	10	
Műk. célú átvett pénzeszk.		756	756	756	
Műk. célú támogatások áht-n belül		0			
Felhalm. célú támogatások áht-n belül		0			
Bevételek összesen	1 158 200	229 233	1 387 433	1 387 433	
Maradvány					228 058

KIADÁSOK

A költségvetés felhasználása során a személyi juttatások és járulékai biztosították a Bizottság és a főállású kutatói létszám, a Hivatal működési-üzemeltetési feladatainak ellátását végző munkatársak illetményét, juttatásait, valamint kutatási tevékenységhez kapcsolódóan a külsős kutatókkal megkötött kutatási (megbízási) szerződések – jellemzően munkadíj és az elkészült tanulmányok szerzői jogának átengedése – kapcsán kifizetésre összegek el- lenértékét.

A dologi kiadások fedezetet nyújtottak a kutatási tevékenységhez kapcsolódó szellemi (kutatási) tevékenységre kötött szerződések kifizetésére, a nemzetközi kapcsolattartás érdekében felmerült kiadásokra, rendezvények szervezésére, a kutatások eredményeként készült tanulmányok, illetve a szakmai rendezvények előadásainak könyv formában történő megjelentetésére, a kutatási eredmények internetes honlapon, oldalakon történő megjelentetésére, valamint a működési, üzemeltetési költségekre.

A beruházások kiadásai között szerepel az alaptevékenység keretében végzett kutatási tevékenység eredményeként létrejött tanulmányok vagyoni értékű jogának ellenértéke, amely a tárgyévben 34 831 eFt-ot tett ki, a fennmaradó összeget a munkavégzéshez szükséges informatikai eszközök, berendezési és felszerelési tárgyak beszerzésére fordította a Hivatal.

A felújítások kiadási soron a Bizottság, illetve a Hivatal Budapest VIII. ker. Vas utca 10. sz. alatti székháza felújításának 2019. évre tervezett ütemének megvalósítására fordított összeg szerepel. A felújításnak ebben a fázisában az épület földszintjén 6 új munkaállomás kiépítésére, az épület alagsorában 70 fő befogadóképességű konferenciaterem – kapcsolódóan ruhatár, catering helyiség, vizesblokk – kialakítására került sor, valamint új – akusztikai szerkezetekkel, klíma telepítésével ellátott – serverhelyiséget létesítettünk.

BEVÉTELEK

A 2018. évi maradvány 221 321 eFt összege az áthúzódó kutatási és részben üzemeltetési szerződések fedezetéül szolgált.

A Hivatal bevételi forrása jellemzően az alapfeladatra biztosított központi támogatásból származik, amelynek módosított előirányzata 1 158 753 eFt volt.

A Hivatal a Nemzetközi Visegrádi Alap pályázat keretében a Post Bellum Association (Prága, Csehország) szervezettel mint projektvezetővel együtt nyújtott be pályázatot a Nemzetek Emlékezete Díj – 30 évvel a vasfüggöny lehullása után című projektre, melynek megvalósítására 756 eFt működési célú átvett pénzeszközt kapott.

A Hivatalnak működési bevétele a saját kiadványok értékesítéséből származik, valamint a munkatársaknak továbbszámlázott mobiltelefon-használati díjakból.

A MARADVÁNY ALAKULÁSA

A Hivatal 2019. évi fel nem használt kiadási előirányzatából (kiadási megtakarításból adódóan) a Hivatal tényleges előirányzat maradványa 228 058 eFt.

Az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII.31.) Korm. rendelet 2019. november 27-én kihirdetett módosítása értelmében a Hivatal maradványa nem tekinthető kötelezettségvállalással terheltnek, ennek következtében befizetésre került a Központi Maradványelszámolási Alapba.

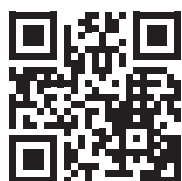
10.2. LÉTSZÁM- ÉS BÉRADATOK

Az ötfős Bizottság és a munkaszervezeteként működő Hivatal tervezett létszáma 61 fő, amely – a Hivatal hatályos Szervezeti és Működési Szabályzatával összhangban – az alábbi szervezeti egységekből áll:

- Főigazgató
 - 1 fő főigazgató
 - *Főigazgató közvetlen irányítása alatt*
 - } 1 fő főigazgatói asszisztens
 - } 1 fő belső ellenőr
 - } 1 fő adatvédelmi tisztviselő
 - } 1 fő informatikai biztonsági vezető
 - } 1 fő humánpolitika/osztályvezető
- Tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes
 - 1 fő tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes
 - *Főigazgató-helyettes közvetlen irányítása alatt*
 - } 1 fő tudományos főszerkesztő
 - } 1 fő tipográfus, művészeti tervező
 - } *Kutatási és Ismeretterjesztési Főosztály*
 - 1 fő főosztályvezető
 - 1 fő tudományos szerkesztő
 - 1 fő tudományos asszisztens
 - 16 fő tudományos kutató
 - } *Nemzetközi Kapcsolatokért Felelős Főosztály*
 - 1 fő főosztályvezető
 - 2 fő referens

- Általános főigazgató-helyettes
- 1 fő általános főigazgató-helyettes
 - *Titkársági és Szervezési Osztály*
 - } 1 fő osztályvezető
 - } 3 fő referens
 - } 3 fő asszisztens
 - *Jogi Főosztály*
 - } 1 fő főosztályvezető
 - } 1 fő főosztályvezetőhelyettes
 - } 4 fő referens
 - } 1 fő asszisztens
 - } 3 fő irattáros, titkos ügyiratkezelő
 - *Gazdasági Főosztály*
 - } 1 fő főosztályvezető
 - } 2 fő osztályvezető
 - } 1 fő műszaki előadó
 - } 2 fő referens
 - } 1 fő pénzügyi asszisztens
 - *Kommunikációs és Informatikai Főosztály*
 - } 1 fő főosztályvezető
 - } 1 fő főosztályvezetőhelyettes
 - } 1 fő rendszergazda
 - } 1 fő informatikus
 - } 1 fő sajtóreferens

A beszámoló a Nemzeti Emlékezet Bizottságáról szóló 2013. évi CCXLI. törvény 21. §-ának rendelkezése alapján készült a NEB elnökének irányításával.

Felelős szerkesztők: Dergán Ádám általános főigazgató-helyettes, NEB Hivatala; Horváth Zsolt tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes, NEB Hivatala; Simon István tudományos főszerkesztő, NEB Hivatala.

Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala

Székhely: 1088 Budapest, Vas u. 10.

Telefon: + 36 1 800 1450

Fax: + 36 1 391 1130

Elektronikus levélcím: info@neb.hu

Honlapcím: www.neb.hu